Incipiunt Capittula beati Ambrosij Episcopi libri primi de officijs Ca^m p^m Prefacio
Ca ij De bono taciturnitatis moderate Ca^m iij
Quod invisibiles hostes malorum verborum sint incentores sint et exceptores Ca iiij Quod eciam carnales inimicos cum nos instinctu dyaboli ad iniuria provocant paciam superare debeamus huius rei exemplum inducit david lacessitus a semei Ca^m v Quod psalmus xxxviij predictum nomine tytulatus non solum silencij laude sed eciam contemptu rerum valde sit mirabilis Ca vj Quod nomen officij non solum philosophis sed eciam nostris usitatum sit Ca vij Omne officium vel honeste constare vel utilitate sed xpianos nichil utile existimare debere nisi quod vere honestum esse probetur et hoc in dei conspectu Ca viij Quod nostre religionis gratia quedam se officia aliter apud nos habeat quam apud gentiles Ca ix Non doctrinam sed cautum tradita silencium inter philosophos et quod primum sit officium modus loquendi Ca x Officium esse a medium a perfectum esse Ca xi Quod plures ab officijs retrahat quod non providencia dei sed casibus acti cuncta arbitrantur Ca xij Quod beatus iob iustus sed percussus propter velocitate huius vite transitorie nichil sanctis expedire debere fatetur Ca xiij Deum nichil preterire et scripturarum testimonijs et solis comprobat exemplo quia licet creatura sit tamen vel lumine vel calore cuncta penetrat Ca xv Quod hijs quibus displicet cur bonis male et malis bene sit satisfacere debeat parabola illa de lazaro paupere et divite purpurato et pro maxis laboribus coronatus apostolus
Ca xiiij Deum eciam cum non putatur regere omnia que creavit

paulus Ca xvi Commemoratis beatitudinibus de euange
lio hic laborem dicit esse mercedem in celo ponens exemplum
adletarum et spectatorum Ca xvii Quod maxime adoles
centibus deceat exempla ysaac de ioseph de moyse
et iheremia Ca xviii De bono verecundie quod maxime
in sancta dei eminuit genitrice. Et quod gestus exterioris
hominis persepe qualitatem interioris ondat et quod omnia membra
naturaliter instituta polleat honestate Ca xx In omni
bus actibus videlicet agendum ne quid quam affectatum aut fic
tum attemptandum Ca xx Ut iuuenum extranea
et accessus viduarum caueat et virginum Ca xxi De iracun
dia in se comprimenda et in aliis pace mitiganda
exemplum de iacob et dauid Ca xxii De cogitationi
bus et appetitu et inepto loquendi modo Ca xxiii
Quod ioca quamquam philosophi ponunt inter officia penitus ab ec
clesia sit remouenda Ca xxiiii De tribus que in
actiua vita maxime sunt obseruanda. et quod appeti
tum rationi cedere conueniat quorum exempla inducit pa
triarche Ca xxv Quod virtutes quatuor principales
in patribus nostris non mediocriter sint consumate
Ca xxvi Ut falsa pro veris vsurpare caueamus
quod est prudentie Ca xxvii Quod virtutes quatuor
ita complexe sint ut ab inuicem separari negat
Ca xxviii Animum quod philosophi dicunt et secundum iustitie
munus apud nos excludi tamen vero a nostris mu
tuatum Ca xxix Iusticiam et fidem hostibus
etiam exhibendam Ca xxx De beneficentia
Ca xxxi De impendenda beneficentia hiis qui
te promeruerint et maxime deo Ca xxxii Licet utri
que partes sit beneficentie beniuolentia tamen liberaliti

p̄pōdeāē Caⁿ xxxiij Beniuolencia ī ecclia
maxie & earūdē vtutū hoībz p̄seuēde Ca xxxiiij
De laude beniuolencie q̄ sūma est iusticie C xxxv
De fortitudie quā sine iusticia vtute nō ee
maīfestis declat̄ īdicijs Ca xxxvj fortitudie
maxie ī aīo ex cōtēptu rerū cōstaē labeciū Caⁿ
xxxvij Mala cōmunit tolerāda et ītēdū ecia
declināda Caⁿ xxxviij De prudencia mag nū sit
munimen fortitudis Caⁿ xxxix fortitudie
adūsus oīa vicia dimicaē debē Caⁿ xl Vir-
tute bellica nr̄is ecia nō īusitatā Caⁿ xlj
fortitudie nō solū ī vīcēdo sed ecia pl⁹ ī to-
lerādo cōstaē Caⁿ xlij Virtutes nō iritādas &
adulacioībz nō attēdēdū Caⁿ xliij De tpan-
na et ei⁹ ptibz Caⁿ xliiij Officio sibi cōgruo
q̄sque stude debē Caⁿ xlv De pulchro et hoesto
Ca xlvj De nālia pulchra sint et hoesta tur-
pia vo cōtra nāz Ca xlvij Quarū passionū
restitioē pulchrū illud possit acq̄ri Caⁿ xlviij
De hiis q̄bz hoim īiurias accipientū et q p
fiō ecia hic quodāmo sit cpsta Caⁿ xlix
Da vanitate calcāda Caⁿ l. De officioz cōtra
ministros altaris maxie decat qd testiōnio le-
uitici cōpbat Explicant Ca. Incipit tractat⁹ sci A-
mbrosij Epi de offitijs lib' prim⁹

N arrogās videi arbitior si iā fili-
os susapiā affim dōcēdi: cū ipe
humilitis mgr dixerit Veite filij
audite me: tiōrem dnī docebo vos In quo
licz huilite vecūdie ei⁹ spectāe et graciam

Dicendo enim timore domini quam aus videtur esse omnibus expressum
sit insigne verecundie. Et tamen cum ipse timor initium sapientie
~~sapie~~ sit et effector beatitudinis: quoniam timentes dominum be-
ati sunt, preceptorem se sapientie edocende et demonstratorem
beatitudinis adipiscende evidenter significavit. Et
nos ergo ad imitandam verecundiam seduli ad confere-
ndam gratiam non usurpatores quam ille infudit spiritus sapientie
et per illum nobis manifestatam et visu conspectam atque
exemplo vobis qui liberis erudimur: cum iam effugere
non possimus officium docendi: quod nobis refugien-
tibus imposuit sacerdotii necessitudo. Dedit enim deus
quosdam quidem apostolos: quosdam autem prophetas, alios vero
evangelistas: alios autem pastores et doctores. Non
igitur mihi apostolorum gloriam vendico. Quis enim hoc nisi
quos ipse filius elegit dei? Non prophetarum gratiam: non
virtutem evangelistarum non pastorum circumspectionem sed
tantummodo intentionem et diligentiam circa scripturas divinas
opto assequi quam ultimam posuit apostolus inter officia sancto-
rum et hanc ipsam ut docendi studio possim discere. Unus
enim verus magister est, qui solus non didicit quod omnes doceret.
Homines autem discunt prius quod doceant et ab illo accipiunt
quod aliis tradant. Quod ne ipsum quidem mihi accidit. Ego enim
raptus de tribunalibus atque administrationis infulis ad
sacerdotium: docere vos cepi quod ipse non didici. Itaque
factum est ut prius docere inciperem quam discere. Capitulum secundum

Discendum igitur mihi simul et docendum est: quoniam non
vacavit antea discere. Quid autem pre ceteris debeo
discere, quam tacere ut possim loqui, ne prius me con-
demnet ~~me~~ vox mea quam absolvat aliena. Scriptum
est enim: ex verbis tuis condemnaberis. Quid opus est igitur

Et quantumlibet quisque profecerit nemo est qui doceri non egeat dum vivit.

ut pperes piclm suscipe, 2depnacois loqndo: cu ta
cendo possis ee tucior. Cõplures vidi loqndo pcim
incidisse: vix quemqm tacendo. ideoqz tace nosse qm lo
qui difficilius est. Pro loq plerosqz: cu tacere nesci
ant. Clarū est tace quemqm: cui sibi loq nichil profit
Sapiens ergo q novit tace. Denique sapia di dixit
Dns dedit m ligua erudicois: qn oporteat ser
mone dice. Merito ergo sapiens: q a dno accepit quo
tpe sibi loquendū sit. Vn bn ait scriptura. Ho sapiens
tacebit usqz ad tēps. Ideo sci dni q sciret qz vox ho
mis plerūqz pcti annunciatrix est: et initiū humani er
roris sermo e hois. amabat tace. Denique scs dni
ait. Dixi custodiā vias meas: ut no deliqm i li
gua mea. Verebat eñ et legerat diue ee pcti
onis: ut ho a flagello ligue sue abscondet et a 2sci
encie sue testiomo. Verberam et tacite cogitacois
nre obprobrio et iudicio 2scie: ubeam etiam vocis nre
ubere: cu loqm ea qz sono cedit aures nr: et
mes 2sauciat. Ras at est qui mundu cor a pctorz
habeat colluuione: q no deliquat i ligua sua. Et
ideo qz nemine videbat sem os servare posse ab inmu
dicia sermois: ipe sibi silencio lege imposuit innocencie vt
tacendo culpa declinaret. quam vix aufugere posset lo
quendo. Audiamus ergo caucionis mgrm. Dixi cus
todiā vias meas: hoc est m dixi tacito cogitacois
precepto imperavi mi ut custodirē vias meas. Alie sut
vie quas debemus sequi: alie quas debemus cus
todire: sequi vias dni custodire nras: ne i culpa
dirigat. Potes at custodire: si no cito loquris. Lex
dicit. Audi isrl dnm deu tuu. Non dicit loque

sed audi Ido eua lapsa e qr locuta est vio: qd
no audierat a dno deo suo Prima vox di dicat
tibi audi Si audias custodias vias tuas. et si
lapsus es: cito corrigitis In quo et corrigit iunior
viam sua? ni i custodiendo vba dni? Tace ergo
prius & audi et no delinques i lingua tua Graue
malu: vt aliqs ore suo depnet Etem si p ocioso
vbo reddz vnusqsqz rone? qnto magis p vbo impu
tatis et turpitudinis? Grauiora st eni vba turpitudis:
qm ociosa Ergo si pro ocioso vbo racio posce: qn
to magis p sermone ipietatis pena exsoluit? Qd
igit? Mutos nos ee oportet. mime Est eni tepus
tacendi: et e tepus loqndi Deinde si p vbo ocioso
redimus racione: videamus ne reddamus p ocioso
silencio Est eni negociosu silenciu vt erat susane:
q plus egit tacendo qm si eet locuta Tacendo eni apud
hoies locuta est deo! nec vllu magis iudiciu sue
castitatis iuenit qm silenciu Cosciencia loqbat vbi vox no
audiebat Nec qrebat pro se hoim iudiciu q
habebat dni testioniu Ab illo igit volebat ab
solui. qm sciebat nullo mo posse falli Ipe dns o
pabat taces i euangelio salute oim Recte ergo
dauid no silenciu sibi idixit ppetuu: s custodiam
Custodiamus ergo cor nrm. custodiamus os nrm:
vtruqz eni scriptu est hic vt custodiamus os alibi
t dicit Oi custodia serua cor tuu Si custodie
bat dauid? tu no custodies? Si imunda labia
habebat ysaias q dixit o miser ego. qm cpunctus
su: qr cu sim ho & imuda labia habea Si pphia
dni imuda labia habebat quo nos muda habe

m9 Et cui n̄ unicuiq3 nr̄m scriptū est Sepi pos
sessione tuā spinis: et aurū et argentū tuū alliga.
et ori tuo fac ostiū et verte ꝛ ūbis tuis iugū et
statēam. Possessio tua mēs tua est aurū tuū
cor tuū est: argentū tuū eloquiū tuū est Eloqa
dnī eloqa casta argentū igne examinatū. Bona e
ca possessio mēs bona Denique possessio p̄ciosa homo
mūdq Sepi ergo hāc possessione ꝛ circūuallato co
gitacoibz: munito spiūs id est sollicitudibz ne in
eā irruat ꝛ captiua ducat irrobiles corpis passi
ones: ne icsent motq cōcues ne dipiat vīdemia
eiq tn̄seūtes via Custodi iteiore hoiez tuū no
li eū qi vile neglige ac fastidie q p̄ciosa posses
sio eiq Et meito pretiosa: cuiq fructq n̄o ca
ducq ꝛ tpal' s3 stabil' atq3 etne salutis e Cole
ergo possessione tuā ut sint tibi agri alliga
sermone tuū ne luxuriet ne lasciuiat: et mi'
tiloqo pcc̄a sibi colligat: sit rstrictior et ripis
suis coerceat Cito lutū colligit amnis exūdās
Alliga sensū tuū: nō sit i'missq ac defluus ne
dicat de te: nō est malagma ponere neq3
oleū neq3 alligatura Habet suas habenas
metis sobrietas: qbz regit et gubnat Sit ori
tuo ostiū ut claudat ubi oportet: et obse
ret diligentq ne qs i iracūdia excitet vocem
tuā: et conuicia repēdas conuiciis Audisti hodi
e lectū: irascimi et nolite peccare Ergo et si
irascim' q affcs n̄e est nō p̄tatis: malū sermo
nē nō p̄ferimq de ore nro ne i culpa ruamq
sed iugū sit ūbis tuis et statēa: hoc e humilitas

atq mensura vt lingua tua menti tue subdita sit
Restringat habene vincula: frenos habeat suos
quibus inordinari possit ad mensuram: sermones proferat
libra examinatos iusticie vt sit grauitas in sensu:
in sermone pondus atque in verbis modus Capitulum iij

Hec si custodiat aliquis: fit mitis mansuetus
modestus Custodiendo enim os suum et retinen
do linguam suam. nec prius loquendo quam intorqueat et ex
pediat. atque examinet verba sua: si . . dicendum hoc.
si dicendum aduersum hunc. si tempus sermonis huius. Is pro
fecto exercet modestiam ac mansuetudinem et pacienciam:
vt non ex indignatione et ira in sermone erumpat. Nolo
alicuius passionis indicium det in verbis suis: non ardore
libidinis flammare in sermone suo indicet: et iesse dictis
suis stimulos iracundie: ne sermo postremo qui con
mendare interiora debet: vicium aliquod esse in moribus aperiat
et prodat Tunc enim maxime insidiatur aduersarius. quando videt
in nobis passiones aliquas generari: tunc fomites mouet:
laqueos parat. Unde non inmerito sicut audisti hodie
legi. propheta dicit. quia ipse liberauit me de laqueo venan
cium et a verbo aspero Symachus irritacionis verbum dix
it: alii perturbacionis laqueus aduersarii sermo noster est
sed eciam ipse non minus aduersarius nobis loquimur ple
rumque quod excipiat inimicus: et quasi nostro gladio nos vul
neret Quanto tolerabilius est alieno gladio quam nostro
perire Explorat ergo aduersarius nostra arma et con
cutit sua tela Si viderit mouere me: inserit a
culeos suos vt semenaria iurgiorum excitet Si e
misero verbum indecorum: laqueum suum stringit Interdum
mittit quasi escam proponit vindicte possibilitatem: vt dum

vidicaui cupio ipē me inserā laqō et nodū mortis
astrīgā in **Capittulum quartum** :—

Si quis ergo huc adūsaiu sentit presentem ee :
tunc magis custodiā adhibē dz ori suo :
ne det locū adūsario Dz non mlti huc videt Sed
etiā ille cameds est q̄ videri pt : q̄cuz irritat . q̄cuz
icitat . q̄cuqz exaspat . q̄cuqz icentiua luxurie à libi
dis suggerit Quādo ergo aliqs nob ꝯuiciat la
cessit . ad violēciā puocat ad iurgiū vocat : tunc
silēciū exceamq : tunc muti fieri no erubescamq
Premiū ei est q̄ nos puocat : q̄ iniuria facit : et
nos siles sui fieri desideat Deniqz si taceas : si dissi
mules : solet dice . Cd taces . loqre si audes Sed
no audes : mutq es : eligue te feci Si ergo ta
ceas plq rūpit : victū se putat irrisū . post ha
bitū atqz illusū Si rndeas : supiore se sciām arbi
tratur : q̄ pare inuēit Si ei taceas dicit Ille ꝯuicia
atq est tiuiit : ꝯtempsit iste Si referas ꝯuicia dicit
abo ꝯuiciati sū : vtqz ꝯdēpnat : nemo absoluit
Ergo illiq est studiū . vt irritet : vt silia illi lo
qr : silia agā Iusti at est dissimulare . nichil loq.
tenere fructū bonū ꝯsciē : plq ꝯmitte bonoꝝ iu
dicio . q̄m cominatis isolēcie : ꝯtētū ee ꝯiutate
moꝝ suoꝝ : hoc est ei silēre a bonis : q̄ bn̄ sibi
ꝯscius falsis no debet moueri : nec estiare plq
ponderis ee i alieno ꝯuicio q̄ i suo testiōnio :
ita fit vt etiā huīlitē custodiat Si at nolit
huilior videri : talia tractat et dicit ipē secū .
hic ergo vt me ꝯtēpnat . et i ꝯspectu meo loqt
talia adūsū me . q̄i no possim ego ei apire os

meū. Cur nō etiā ego dicā ī q̇bꝫ eū mestificare
possī. Hic ergo vt m̄i iniuriā faciat q̄i vir nō sit:
q̄i vindicare me nō possim. Hic vt me cōtēnat. q̄i ego
nō possim cōtumeliā eo īpone. Qui talia dicit.
nō est mitis atqꝫ humil: nō est sine temptatiōe. Temp
tator eū exagitat: ipse ei tales cogitaciones īserit
Plerumqꝫ adhibꝫ hoīes atqꝫ appōit neqꝫ spūs. q̄ hec
illi dicant. sed tu ī petra fixū vestigiū tene: et si
seruus dn̄icū dicat iustus tacet. et si cōsimilis cōtumeli
am faciat. iustus tacet. et si paup̄ cōtēnit: iustus nō
vindicet. Hec sunt arma iusti vt cedēdo vincat. sicut
periti iaculandi cedētes solent vincere: et fugientes cōtra
rios sequentes vulnerare ictibꝫ. Quid ei opus est moueri.
cū audimus iniuria. Cur nō imitamur dicentem. ob
mutui et humiliatus sū et silui a bonis. An hoc dix
it tantūmodo. nō etiā fecit dauid. īmo et fecit.
Nā cū ei iniuriaret semei filius gemini: tacebat
dauid. Et cīrcūdatus septus armatis non retorquebat iniu
riā. nō vltionē q̄rebat: eousqꝫ vt dicēte sibi filio
saruie q̄ vindicare ī eū vellet. nō pmiserit. Ibat
ergo tanq̄ mutus et humiliatus: ibat tacens nec mo
uebat cū vir appellaret sanguinis: q̄ erat cōsciꝰ
ppriē mansuetudinis. Nō ergo mouebat cōuiciis: cui
abundabat bonorum operum cōsciā. Itaqꝫ is q̄ cito iniu
ria mouet facit se dignū videri cōtumelia. dum
vult ea indignus pbari. Melior ē itaqꝫ q̄ cōtempnit
iniuriā: q̄ qui dolet. Qui eī cōtempnit: q̄i non
sentiat ita despicit. Qui aūt dolet: q̄i senserit torquet. Capitulū v

Neqꝫ īprouide ad vos filios meos
scribens hoc psalmi prohemio vsus sum. Quem

psalmū pp̄ha dauid sed ydithū canēdū dedit: e
go vobis tenēdū suadeo. delectat9 ei9 sensu pro
fundo et v̄tute sniaꝝ. Aduttim9 eī ex hys q̄ breuit
libauim9 et silēdi patiaz et oportunitate loq̄ndi:
et ī posteriorib9 ꝯtēptū diuitiaꝝ: q̄ maxīa v̄tutū
fundamēta sūt hoc psalmo doceri. Dū igit hūc psal
mū ꝯsidero: successit aīo de officiis scribe. de qb9 etiā
si qdā phie studētes scripserīt vt panethius et
filius ei9 apud grecos: tullius apud latios. nō ali
enū duxi a nrō munie vt etiā ipe scribere. Et sicut
tullius ad erudiēdū filiū. ita quoq3 ego ad vos īfor
mādos filios meos. Neq3 eī mi9 vos diligo quos
ī euāgelio genui: q̄m si ꝯiugio suscepissem. Nō
eī vehemētior est nā ad diligendū q̄ gracia.
Plus certe diligere debem9 quos ꝑpetuo nobiscū pu
tam9 futuros. q̄m quos ī hoc tm̄ sclo ꝯmanere vide
m9. Illi degnēs nascūt frequēt q̄ dedecorāt pr̄em.
vos aūt elegim9 vt diligam9. Itaq3 illi nc̄itate di
ligūt: q nō satis ydonea et diuturna ē ad ꝑpetui
tate diligendi magistra. vos iudicio: quo magnū cari
tati pond9 ad vim diligendi adiūgit. pbare quos
diligas: et diligere quos elegeris. Cam̄ sexti

Ergo cū psone ꝯueniūt. videam9 vtrū res
ipa ꝯueniat scribere de officiis. et vtrū ho
nomen philozophoꝝ tm̄mō scole aptū sit: an etiā ī scrip
turis repiat diuinis. Pulchre itaq3 dū legim9 ho
die euangeliū. qi adhortaret ad scribēdū spūs sanct9:
obtulit nob lcōne q̄ ꝯfirmem: etiā ī nob officiū
dici posse. Nā cū zacharias sacdos obmutuisset
ī teplo et loq nō posset: fcm̄ ē inq̄t vt īpleti sūt

dies officij eius: abijt in domum suam. Legimus igitur offi-
cium a nobis dici posse. nec ratio ipsa abhorret: quandoquidem offi-
cium ab efficiendo dictum putamus quasi efficium. sed propter de-
corem sermonis una immutata littera officium nuncupari: vel cer-
te ut ea agas que nulli officiant. prosint omnibus **Capitulum vij**

Officia autem ab honesto et utili duci estimaverunt:
et de hijs duobus eligere quod prestet. Deinde incci-
dere ut duo concurrant honesta. et utilia duo/et querantur quid
honestius quid utilius. Primum igitur in tres partes dividitur
officium: honestum et utile. et quid prestantius: Deinde hec
tria in quinque genera diviserunt. in duo honesta et duo
utilia. et eligendi iudicium. Prima pertinere dicunt
ad decus honestatemque vite: secunda ad vite commoda.
copias. opes. facultates: de hijs eligendi iudicium
subesse. Hec illi: nos autem nichil omnino nisi quod deceat et
honestum sit. futurorum magis quam presentium metimur for-
mula. nichilque utile nisi quod ad vite illius eterne pro-
sit graciam diffinimus: non quod ad delectationem presentis.
Neque aliqua commoda in facultatibus et copijs opum constitu-
imus: sed incommoda hec putamus si non reiciantur: eaque o-
neri cum sint. estimare magis quam dispendio cum erogantur.

Non superfluum igitur scriptionis nostre **Capitulum viij**
est opus: quia officium diversa estimamus regula:
atque illi estimaverunt. Illi seculi bona commoda in bonis
ducunt: nos hec etiam in detrimentis: quoniam qui hic recipit
bona ut ille dives. illic cruciatur. et lazarus qui hic ma-
la pertulit: illic consolationem invenit. Deinde qui illa
non legunt nostra legent si volent: qui non sermonum
supellectilem neque artem dicendi: sed simplicem
rerum exquirunt graciam **Capitulum nonum**

Decorum autem in nostris scripturis primo constitui lo-
co. quod grece prepon dicitur. instruimur et docemur
legentes. Te decet ympnus deus in syon. Vel grece coiri peponos oe
Coi n p e n i p a n o c o e n w c e n c p t w n os enemo.
Et apostolus ait loquere que decet sanam doctrinam. Et ali-
bi Decebat autem eum propter quem omnia. multis filiis in gloriam
adductis. ducem salutis eorum per passionem consummare.
Numquid prior panethius. numquid aristotiles qui et ipse dispu-
tavit de officio. quam dauid: cum et ipse pytagoras qui
legitur socrate antiquior prophetam secutus dauid. legem sile-
ncij dederit suis. Sed ille ut per quinquennium discipulis
usum inhiberet loquendi: dauid autem non ut nature munus immi-
nueret, sed ut custodiam proferendi sermonis doceret. Et
pytagoras quidem ut non loquendo. loqui doceret: dauid
ut loquendo magis disceremus loqui. Quomodo ergo sine
exercitio doctrina: aut sine usu profectus. Qui disci-
plinam bellicam vult assequi. cotidie exercetur armis:
et tamquam in procinctu positus preludit prelium: et velut
coram posito pretendit hoste: atque ad peritiam vires
iaculandi. vel suos explorat lacertos. vel adversari-
orum declinat ictus: et vigilanti cavet obtutu. Qui
navim in mari regere gubernaculis studet. vel remis du-
cere: prius in flumine preludit. Qui canendi suavita-
tem. et vocis affectant prestanciam: prius sensim canendo
vocem excitant. Et qui viribus corporis legitimoque lucta-
di certamine coronam petunt: cotidiano usu palestre
durantes membra. inurentes patientiam. labore assues-
cunt. Nec non ipsa natura nos in parvulis docet: quod prius
sonos meditantur loquendi: ut loqui discant. Itaque sonus
exercitatio quedam. et palestra vocis est. Ita ergo et

q̄ volut discē cautionē loq̄di? qd nē est non
negetur: qd custodie est exerceat. vt q̄ ī specula sit
speculando itendat. no dormiendo. Omis eni res
ppriis ac domesticis exercitijs augetur Ergo dauid
tacebat no sp. sed ptpe. no iugit nec oibz? s
irritati aduersario puocanti pctori: no respodebat
Et sicut alibi ait? loquētes vanitatē et cogita
tes dolū. no audiebat q̄si surdus: et q̄si mutus no
aperiebat illis os suum. qz et alibi habes? noli res
pondē īprudēti ad īprudētiā eius: ne similis illi fi
as Primu igitur officiu loq̄ndi modus est hoc sa
crificiu laudis do dependet? hoc reuerentia exhibet
ur diuine scripture legitur? honorant hoc parentes.
Scio loq̄ plerosqz: cu tacē nesciat Rarum est ta
cē q̄mquam: cu sibi no psit loq̄ Sapiens vt loquatur.
multa prius cogitat? qd dicat ā cui dicat: quo
ī loco et tpe Est ergo et tacendi modus et loq̄ndi:
est etiam ī factis modus. Pulcrum ē igitur tere mensu

O fficiu aūt ome aut Cam x Tercium officij
mediū ā pfcm est: qd eque scripturaru auc
toritate pbarē possemus habemus etenim in eua
gelio dixisse dnm Si vis ī vita etiā venire:
serua mandā ~~serua madata~~ Dicit ille Que?
Ihs aūt dixit illi. No homicidiu facies: no adul
terabis: no facies furtu: no falsu testioniu dices
Honora prem et mrem: et diliges pximu tuu sicut
teipm Hec st media officia: q̄bz aliqd deest De
niqz dicit illi adolescēs Oia hec custodiui a iuuētu
te mea Quid adhuc michi deest? Ait illi ihs Si vis p
fcs ee. vade et vende oia bō tua. et da paupei

bꝫ. et habebis thezaurū in celo. et veni seqre me.
Et sup̄ habes scriptū ꝉ vbi diligendos inimicos et
orandū dicit p̄ calupniātibꝫ et p̄sequentibꝫ nos:
et bn̄dicere maledicentes Hoc nos facere debem̄ si
volum̄ p̄fc̄i ee. sicut p̄r nr̄ q̄ ē ī cel. q̄ sup̄ bonos
et malos solē iubꝫ radios suos effūde. ꝛ pluuia
ꝛ roze terras vniūsoꝝ sine ulla discretione pinguescē-
re. Hoc est igit̄ p̄fcm̄ officiū q̄d catholoma dixerit ḡre
ci quo corrigunt̄ oīa q̄ aliquos potuert lapsꝰ bꝛe.
Bona etiā misericordia q̄ et ip̄a p̄fcos facit. q̄ imita
t̄ p̄fcm̄ p̄rem Michel tn̄ ꝯmēdat xp̄ianā aīam
q̄m mia Primū ī paupes vt cōmunes iudices
partꝰ nr̄e: q̄ oībꝫ ad vsū. tuum ḡriat fructꝰ. vt q̄d
hēs largiaris paupi. et ꝯsorte et ꝯforme tuū adiu
ues Tu nūmū largiris. ille vitā accipit Tu pe
cuniā das. ille substātiā suā estiat Tuꝰ denai
us. cēsꝰ illiꝰ est Ad hec plus ille t̄ ꝯfert: cū sit
debitor salutis Si nudū vestias: teipm̄ induis
iustitia Si pegrinū sb tectū īducas tuū: si sus
cipias egentem. ille t̄ acqrit scoꝝ amicicias: et
eťna tabnacla Nō mediocris ista ḡra Corpa
lia semias: et recipis sp̄ualia Miraris iudi
ciū dn̄i de scō iob. mirare v̄tute eiꝰ q̄ poteat
dice: oculꝰ eram cecoꝝ; pes claudoꝝ Ego eram
īfirmoꝝ p̄r. velleibꝫ agnoꝝ meoꝝ calefiūt st̄ lūe
ri eoꝝ Foris nō habitabat pegrinꝰ. ostiū at me
ū oī veienti patebat Btus plane: de cuiꝰ
domo nūq̄ vacuo sinu paup exiuit Nec q̄ cā
quisq̄ magis btūs: q̄m q̄ ītelligit sup paupis
necitate: et īfirmi atq̄ inopis erumpnam In

die iudicij habebit salutē a dn̄o: q̄ habebit
sue debitorē misericordie **Capitulū vndecim**
Sed pleriq̄ reuocāt ab officio dispensatri
cis misericordie: dū putāt hoīs actus
non curare dn̄m: q̄ nesciē eū q̄ ī occultis gerunt:
q̄ teneat ma̅ ꝯscīa: q̄ iudiciū eius neq̄ iustū
vidi. q̄n peccatores neq̄ diuitijs · abūdare videt:
gaude honorib; sanitate. liberis. Cont̄ at. iustos io
pes degere. ī honoratos. sine liberis: ī firmos corpe.
luctu frequēti Nec mediocris ea q̄stio: quādo. q̄
dem tres illi reges amici iob. p̄terea eū peccatorem
pnūciabāt. q̄ īopē fcm̄ ex diuite: orbatū libe
ris ex fecūdo pnte: pfusū vlceribȝ/ horrentē vili
cibo. grauatū vulneribȝ a capite vsq̄ ad pedes
videbāt Quibȝ scīs Iob hanc p̄posuit assertione̅
Si ergo p̄pt̄ pctā mea hec patior: cur ipsi vi
uūt? Inueterauerūt at et ī diuitijs semē eorū scd̄m
volūtatē filij eorū ī oclis domus eorū abūdant.
tiorē at nusq̄. flagellū at a dn̄o nō est ī ipis hec
videns ī firmus corde exagitat: et studiū auditorū sui
cuius dicturus sermones: an̄ scīs iob p̄misit dicens
Portate me: ego at loq̄r. deinde irridete me
Nā et si arguor: q̄i hō arguor Porte ergo o
nus sermonū meorū Dicturus ei sū qd̄ nō pbo.
sed ad vos redarguēdos p̄ferā sermones quos
Aut certe q̄ ita est vsus Qd at: Nunq̄ ab hoīe
arguor: hoc ē hō me nō pt redarguere q̄ peccatū: et
si arguar dignus sū: q̄ nō ex euidēti culpa mee ca
ptiuitatis. sed ex diuitijs estimatis merita delictorū
Videns ergo ī firmus abūdare iniquos **Ca xij**

58
210

successibꝫ pspis. se āt attei: dicit dno. Discede
a me. vias tuas scīe nolo Qd pdest qꝫ seruiuimus
ipi? Aut q vtilitas qꝫ orauimus ipm? In maibus
eoꝝ oīa bō: opa āt ipioꝝ nō videt. laudat ꝛ platoē
qꝛ ī politia sua posuit eū q ɔtra iusticia dispu
tādi ptes recepisset. postulaē venia dictoꝝ q
non pbaret? et veri inueniēdi. atqꝫ examinādē
disputationis gra illā sibi īposita psona dicēt. qd
cōsequ tullius pbauit: vt ipe ī libris qs scripsit
de republica ī eā snaz dicendū putauerit Mū
to atiquior illis iob q hec pīmus reppit: nc eloqītie
falerāde gra. sed veritatis pbāde pmitten
da estiauit Statimqꝫ ipe qstione enōde reddi
dit: sbiciēs qꝛ extinguat lucna īpioꝝ: et futura
sit eoꝝ euersio: nō falli deū doctorē sapie et
discipline: sed eē veritatis iudicē Et ideo non
sedm foresem abūdātia estimāda btitudīe
singuloꝝ: sed sedm īteiorē ɔsciaz. q inocētiū et
flagitiosoꝝ meita discnit. vera atqꝫ īcorrupta
ta penaꝝ atqꝫ pmioꝝ arbitra sit Moritur inocēs
ī potestate simplicitatis sue. ī abūdantia ppe volu
tatis: sicut adipe īpletā anīaꝝ gereēs Atqꝫ viscera
ecoꝝ qnibus foris abūdāꝝ et delicijs defluat.
odoribꝫ fragret: ī amaritudīe aīe sue vitam
exigit. et vltimū diē claudit Nichil eorū q
cumulatus fuerat referēs. boni nichil secū afferēs
nisi pcia sceleꝝ suoꝝ hec cogitas. nega si potes.
diuini eē iudicij remuneratione Ille suo affectu btūs.
hic miser Ille suo iudicio absolutus: hic reus Il
le ī exitu letus. hic merēs Cui absolui pt? qui nc

sibi inocens est. Dicite michi ubi exspectatio tulina
tulorum eius. Dignum eius non invenit: vita etenim facto
rosi ut sompnium. Aperuit oculos et non invenit in manibus suis:
evanuit delectatio licet ipsa quam videt etiam dum vivunt
ipsorum tristes in inferno est: viventes enim in infernum descen
dunt Vides iumentum peccatoris: interroga conscientiam eius Non
ne convivus fetet omnibus sepulchris Intuens leticiam eius
et salubritatem mirans corporis: filiorum atque opum ab
undantiam Introspice vlcera . . vinantis animae eius
cordisque mestitudinem Nam de opibus quid loquar? cum le
geris quod non in abundantia est vita eius: cum scias quod
et si tibi videatur dives. sibi pauper est. et tuum in
dicium suo refellat. De multitudine quorum filiorum et
de indolentia quid loquar? cum saepe lugeat et sine herede
futurum iudicet: cum imitatores sui successores suos
esse nolit. Nulla enim hereditas peccatoris Ergo ipsius
ipse sibi pena est: iustus autem ipse sibi gloria est utique
a bonorum a malorum operum mercedes ex se ipso solvit Ca xiij

Sed iterum ad propositum, ne factam digressionem
pertisse videamur: qua occurrimus opinioni e
orum qui videntes sceleratos quosque dites. letos. ho
noratos. potentes. cum plerique iustorum egeant atque in
firmi sint putant vel nichil de nobis deum curare. ut
epicurei dicunt: vel nescire actus hominum vel flagicio
si putant. vel si scit omnia. iniquum esse iudicem. ut bonos
patiatur egere: abundare improbos: nec superfluus
velud quidam excursus fuit. ut opinioni huiusmodi ipsorum
affectus respondet. quos beatos iudicant: cum ipsi se mi
seros putent Arbitrium enim suum: quod ipsi sibi facilius quam
nobis crediderint Quod decursoque proclive est, ut

refella͂ cetera͂ Et p̄mo eoꝝ assertione q̄ deū pu
tat cura͂ mūdi neq̄q̄ hr̄e sicut aristotiles asseit
usq̄ ad luna͂ eiꝰ descendere puidēcia Et q̄s opator
negligat opis sui cura͂ Nos deserat et destitu
at qd̄ ip̄e condendū putauit Si iniuria est ix
ge. none maioꝛ ē iniuria fecisse cū aliq̄ nō fecis
se nulla iniusticia sit nō curare qd̄ feceris sūma iclemē
cia Nā si a deū creatore suū abnegat a fera
rū et bestiaꝝ se hīi nūo censent. q̄ de illis dica
mꝰ q̄ hac se degnat iniuria Si oīa ire dn̄m ip̄i as
serūt. et oīa i v̄tute eiꝰ ꝯsiste. vi et maiestate eiꝰ
p oīa elemēta penetrare. terras. celū. maria et putat
iniuria͂ eiꝰ si mēte hoīs q̄ nichil nob ip̄e p̄stātiꝰ de
dit. penetret et diuine maiestatis īgrediat sc̄ia Iz
hoꝝ mgr̄m velut ebriū et voluptatis pronū ip̄i
q̄ putant sobrij irridet ph̄i Ita de aristotil opīone
q̄ loq̄r Qui putat dn̄m suis ꝯtentū ex finibus
et p̄scripto regnu mō degē. vt poerū loquunt fa
bule q̄ mūdū ferūt i tres diuisū et alij celū
alij mare alij īferna coercēda . īperij sorte obuenerit
cuiusq̄ tame ne vsurpata alienarū ptiū sollicitu
dine. inter se bellū excitet Dicit ergo asserit q̄ deꝰ
terrarū cura͂ nō habeat sicut maris et īferni nō
hz Et quō ip̄i poetas excludunt quos sequunt
Deest illa responsio vtrū dn̄m si opis sui cura nō
pterit. pteat sc̄ia Ergo q̄ plātauit aure nō au
dit q̄ finxit ocl̄m non videt nō ꝯsiderat Ca xiiij

Non p̄terit hc vana opīo sc̄os p̄phas Deni
q̄ dauid ītuetur eos loq̄ntes quos supbia ī
flatos asserit Nō ē ta supbū qm̄ cū ip̄i sb̄ pcco

sint. alios indigne ferat peccatores viue dicentes: usque quo
peccatores domine: usquequo peccatores gloriabuntur. Et iterum Et
dixerunt: non videbit dominus; neque intelliget deus iacob. Qui
bus inde propheta dicens Intelligite nunc insipientes in po
pulo: et stulti aliquando sapite. Qui plantauit aurem
non audit: et qui finxit oculum non consideat. Qui corripit
gentes non arguet. Qui docet hominem scientiam: dominus scit
cogitationes hominum quoniam vane sunt. Qui. quicquid vana sunt
deprehendit: ea que facta sunt nescit, et ignorat quod ipse fe
cit. Potest opus suum ignorare artifex. Non est et
in opere suo latentia deprehendit: et deus operum opus suum
nescit. Altius ergo profundum in opere quam in auctore. Et
fecit aliquid quod supra se esset: cuius meritum ignoraret auc
tor. cuius affectum nesciret arbiter. Hec illis. Ceterum
nobis satis est ipsius testimonium qui ait: ego sum scru
tans corda et renes. Et in euangelio quod dicit dominus ihesus:
quid cogitatis mala in cordibus vestris. Sciebat enim quod cogi
tarent mala. Denique euangelista testatur dicens Sci
ebat enim ihesus cogitationes eorum. Quorum non poterat
satis mouere opinio si facta eorum consideremus. Noluit supra
se esse iudicem quem nichil fallat: noluit eum dare oc
cultorum scientiam: qui metuunt occulta sua prodi. Sed eti
am dominus sciens opera eorum tradidit eos in tenebras In
nocte inquit erit fur: et oculus adulteri seruabit
tenebras dicens: non considerabit me oculus: et latibu
lum personee posuit sue. Omnis enim qui lucem fugit di
ligit tenebras: studens latere. cum deum latere non
possit: qui intra profundum abissi. et intra hominum mentes.
non solum tractata sed etiam voluenda cognoscat. De
nique et ille qui dicit in ecclesiastico quis me videt

nisi cogitet
tebre opiunt me et parietes q̄ vereor: cuius in loco su
o positus ubi nō putauerit cōprehendit. Et erit in q̄s de
decius q̄ nō intellexerit timore dī. Quod aūt tu stolidū
q̄ putare q̄ deū q̄q̄ p̄tereat. cū sol q̄ minister luminis ē.
etiā abdita penetret. et in fūdamentū domꝰ vel
secreta cōclauia vis caloris eiꝰ irrūpat. Quis
neget verna tepore tepefieri interiora terrarū. quas gla
cies hybrna cōstrinxerit. Nouit ergo arbor occulta
vim caloris vł frigoris. adeo ut radices arbor aut
necat frigore. aut fotu solis virescat. Deniq̄ ubi celi
clemētia arriserit: varios se terra fundit in fructꝰ. Si
igit solis radiꝰ fūdit lumē suū sr̄ dexꝫ terā. et in ea
q̄ clausa sūt iserit. nec vectibꝫ ferreis aūt grauium valua
rū obicibꝫ quo minꝰ penetret īpedit. quō nō pt
intelligibilis dī splendor in cogitacōes hoīm et corda
semet que ipse creauit īserere. Sꝫ ea q̄ ipse fecit nō
videt. et fecit ut melior a sit q̄ fecit. et potētio
rē q̄ ipse est q̄ ea fecit. ut possit qn̄ volut cogitu
tionē sui opatoris latere. Tantā ergo virtute
et ptātem īseruit metibꝫ nr̄is. ut eā cōprehēdere
cū velit nō possit. Quo absoluimꝰ: et ut ar
bitramur nō incogrue. nob hmōi cecidit disputatio

Terciū genꝰ q̄stionis residet hmōi. Ca[m] xv
Cur peccatores abūdet opibꝫ et diuitiis: e
pulent iugit sine merore sine luctu: iusti aūt
egeat et affiaiat. aūt cōiugū amissioē aūt liberorū
Quibꝫ satisfacere debuit illa euāgelij pabola.
q̄ diues ppura et bisso induebat. et epulas
copiosas exhibebat cotidie: paup aūt plenus
ulceri de mēsa eiꝰ colligebat reliquias Post

obitu vero utriusque pauper erat in sinu abrahe requiem
habens: dives autem in suppliciis Nonne eiusdem est meri
torum que premia que supplicia post mortem manent? Et
recte? quia in certamine labor est. post certamen aliis vic
toria. aliis ignominia Nunquam prius quam certus confici
atur. palma cuiquam datur. que de sti corona? Merito
paulus certamen inquit bonum certavi. cursum consumavi. fide
servavi: quod reliquum. reposita est mihi corona iusticie.
quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex Non
solum autem mihi: sed etiam hiis qui diligunt adventum eius
In illa inquit die reddet: non hic Hic autem in laboribus.
in periculis. in naufragiis. qui adlethia bonus decerta
bat. quia sciebat quoniam per multas tribulationes: opor
tet nos introire in regnum dei Ergo non potest quis
premium accipere nisi legittime certaverit? nec est gloriosa
victoria: nisi ubi fuerit laboriosa certamina Capitulum xvi

Nonne iustus est qui autem dat premia? quod certamen fu
erit absolutum? Deoque dominus in euangelio ait
Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum celorum
Non dixit beati divites. sed pauperes Inde incipit beati
tudo iudicio divino: ubi estimatur erumpna. humano
Beati qui esuriunt: quia ipsi saturabuntur Beati qui lugent:
quoniam ipsi consolationem habebunt Beati misericor
des: quoniam ipsis miserebitur deus Beati mundo corde:
quoniam ipsi deum videbunt Beati qui persecutionem pati
untur propter iusticiam: quoniam ipsorum est regnum celorum
homines Beati estis cum vobis maledicent ^ et persequentur et dicent
omne malum adversum vos propter iusticiam: gaudete et
exultate quoniam merces vestra copiosa est in celo Fu
turam non presentem: in celo non in terra mercedem pro

misit ee reddenda Qd alibi posuis. qd alibi debe
t? Qd propere cona quesis: antequam vincas? Qd
detergere puluere. quid i-gescere cupis? Qd cpu
lam gestis: antequam stadium soluatur? Adhuc populus spec
tat: adhuc adlethe in scemate sunt. et tu iam ocium
petis? Sz forte dicas Cur ipsi letantur? Cur lux
uriantur? Cur etiam ipsi non mecum laborant? Quam
qui non subscripserit ad cona: non tenetur ad laborem
certaminis Qui in stadium non descenderit: non perfu
dit se oleo. non oblinuit puluere. Quos manet
gloria: expectat iniuria Ungentatis spectare solet:
non certare. non sole. estus puluere. imbre. se. contra.
Dicat ergo et ipsi adlethe Venite: nobiscum labo
rate Sz indebiunt spectatores Nos hic iterum
de vobis iudicamus: vos autem sine nobis cone sicut vic
toris gloriam vendicabitis Isti igitur qui in delicijs. qui in
luxuria. in opibus. questibus. honoribus. studia posue
runt sua: spectatores magis sunt quam preliatores
Habent lucrum laboris: fructum virtutis non habet
fouet ocium astucia. et improbitate aggerat diuicias
acuos: sed exsoluet seruum licet nequicie sue penam
Horum reges in inferno: tua vero in celo Horum domus
in sepulchro: tua in paradiso Unde pulchre vigilare eos
in tumulo iob dixit: Et soporem getis hec non putat: que
ille dormiuit qui resurrexit xpus Noli igitur ut paruulus
sape. ut paruulus loqui. ut paruulus cogitare: ut paruulus
vendicare ea que sunt posterioris etatis Perfectorum est cona
Expecta ut veniat quod perfectum est: quando non per speciem in enig
mate. sed facie ad faciem formam imaginis redemptae verita
tis possis agnoscere Vide quam causa ille diues fuerit

quod erat improbus et raptor alieni? quod tu potes aliquid: quod tu ille abundauerit liberis? ille fultus honoribus. inuelabitur: fortasse vt dicatur raptori. Diues eras quare causa aliena rapiebas? Egestas non compulit: copia non coegit. Nonne ideo te ditem feci: vt excusationem habere non possis? Dicatur etiam potenti. Cur non affuisti vidue: orphanis quorum iniuriam patientibus? Nunquid tu infirmus eras? Nunquid non poteras subuenire? Ideo te feci potentem. vt non inferres violentiam: sed repelleres. Non tibi scriptum est eripe iniuriam accipientem. Non tibi scriptum est. eripite pauperem: et egenum de manu peccatoris liberate? Dicatur etiam abundanti liberis, honoribus cumulaui te: salubritatem corporis concessi tibi: cur non secutus es precepta mea? Famulus meus quid feci tibi? aut quid contristaui te? Nonne ego liberos tibi dedi: honores contuli: salutem donaui? Cur me negabas? Cur estimabas quod ad scientiam meam que gesseris non peruenerint? Cur tenebas dona mea? Cur despiciebas mandata mea? Denique de iuda proditore hec colligere licet: qui et apostolus inter duodecim electus est: et loculos pecuniarum quos pauperibus erogaret commissos habebat. ne videretur aut quia honoratus: aut quia egenus dominum prodidisse. Et ideo vt iustificaretur in eo dominus hec ei contulit: vt non quasi iniuria exasperatus: sed quasi preuaricatus gratiarum maiori esset offense obnoxius. Capitulum xxiij

Quoniam igitur et pena improbitati. et virtuti fore premium satis claruit: de officiis aggrediamur dicere. que nobis ab adolescentia spectanda sunt: vt cum etate accrescant simul. Est igitur bonorum adolescentium timorem dei habere: deferre parentibus honorem: habere senioribus

reuerentia. castitate tueri. non aspernari humilitate. diligere
clementiam ac verecundiam: que ornamenta sunt minori etati. Ut
enim in senibus gravitas: in iuvenibus alacritas: ita in
adolescentibus verecundia velut quadam dote commendatur.
Erat ysaac timens deum. utpote abrahe indolis:
deferens patri usque eo. ut adversus patris voluntatem
nec mortem recusaret. Joseph quoque cum sompniasset quod
sol et luna et stelle adorarent eum: sedulo tamen obse
quio deferebat patri. ita castus ut ne sermonem quidem
audire vellet nisi pudicum: humilis usque ad servitutem.
verecundus usque ad fugam: patiens usque ad carcerem: re
missor iniurie usque ad remunerationem. Cuius tanta
verecundia fuit: ut comprehensus a muliere. vestem in manibus
eius fugiens mallet relinquere: quam verecundiam depo
nere. Moyses quoque et iheremias electi a domino ut ora
cula dei predicarent populo: quod poterant per graciam. excusa

Pulchra igitur **Capitulum xviii** bat per verecundiam

virtus est verecundie et suavis gracia: que non
solum in factis sed etiam in ipsis spectatur sermoni
bus: ne modum progrediaris loquendi: ne quid indeco
rum sermo resonet tuus. Speculum enim mentis: ple no.
rumque in verbis refulget. Ipsum vocis sonum libret mo
destia: ne cuiusquam offendat aurem vox fortior. De
nique in ipso canendi genere prima disciplina verecundia est:
immo etiam in omni usu loquendi. ut sensim quis aut psallere
aut canere aut postremo loqui incipiat: ut verecundia prin
cipia commendet processu. Silentium quoque ipsum in quo no.
est reliquarum virtutum ocium: maximus actus verecundie est.
Denique si aut infantie putatur aut superbie probro datur.
si verecundie laude ducitur. tacebat in periculis susanna.

et coniugii verecundie quam vite dampnum putabat : nec arbit-
rabatur periculo pudoris tuendam salutem. Deo soli loquebatur.
cui poterat casta verecundia loqui refugiebat ora viro-
rum intueri Est enim et in oculis verecundia: ut nec videre feminam
viros nec videri velit. Neque vero quisquam solius hanc lau-
dem castitatis putet Est enim verecundia pudicicie comes:
cuius societate castitas ipsa tucior est. Bonus enim regen-
de castitatis pudor est comes: qui si pretendat et quasi pri-
ma pericula scilicet pudiciciam temptari non sinat. Hic primus in
ipso agnitionis ingressu domini matrem commendat legenti-
bus: et tanquam testis locuples dignam que ad tale mu-
nus eligeretur astruit: quod in cubiculo: quod sola quod
salutata ab angelo tacet. et in introitu eius movetur.
turbatur quod ad viris sexus speciem peregrinam aspectus virginis Itaque
quamvis esset humilis pre verecundia tamen non salutavit nec re
ullum responsum retulit. nisi ubi de suscipienda domini
generatione cognovit: ut qualitatem effectus disceret non ut
sermonem proferret In ipsa oratione nostra multum verecundi-
a placet: multum conciliat gratie apud deum nostrum
Nonne hec pretulit publicanum et commendavit eum:
qui nec oculos suos audebat ad celum levare: Ideo
iustificatur magis domini iudicio quam ille phariseus quem
deformavit presumptio Ideoque oremus in incorruptione
quieti et modesti spiritus: qui est ante deum locuples ut
ait petrus Magna igitur modestia: que cum sit
etiam sui iuris remissior. nichil sibi usurpans nichil
vendicans: et quodammodo intra vires suas contrac-
tior dives est apud deum. apud quem nemo dives.
dives est modestia: quia porcio dei est Paulus
quoque orationem deferri precepit cum verecundia et sobri-

etate Prima hec et que preuia vult esse orationis fu-
ture. ut non glorietur peccatoris oratio sed quasi colore pudo-
ris obducatur Quo plus defert verecundie de re-
cordatione delicti. eo vberiorem meretur gratiam Est
etiam in ipso motu. gestu. incessu: tenenda verecundia
habitus enim mentis in corporis statu cernitur Hinc no
homo cordis nostri absconditus. aut leuior aut iactantior
aut turbidior: aut contra grauior et constantior et puri-
or et maturior estimatur Itaque vox quedam est ani- no
mi corporis motus. Meministis filij quendam amicum. cum
sedulus se videretur commendare officijs: hoc solo tamen in
clerum a me non receptum: quod gestus eius plurimum dede-
ceret Alterum quoque cum in clero repperissem: iubere me ne
vnquam preiret michi. quia velut quodam insolentis incessus
verbere. oculos feriret meos Idque dixi cum redderetur
post offensam muneri: hoc solum excepi nec fefellit
sententia Vterque enim ab ecclesia recessit: ut qualis incessu pro-
debatur: talis perfidia animi demonstraretur Namque alter
arriane infestationis tempore fidem deseruit: alter pecunie
studio ne subiret iudicium sacerdotale: se nostrum negauit
Lucebat in illorum incessu ymago leuitatis: species
quedam scurrarum percursantium Sunt etiam qui sensim ambu-
lando imitantur hystrionicos gestus: et quasi quedam fercula
pomparum et statuarum motus nutantium: ut quotienscumque
gradum transferunt. modulos quosdam seruare videantur
Nec cursim ambulare honestum arbitror. nisi cum causa exigit
alicuius periculi vel iusta necessitas Nam plerumque festi-
nantes anhelos videmus torquere ora Quibus si causa
desit festinationis necessarie: neruus iuste offensi-
onis est Sed non de hijs dico. quibus rara properatio

ex causa nascatur sed quibus ingenuis et continua in natura virtute
Nec in illis ergo tamquam simulacrorum effigies probo: nec
in istis tamquam excussorum ruinas Videtur iam congressus probabilis
in quo sit species auctoritatis gravitatis atque pondus: tranquilli-
tatis vestigium Ita tamen si studium desit atque affectacio: sed
motus sit purus atque simplex Nichil enim fucatum placet
Motum natura informet Si quid sane in natura vicii est industria
emendet: ut ars desit non desit correctio Quod si etiam
ista spectantur altius: quanto magis cavendum est ne quid turpe
ore exeat? Hoc enim graviter coinquinat hominem Non enim cibus
coinquinat sed iniusta obtrectatio: sed verborum obscenitas
Hec etiam vulgo pudori sunt In nostro vero officio nullum
verbum quod inhonestum incidat non ferit verecundiam Non
solum nichil ipsi indecorum loqui sed ne aurem quidem debe-
mus huiusmodi prebere dictis. sicut ioseph ne incongrua sue au-
diret verecundie veste fugit relicta quoniam qui delectatur audire
alterum loqui provocat Intelligere quoque quod turpe sit pudori
maximo est Spectare vero si quid huiusmodi fortuito accidat
quanti horroris est? Quod ergo in aliis displicet numquid potest
in semetipso placere? Nec hec ipsa natura nos docet que perfecte
omnes partes nostri corporis explicavit ut et necessitati consuleret
et gratiam venustaret Sed tamen eas que decore ad aspectum forent
in quibus forme apex quasi in arce quadam locatus et figure suavi-
tas et vultus species eminet operandi quoque usus paratas
esse: obvias atque aptas reliquit: eas vero in quibus esset naturale ob-
sequium necessitatis ne deforme sui preberet spectaculum:
partim tamquam in ipso commendavit atque abscondit corpore
partim docuit et suasit tegendas Nonne igitur ipsa natura
est magistra verecundie? Cuius exemplo modestiam hominum
quam a modo scire quid deceret appellatam arbitror: id

quod in hac mirum corporis fabrica abditum recepit operuit et texit ut ostium illud tegebat quod ex transverso faciendum in archa illa noe iussum est in qua vel ecclesia vel nostri figura corporis. per quod ostium egerentur reliquie ciborum. Ergo nam opifex sic nostre studuit verecundie. sic decorum illud et honestum in nostro custodivit corpore: ut ductus quosdam atque exitus cuniculorum nostrorum post tergum relegaret atque ab aspectu nostro averteret ne purgacio ventris visum oculorum offenderet. De quo pulchre apostolus ait: Que videntur inquit membra corporis infirmiora necessaria sunt et que putamus ignobiliora esse membra corporis hiis habundanciorem honorem circumdamus. et que inhonesta sunt nostra: honestatem habundanciorem habent. Etenim per imitacionem nostre industria auxit graciam. quod alio loco eciam aliquas interpretati sumus: ut non solum abscondamus ab oculis verum eciam que abscondenda accepimus eorum indicia usibusque membrorum suis appellacionibus nuncupare indecorum putemus. Denique si casu aperiantur hee partes: confunditur verecundia. Si studio inprudencia estimatur. Unde et filius noe cham offensam retulit quia nudatum videns patrem risit. Qui autem operuerunt patrem acceperunt benediccionis graciam. Ex quo mos vetus et in urbe roma et in plerisque civitatibus fuit ut filii cum parentibus puberes vel generi non lavarent: ne paterne reverencie auctoritas minueretur. Licet plerique se et in lavacro quantum possunt tegant: ne vel illic ubi nudum totum est corpus huiusmodi intecta sit porcio. Sacerdotes quoque veteri more sicut in exodo legimus bracas accipiebant sicut ad moysen dictum est a domino. Et facias illis bracas lineas ut tegatur turpitudo pudoris a lumbis usque

ad femora erũt: ⁊ habebũt eas aaron et filij ei9
cũ ĩtrabũt ĩ tabnacłm testionij: et cũ accedẽt sa
ĉficãe ad arã ĉrutsci: et nõ ĩducẽt si-se pcãm ne
moriat. Qd̃ nonulli mior seruãe adh̃ ferũtur
pleiq3 spũali ĩtepretacõe ad cautionẽ vecũdie
⁊ custodiã castitis dictũ arbitrãt. Capitlm xix

Delectauit me diuiag ĩ ptibz demorai vẽcũ
die: qz ad vos loqbar q̃ aut bõ eig ex vo
bis recognoscatis: ã dapnãcognoscatis Que cũ
sit oibz etatibz psõis tẽporibz ⁊ locis aptũ: tamẽ
adolescentes iuuenlles qz ãnos majẽ decet In omni
ãt seruãdũ etate vt deceat qd̃ ⁊ iuctat et quã agat
dret sibi ordo vite tue Vñ tulig ecã ordĩe pu
tat ĩ illo decore seruãi oporte Idq3 potiũ dicat
ĩ formositate ordĩe ornato ad actionẽ apto que
difficile ait loqndo explicãe posse: et ideo satis
eẽ ĩtelligi formositatẽ ãt nũ posueit nõ ĩtelli
go Quãuis ecã ille vires corpis laudz: nos ĩte
ĩ pulchitudĩe corpis locũ ṽtutis nõ ponim9: qũiz
tñ nõ excludim9 qz verecũdia ⁊ vultg ipos solet pud
offitiõe graciores q3 redde Ut ẽi artifex ĩ materiã
ĉmodiore melig opai solet: sic vecũdia ĩ tpõ quoz
corpis decore plus eminet: ita tñ vt ecã ipe nõ
sit affectatg decor corpis sed nãlis siplex neggle
tus magis q̃ expetitg: nõ pciosis ⁊ albẽtibz adiu
tg vestimentis sed cõibz vt honestati vł necessitati
nichil desit nichil accidat nitori Vox ipa nõ mls
ĩmissa nõ fracta: nichil femeũ sonãs: ãle ṽtutis
spẽ silãre cõsueuerũt: sed forma quãdã ⁊ regu
lã ac succũ virilẽ ĩseruans hoc ẽ ẽi pulchritudĩ

viuēdi retinēe ↄueniēcia cuiusqȝ sexu ⁊ psone ded
dē Hic ordo gestoꝝ optimꝰ: hic ornatꝰ ad omēz ac
cionē accōmodꝰ Sȝ vt molliculū et ifractū
ā vocis sonū ā gestū corpis nō pbo: ita neqȝ a
grestē ac rusticā naz imitem̄: eiꝰ effigies for
mula disciplie forma hoestatis est Capᵐ xx
Habȝ sane suos scopulos vēcūdia nō quos
ipā īuehit sed quos sepe icīrt si ī intēpe
rancia īcidamꝰ ↄsorcia q̄ sb spē iocūditis vene
nū īfūdit bonis Hy si assidui sīt et maxie ī ↄuiu
uio ludo ac ioco enaruiāt ḡuitem illā vilem
Caueamꝰ itaqȝ ne dū ī laxare aīm volumꝰ sol
uamꝰ oēz armoniā: q̄i ↄcētū q̄dā bonoꝝ opm
Vsꝰ em̄ cito īflectit naz Vnde q̄r prudēt factis
ↄueīre ecclesiasticis ⁊ maxie mīstroꝝ offiiis arbi
troꝝ declīāre ↄuieoꝝ ↄuiuia vl' vt ipi hospitales
sitis pegrinātibȝ: vl' vt ea caucione nullꝰ sit ob
pbrio locus Cōuiuia quippe ↄuieoꝝ occupaciōes
hnt Tunc eciā epulādi pdūt cupidite: subrepūt
eciā fabule frequēt de sc'lo ac voluptatibȝ Clau
dē aures nō potes phibēe putat' supbie Subi
repūt eciā p̄ter voluntatē pocula Melius est
tue domui sel' excludi q̄ aliene freqt' Et vt ipē
sobrius surgas: tn̄ ex aliena isolēcia ↄdepnari non
dȝ p̄ncia tua Viduaꝝ ac vginū domos n̄ visitā
di grā iuniores adire nō est opꝰ ⁊ hoc cū senioribȝ
hoc est cū epō vl' si gruior est causa cū psbiteris Quid
necē est q̄ deniq sclāribȝ obtrectādi locū Quid opꝰ
est vt ille quoz visitaciōes crebre accipiat aucto
ritatē: Quid si aliq̄ illaꝝ forte labat': cur a

lieni lapsus sbeas iudeā? Nām mltos eciā fortes
illecebra decepit. Quāti nō dederint erroi locū: et
dederūt suspicioi. Cur nō illa tpa qbz ab ecclia
vacas? lectioni ipēdas. Cur nō xpm iuisas: xpm al
loquis? xpm audias. Illū alloqmr cū oramq: illū
audimq cū diuina legimq oracula. Quid nobis cū a
lienis domibz? Una est domq q oēs capit. illi
pocius ad nos veniant q nos inquirūt. Quid nobis cū
fabulis? Ministeriū altaribz xpi nō obsequiū hoi
bz deferendū recepimq. Humiles decet ee: mites
decz: māsuetos grauēs pacientes modū tenēe in
oībz. vt nullū viciū ee i moribz vl' tacitq vultq
q sermo annūciat. Capittulum de iracundia: xxi

Caueatur iracundia. q si preueni nō pt. cohibe
atur. Mala eī illex pcti indignacio est q
ita aīm ptbat vt rōi nō reliquat locū. Pri
~~mū est igit' si fieri pt.~~ Primū est igit' si fieri
pt vt mores tranqllitas vsu quodā affcione cōpo
sita i nāaz vertat. Dein qm ita plerūqz motq
ifixus est nāe ac moribz vt euelli atqz euitari
nō qat si puideri potuerit rōe repriatur. Aut si
prius occupatq fuerit aīmq ab indignacione qm
csilio cpspici ac puideri potuerit ne occupetur.
meditare quo motu aīmi tui vincas iracūdiā te
pes. Resiste ire si potes: cede si nō potes qr
scriptū est date locū ire. Jacob frī idigna
ti pie cessit: et rebecce id ē paciē instructq
csilio. abee maluit et pegrinari qm excitare fris
indignacionē: et tūc redire cū frēm mitigatū pu
taret. Et ideo tātā apud deū inuenit grām. Quā

bus deinde obseq̄is q̄ntis muneribꝫ fr̄em ipm
ī cōciliauit sibi. vt ille p̄repte b̄ndictionis non
meminisset. meminisset delate satisfacōis: Er
go si p̄ueneit & porcupaueit metem tuam
iracūdia & ascendeit ī te: nō r̄liquas locū
tuū locus tuꝰ pacia est: locꝰ tuꝰ vo: sa
pīa est locꝰ tuꝰ. locꝰ tuꝰ sedacio īdignacī
ōis est Aut si te ꝯtumacia videtis moue
rit. & p̄uitas īpulerit ad īdignacionē si nō
potueris mitigar̄e metem īprime lingua tuā
Sic eī scriptū est Cohibe linguā tuā a ma
lo & labia tua ne loquantur dolū Deinde:
īq̄re pacē & p̄seq̄re eā Pacē illā scī iacob
vide: quā p̄mū sedato aīm Si nō p̄ualueris
frenos lingue īpone tue: deinde r̄cōciliacōis
studiū non p̄termittas Hec oratores scli de nos
tris vsurpata ī suis posuerūt libris Sꝫ ille sensꝰ
hꝰ lꝫ ꝯtrm q̄ p̄cior dixit Ditemꝰ ergo ā te
perimꝰ iracūdiā. ne sit eiꝰ ā ī laudibꝫ excep
cio ā ī viciis aggregacio Nec mediocre ē mi
tigar̄e iracūdiā nō īferiꝰ q̄ oīno nō ꝯmouerī: hō
nostrū est. natur̄e illud Ille deniqꝫ ꝯmociones
īpueris inoxie sūt q̄ plꝰ hnt gr̄e q̄ amaritudis
Et si cito pueri īt se moueāt facile sedāt: et
maiori suauitate ī se r̄currūt Nesciunt se sbdo
le artificioseqꝫ tractare Nolite hos ꝯtempn̄e pu
eros de q̄bꝫ dn̄s ait: nisi ꝯuersi fueritis et
efficiamī sicut puer iste nō īntroibitis ī reg
nū celoꝝ Itaqꝫ ip̄e dn̄s hoc ē dī v̄tus: si
cut puer cū malediceret̄ nō r̄malediɤit: cū

paucet' nō i pcussit Ita ergo te 9tepa ut q̄ si
puer iniuriā nō teneas: cohercias maliciā oīa
a te inocēt' pficiscāt' Nō 9sidēs q̄ ab aliis
ī te i ferunt' locū tuū serua sīplicitatē ꝛ puita
tē tui pectoris custodi Noli inde irato ad ira
cūdiā eius sine 9pōcti ad īprudēciā eius Cito cul
pa culpā excitit Si lapides terus nōne ignis
exurgit Ferūt gētiles ut ī maius oīa ūbis ex
tollē solent archite tarētianū dān phī: qd ad
villicū suū dixit O te īfelice qm affluctare
ni iratus eēm Dz iā dauid ꝛ armatū dextrā
ī īdignacione 9pssent' et q̄nto plus est
nō i maledicē: quā nō vīdicare Et bellato
res aduꝰsus nabal ad ulcionē paratos abigail depca
cione i reuocaueāt Vnde adutimus tēpestiuis quoz
ītercessioibz nō solū sedē nos: sed eciā deleari opor
tē Cōusqz at delatus est ut bndicēt īteruenientē:
q ab studio vīdcē i reuocatus foret Iā dixeat de
īimicis: qm declinauerūt ī me iniqtatem: et ī
ira molesti erāt m̄i Audiamus ēbatus q̄ dixerit
Quis dabit m̄i pēnas sicut columbe ꝛ volabo
ꝛ rēqesscā? Illi ad iracūdiā prouocabāt: hic e
lugebat trāqillitē Iā dixeāt: irascimī et no
lite peccare Moralis magr̄ q̄ nalē affcm̄ in doct
flectendū magis tōne q̄ extirpādū nouerat
moralia dicat': hoc est irascimī ubi culpa est
cui irasci debeatis Non pt eī fieri: ut non
rerū īdignīte moueam' Alioqn nō virtus sed le
nitudo ꝛ remissio iudicat' Irascimī ergo ita
ut a culpa abstineatis vel sic Si irascimini

nolite peccare: sed vincite vestre iracundiam. Vel certe sic
Si irascimini vobis irascimini quia commoti estis et non
peccabitis. Nam et sibi irascitur qui cito motus est:
desinit irasci alteri. Qui autem vult iram suam iusta
probare plus inflamatur: et cito in culpam cadit. Melior
est autem secundum salomonem qui iracundiam continet
quam qui urbem capit: quia ira eciam fortes decipit
Cavere igitur debemus ne in perturbaciones prius
incidamus: quam animos nostros racio componat. Examinat
enim mentem plerumque aut ira aut dolor aut formido
mortis: et improviso percellit ictu. Ideo prevenire
pulchrum est cogitacione, que volvendo mentem exerceat:
ne repentinis excitetur commocionibus: sed iugo quodam
racionis et habenis astricta mitescat
Sunt autem gemini motus, hoc est Capitulum xxii
cogitacionum et appetitus: alteri cogitacionum
alteri appetitus non confusi sed discreti et dispares.
Cogitaciones verum exquirere et quasi emolere primum munere
vis habent: appetitus ad aliquid agendum impellit atque
excitat. Itaque ipsa genere nature sue et cogitacionis
tranquillitatem sedacionis infundunt et appetitus motum
agendi excutit. Ita ergo informati sumus: ut bonorum
verum subeat animum cogitacio: appetitus racioni obtemperet.
Si vero illud decorum custodiamus animum volumus
impendere ne racionem excludat rei alicuius
affectus: sed id quod honestati conveniat examinet. Et
quoniam ad persuasionem decoris spectare diximus ut
sciamus in fetis duas vero quis modus. prior autem ordo
loquendi quam faciendi est. Sermo in duo dividitur:
in colloquium familiare: et in tractatum disceptacionem

q fidei atz iusticie In utroqz seruandu ne sit aliqua
pturbacio sed tamqm mitis et placidus et beni
uolencie plenus et gracie sine ulla: sine ulla ser
mo ducat contencia Absit pertinax in familiari
sermone contencio Questiones enim magis excitare
inanes: q utilitatis aliquid afferre solet Discep
tacio sine ira: suauitas sine amaritudine sit:
monicio sine asperitate. hortacio sine offensione
Et sicut in omni actu vite id cauere debemus. ne
rocione nimius animi motus excludat sed teneat
mus consilii locum: ita eciam in sermone formulam
eam tenere conuenit ne aut ira excitet aut odium aut
cupiditatis nre aut ignauie aliquid exprimamus dicta
Dit igitur sermo huiusmodi: de scripturis max
ime Quid enim magis oportet loqui q de
conuersacione optima: adhortacione obseruacionis
discipline custodia: habeat capud racione et
finis modum: ne sit sermo tediosus Immo enim te
diosus iram excitat Cum vero indecorum ut cum
omnis confabulacio habere soleat incrementum gracie: ha
beat neruum offensionis Tractatus quoque de doctri
na fidei: de magisterio continencie: de discep
tacione iusticie adhortacione diligencie non unus
spus: sed ut se dederit lectio nob et arripiendus e:
et quantum possumus prosequendus neque nimium prolixus:
neque cito interruptus neque vel fastidium derelinquat:
vel desidiam prodat atque incuriam Oro sit pura
simplex delucida atz manifesta plena grauitatis
et ponderis: non affectata elegancia sed non in
missa gracia Capittulum xxiiii

Multa p̄tea de rōne dicendi dāt p̄cepta
sclares viri· q̄ nob p̄teūda arbitror·
ut de iocādi disciplia̅ Nā licet īt dū hones
ta ioca suauia sint· tn̄ ab ecclesiastica ab nō
horrēt regula. qm̄ q̄ ī scripturis nō ĩpimus ea
q̄admodū usurpare possumus· Cauenda eciā
sūt ioca ī fabulis· ne iflectāt grauitatē se
ueroris ꝯpositi Ve vob q̄ ridetis q flebi
tis ait dn̄s· et nos ridendi materiā q̄rimus
ut hic ridentes illic fleamus· Nō solū pfusos·
sed oēs eciā iocos declinādos arbitror· nisi
forte plenū grauitatis ꝫ grē sermone ēē· nō
indecorū est Nā de voce q̄d loquar· qm̄ purū et
simplicē ēē satis arbitror· Canorā aūt ēē· nē
est nō ꝯduxite. Dic sane distincta ꝓnunciacionis
mō· et plena suci vilis· ut agrestē et subrus
ticā fugiat sonū· nō ut rithmum affectz sce
nicum· sed misticum seruet. Capittulū xxiij

De rōne dicendi satis dcm̄ puto· nūc de ac
cione vite q̄d ꝯgruat ꝯsideremus Tria aūt in
hoc gn̄e spectāda cernimus vnū ut rōi appe
titus nō rlucteē· hoc eī solūmō possūt officia
a nr̄a illi decoro ꝯueire. Si eī appetitus rōi
obediat· facile id q̄d deceat oībz officiis ꝯser
uari pt Deīn ne maiori studio q̄ res ipā est
q̄ suscipitur vl̄ minore· ut pua magno abitu sus
cepisse· ut magnā iferiore destituisse videa
mur. t̄ciū de modercione studiorū opumq̄ nr̄orum
De ordie quoz rerū ꝫ oportunitate tēporū
nō dissimulandū puto Sz p̄mū illud qi fū

damnetū est oīm: ut appetit⁹ rōi pareat De
cedēdū et tacēdū idē est: hoc est ī utroqȝ mode
ratio Vacat ēt apud nos spēs liberal' q̄ pulch'tu
do habet: et dignitātis cōtemplatio Req̄t' de or
dīe rerū: ⁊ oportunitate tēpīm Ac p hoc t'a sūt
q̄ videam⁹ utrū ī aliquo scōr cōsumā possim⁹
docē Primū ipē p̄r abrahā qui ad magisteriū futu
re successiōis cōfort⁹ et īstruct⁹ ē iuss⁹ exire de t'
ra sua et de cognatione sua ⁊ de domo pr̄is sui:
nōne multiplicate necessitudīs p̄strict⁹ affectu . tn̄
appetitū rōi obedientem p̄buit: Que ei dix
sue. cognacōis dom⁹ quoz p̄pe gr̄a nō delecta
ret: Et hīc ergo mlcebat suoz suavitas: s;
īperij celestis ⁊ remuneracōis et'ne cōsidera
cio movebat ap̄lius Nōne cōsiderabat uxore
ībecillē ad labores: teneram ad iniurias: decorā
ad īcentiua cōsoleciā sine sūmo nō posse dua
piclo: Et tn̄ sbire oīa. q̄ excusare cōsulauit
diiudicavit Deīn cū descēderet ī egiptū: mo
nuit ut diceret se sororē eē nō uxorē ipius
Audite q̄nti appetitus Timebat uxoris pu
dori: timebat p̄pe saluti: suspectas habebat
egipciorū libidines: et tn̄ prevaluit apud eum
exceptio de devocōis Cōsiderauit eū q̄ dī favore
ubiqȝ tut⁹ eē posset: offenso aūt dn̄o etiā do
mi nō posset illes⁹ manere Dicit igit' appeti
tū rōi ⁊ obedientē sibi p̄stitit Capto nepo
te nō p̄territus neqȝ tot regū ēbat⁹ cōplis bellū
repetit: victoria potit⁹ prede p̄te cui⁹ ipse fu
it auctor recusavit Promisso quoz filio sibi cū

ꝯsideraret emortuu corporis sui vires depositus sterilitate iuugis et suprema senectute: etiam contra usum nature deo credidit Induite iuceux oia Appetitus non defuit: sed ipsius erat aiuus equalis gerendis: quia nec magna pro vilibus nec miora pro magnis duceret Moderacio pro negocijs erat: ordo rerum oportunitas temporum: mensura verborum Fide primus: iusticia a pappinus in prelio strenuus in victoria non avarus domi hospitalis: uxori sedulus Idem quoque nepote eius iacob delectabat domi securum degere: sed maluit peregrinari: ut daret finem iracundie loco Didat appetitum salubritas consilij: quia domo profugus a parentibus: ubique tamen iure iracundie mensuram negociis tenuit: et temporibus oportunitatem reservavit Acceptus domi parentibus: ut alter maturitate provocatus obsequi benedictionem daret alter amore pio conpenderet fratre quoque iudicio prelatus: cibum fratri cedendum putasset Delectabatur que alimento secundum naturam sed secundum pietatem cessit petito Pastor domino gregis fidus: socero gener sedulus: in labore impiger: in divino parcus: in satisfaccione promptus in remuneracione largus Denique sic fraterna mitigavit iracundiam: ut cuius verebatur inimicicias adipisceret graciam Quid de ioseph loquar Qui utique habebat cupiditatem libertatis: et suscepit servicij necessitatem Quam subditus in servitute quam constans in virtute quam benignus in carcere sapiens in interpretacione: in potestate moderatus in ubertate providus: in fame iustus ordinem laudis rebus adiungens et oportunitatem temporibus aptans: equitate populis officij

sui moderatione dispensans. Iob quoque iustus secundis
atque adversis rebus irreprehensibilis: paciens gratus
deo atque acceptus probatur. vexabatur doloribus sed
se consolabatur. David etiam fortis in bello: paciens
in adversis: in Ierusalem pacificus in victoria mansuetus:
in peccato dolens in senectute providus: rerum modos vi-
ces temporum per singulorum sonos servavit etatum: ut
mihi videtur non minus vivendi genere quam canendi suavita-
te predulces: inmortali deo concentus sui fudisse meriti
cantilenam. Quod istis viris virtutum principalium officium
defuit? Quarum primo loco constituerunt pru-
denciam: que in veri investigatione versatur et sciencie ple-
nioris infundit cupiditatem. Secundo iusticiam que cuique
suum tribuit: alienum non vendicat utilitatem propriam
negligit ut communem equitatem custodiat. Ter-
tio fortitudinem: que et in rebus bellicis excelsi animi
magnitudine et domi eminet corporisque prestat
viribus. Quarto temperanciam: que modum ordinemque
servat omnium vel que agenda vel dicenda arbitramur

Capitulum xxv

Hec forsitan aliquis dicat primo
loco poni oportuisse: quoniam ab hiis quatuor
virtutibus nascuntur officiorum genera. Sed hoc artis est.
ut primo officium definiatur: postea in certa genera di-
vidatur. Nos autem artem fugimus et exempla maiorum
proponimus que neque obscuritatem affert ad intelligen-
dum neque ad tractandum versucias. Sit igitur vita
maiorum nobis discipline speculum: non calliditatis
commentarium imitandi reverencia: non disputandi as-
tucia. Fuit igitur in sancto abraham primo loco prudencia:
de quo dicit scriptura credidit abraham deo: et

imputatum est ei ad iusticiam. Nemo enim prudens qui de-
um negat. Denique insipiens dixit quod non est deus. nam
sapiens non diceret. Nunquid enim sapiens qui illos requirit auc-
torem suum. qui dicat lapidi pater meus es tu. qui dicit dy-
abolo ut manicheus auctor meus es tu. Nunquid sa-
piens ut arrianus qui mavult ipsum auctorem habere atque
degenerem. quam verum atque perfectum. Nunquid sapiens ut
marcion atque eunomius qui mavult deum malum quam
bonum habere. Nunquid sapiens qui deum suum non timet. In-
icium enim sapiencie timor domini. Et alibi habes. Sapientes
non declinant de ore domini. sed tractant in confessionibus
suis. Similiter quoque dicta scriptura imputatum est
ei ad iusticiam. alterius virtutis ei graciam detulit.
Primum igitur nostri definivere prudenciam in veri
consistere cognicione. Nunquid enim illorum ante abraham da-
uid salomonem. Deinde iusticiam expectare ad so-
cietatem generis humani. Deinde dauid ait. Dis-
persit dedit pauperibus: iusticia eius manet in eternum.
Iustus miseretur. iustus commodat. Sapienti et iusto
totus mundus diviciarum est. Iustus communia pro suis habet:
sua pro communibus. Iustus seipsum prius quam alios accusat. Il-
le enim iustus qui nec sibi parcit: et occulta sua latere
non patitur. Vide quam iustus abraham. Suscepit in
senectute filium per repromissionem. reposcenti domino
negandum ad sacrificium quamuis unicum non putavit. Vi-
de hic omnes virtutes quatuor in uno facto. Fuit sa-
piencie deo credere: nec filii graciam anteferre auctoris
precepto. Fuit iusticie acceptum reddere. Fuit forti-
tudinis appetitum racione cohibere. Ducebat hostiam
pater interrogabat filius. temptabat affectus paternus.

sed non vincebat. Repetebat filii appellationem paternam compungebat paterna viscera sed non minuebat devotionem. Accedit et quarta virtus. Temperantia tenebat iustus et pietatis modum et executionis ordinem. Denique dum sacrificio necessaria vehit, dum ignem adolet, dum filium ligat, dum gladium educit: hoc immolandi ordine meruit ut filium reservaret. Quid sapientius sancto Iacob qui deum vidit facie ad faciem et benedictionem meruit. Quid iustius qui ea que acquisierat oblatis muneribus cum fratre divisit. Quid fortius qui cum deo luctatus est. Quid modestius eo qui modestia ita et locis et temporibus deferebat ut filie iniuriam mallet pretexere coniugio quam vindicare. cum inter alienos positus amori potius consulendum quam odia colligenda censebat. Noe quam sapiens qui tantam fabricavit archam. Quam iustus qui ad semen omnium reservatus solus ex omnibus et preterite generacionis superstes est factus et auctor future: mundo potius et universis magis quam sibi natus. Quam fortis ut diluvium vinceret. Quam temperans ut diluvium tolerarit et exploraverit quando terram. Qua moderacione degeret, quando corvum quando columbam dimitteret: quando reciperet revertentes. quando exeundi oportunitatem captaret agnosceret.

Capitulum xxvi

Itaque certatum in veri investigatione tenendum illud decorum ut summo studio requiramus quid verum sit: non falsa pro veris ducere: non obscuris vera involvere: non superfluis vel inplexis atque ambiguis occupare animum. Quid tam indecorum quam venerari lignum quod ipsi fecerunt. Quid tam obscurum quam de

astronomia et geometria tractare quod non probat: Terre
fundi aeris spacia metiri: celum quoque et mare
numeris includere: vel liquere causas salutis.
eiusque querere? An non ille eruditus in omni sapientia
egyptiorum moyses probavit ista? Sed illa sapi
enciam detrimentum et stulticiam iudicavit: ausus
que ab ea in timore deum quesivit affectu. Deoque vidit:
interrogavit: audivit loquentem. Quis magis sapiens
quam ille quem docuit deus: qui omnem egyptiorum sapienciam. omnes
que artium potencias operis sui virtute vacuavit? Non
hic incognita pro cognitis habebat: hisque nec temere
assenciebatur. Que duo in hoc maxime naturali at
que honesta loco vitanda dicunt: quod sibi nec contra
naturam esse. nec turpe iudicant saxa adorare: et a simulacris
auxilium petere. que nichil senciant. Quanto igitur excel
sior virtutis est sapiencia tanto magis enitendum arbitror
ut assequi eam possimus Itaque ne quid contra naturam. neque tur
pe atque indecorum senciamus: duo hec id est tempus et in
diligenciam ad consideracionem rerum examinandarum contra con
ferre debemus. Nichil est enim magis quo homo ceteris
animantibus prestet: quam quod racionis est particeps. Causas omnium
rerum requirit omnibus sui auctorem investigandum pu
tat. in cuius potestate vite necis que nostre potestas sit.
qui mundum hunc suo nutu gubernat: cui sciamus
racionem esse reddendam nostrorum actuum. Nichil est enim nō
quod magis proficiat ad vitam honestam quam ut creda
mus eum iudicem futurum quem et occulta non fallant:
et indecora offendant et honesta delectent. Quibus
igitur hominibus inest secundum naturam humanam verum investi
gare que nos ad studium cognitionis et sciencie trahit

et i[n]q[ui]rendi i[n]fudit cupiditate[m]: i[n] quo excelle[n]te[m] vniu[er]sis pulchru[m] videt[ur]. Ex paucoru[m] e[st] asseq[ui]: q[ui] vol
uendo cogitiones [con]silia examinado no[n] medi
ocre[m] ip[e]ndu[n]t labore[m] vt ad illud ho[n]este b[ea]te
q[ue] viuendu[m] p[er]uenire possi[n]t. atq[ue] op[er]ib[us] app[ro]p[in]q[ua]re
Non e[ni]m q[ui] dixerit m[ihi] d[omi]ne d[omi]ne i[n]trabit i[n] regnu[m]
celoru[m] sed qui fecerit ea q[ue] dico Ista studia scie[n]tie
sine factis: haud scio an e[ti]a[m] i[n]voluat magis

Primu[m] ig[itur] iusticie officij fons prudentia Ca[pitulu]m xxvij
est Quid e[ni]m tu[m] plenu[m] officij, q[uam] deferre
auctori studiu[m] atq[ue] i[n]uere[n]cia[m]: Qui tu[m] fons e[st]
i[n] v[ir]tutes diuat[ur] ceteras Neq[ue] e[ni]m p[otes]t iusticia si
ne prudentia e[ss]e cu[m] examinare q[ui]d iustu[m] q[ui]d vel i
niustu[m] sit no[n] mediocris prudentie sit: su[m]mus e[ni]m vtro
q[ue] error Qui e[ni]m iustu[m] iudicat i[n]iustu[m]. i[n]iustu[m]
a[utem] iustu[m]: execrabil[is] erit apud deu[m] Vt q[ui] ha
bundat iusticie i[n] prudenti[a] Salomo ait Neq[ue]
iteru[m] prudentia sine iusticia est Pietas e[ni]m in
deu[m] ... i[n]tellectus Quo aduti[m]us illud ab
h[omini]bus sc[i]li[cet] tra[n]slatu[m] magis q[ua]m i[n]uentu[m] sapientibus:
q[uod] pietas fu[n]damentu[m] est virtutu[m] o[mn]i[u]m Iusticie
a[utem] pietas est p[ri]ma i[n] deu[m]: sc[un]da i[n] p[at]ria[m]:
3a i[n] p[are]ntes: ite[m] i[n] o[mn]es: q[uo]d et ip[s]a sc[un]d[u]m na[tur]e
magisteriu[m] Si q[ui]de[m] ab i[n]eu[n]te etate vbi p[ri]
mu[m] sensus i[n]fundi cepit vita[m] a[n]i[m]amq[ue] ta[m]q[uam] di
uinu[m] p[re]ciam p[are]ntes q[ue] diligimus: dein[de] equa
les q[ui]b[us] sociari cupimus Hic caritas nascit[ur] q[ue]
alios sibi p[re]fert no[n] q[ue]re[n]s q[ue] sua s[un]t: i[n] q[ui]b[us] e[st]
p[ar]ticipat[i]o iusticie Omnib[us] quoq[ue] cunctib[us] i[n] casa
t[ame]n primo salute[m] tuei[s]. caue[n]s q[uo]d noceat expete[n]s

q prosit : vt pastu vt latibula qbz se a pdo
ymbribz sole defendat. qd est prudencie Duo
cedit quoqz vt oim gnia aiancium ɔgregabili
a natura sit Pdo sui gnis ac forme ɔsorti
bz : tu etia ceteris : vt boues videmus armen
tis : equos gregibz : et maxie pares paribz
delectari. ceruos quoqz ceruis : et plerumqz hoi
bz adiungi Iam de procreandi studio et sobole
vel etiam generandi amore qd loquar : in quo
est iusticie forma precipua. Liquet igitur et
has et reliquas ɔgnatas sibi virtutes ee Quia
dem et fortitudo q vl in bello tuetur a barbaris
patriam vl domi defendit infirmos vl a latro
nibz socios, plena iusticie sit et scie quo ɔsi
lio defendat atqz adiuuet Captare etia tpm
et locoz oportunitates. prudencie ac modesti
e sit Et temperancia ipa sine prudencia modu scie
no possit oportunitate noscere et scdm mensura
redde sit iusticie : et in oibz istis magnanitas ne
cessaria sit et quedam fortitudo mentis plerum
qz et corporis : vt qs qd velit ipse possit Cam

Iusticia igitur ad societatem gnis humani xxviij
et ad comitatem refertur Societatis eni racio di
uidit in ptes duas iusticiam et beneficenciam qua
eade libertate et benignitate vocat Iusticia
mi excelsior videtur : liberalitas gracior Illa
censuram tenet : ista bonitatem Sz primu ipm qd
putauerunt phi iusticie munus apud nos excludit
Dicunt eni illi eam prima ee iusticie forma. vt ne
mi qs noceat nisi lacessitus iniuria Quod euā

gelij auctoritate vacuat᷑ Vult ē scriptura ut sit
i nob' spc filij hois q venit cōferre gr̃az nō infer
re iniuria Deinde formā iusticie putauerūt
ut quis cōia id ē publica pro publicis habeat:
priuata p suis Ne hoc qdē scdm naz Natura
ē oia oibz i cōe pfudit Sic ē deus gnari ius
sit oia ut pastus oibz cōis eet: et tra ergo foret
oim qdā cōis possessio Natura igit' ius cōe
gnauit: usurpatio ius fecit priuatū Quo i
loco aiunt placuisse stoicis q i tris gignatur
oia ad usus hoim creari hoies aut hoim causa
ee gnatos: ut ipi int' se alijs alij prodesse pos
sit Vn hoc n de scripturis nris dicendū assūpse
runt Moyses ē scripsit qd dixit deus faciamus
hoiez ad ymaginē nostrā et scdm silitudiez et
habeat ptatem piscū maris et volatiliū ce
li: et pecorū et oim rpciū sup tra Et dauid
ait oia subiecisti sb pedibz eius oues et boues
uniuersas isup et pecora capi volucres celi et
pisces maris Ergo oia subiecta ee hoi de nos
tris didicerūt et ideo censet ppt hoiez esse
gnata Hoiez quoqz hois causa gnatū ee i
libris moysi repimus dicente dnō nō ē bonū
hoiez ee solū faciamus ei ad adiutoriū sile sibi
Ad adiumentū ergo mli data ē viro q gnaret:
ut ho hoi adiumēto foret Deniqz anqz mlr
formaret' dcm est de adā: nō est iuētus adiutor
silis illi Adiumentū ē ho. n de hoie habē
nō poterat Ex oibz igit' aialibz nullū aial
hoi sile: et ut absolute dicamus: nullus ad

iutor hoīs tuet9 ē. Mulieb' igit' sex9 adiutor
cōpetebat. Ergo scdm dī volūtatē vl' nature co
pulā iūcte nob eē auxilio debem9: creature of
ficijs: velud ī medio oēs vtilites ponē & vt vbo
scripture vtar adiumentū ferre alt' alteri: vel
studio vl' officio vl' pecūia vl' opib3 vl' quolib3
mō: vt īt' nos societis augeat' grā. ne quisq
ab officio vl' piculi tiore reuocet': sed oīa sua du
cat vl' adusa vl' pspa. Denicq3 scs moyses p
pplo prie bella suscipe gūia nō formidauit: nec
regis potentissimi trepidauit arma: nec barba
rice īmanitis expauit ferocia: sed abiecit sa
lutē suā vt plebi libtatē redderet. Magnus i
taq3 iusticie splendor: q alijs pocius nata q si
coītatem et societem nostrā adiuuat: excel
sitatē tenet vt suo iudicio oīa sbiecta ha
beat: opē alijs ferat. pecūiā cōferat: of
ficia nō abnuat picl'a suscipiat aliena. Quis
nō cupet hac vtutis arcē tenē si pma aua
ricia īfirmaret atq3 īflecteret tāte vtutis vigorē.
Etenī dū augē opes aggregare pecunias
occupare tras possessioib3 cupim9: prestare di
uicijs: iusticie formā exuim9 beneficētiam
coēz amisim9. Quō eī pt iust9 eē: q studet
eripe alteri qd sibi qrat. Potencie quoq3 cupi
ditas: formā iusticie virilem effeminat. Quō
eī pt pro alijs ītuenire: q alios sibi sbicē
conat'. Et īfirmo adusu potētes ope fer
re: q ipē gtra libtate affectat potēciam.

Quanta aut iusticia sit ex hoc Capitlm xxix
ītelligi pt: q nec locis nec psonis nec

temporibus competit: que etiam hostibus conservatur: ut
si constitutus sit cum hoste aut locus aut dies: prelii ad
versus iusticiam putetur aut loco prevenire aut tempore Inter
est enim utrum aliquis pugna aliqua et conflictu gravi
capiatur: an superiore gratia vel aliquo eventu Si
quidem vehementioribus hostibus et infidis et his
qui amplius leserint vehementior infertur ulcio: ut
de madianitis qui per mulieres suas plerosque pecca
re fecerunt ex plebe iudeorum Unde et dei in
populum patrum iracundia effusa est: et ideo factum est
ut nullum moyses victor superesse pateretur Gaba
onitas autem qui fraude magis quam bello temptave
rant plebem patrum non expugnavit ihesus sed
condicionis imposite affecit iniuria Syros vero
heliseus quos obsidentes in civitatem induxerat
momentanea cecitate percussos cum quo ingrede
rentur videre non possent: volenti regi israel percu
tere non acquiescerent dicens: non percuties quos non
captivasti in gladio et lancea tua Pone eis
panem et aquam ut manducent et bibant: ut
remittantur et eant ad dominum suum: ut humani
tate provocati graciam representarent Denique postea
in terram israel venire pirate syrie destiterunt Si
ergo etiam in bello iusticia valet: quanto ma
gis in pace servanda est: Et hanc graciam propheta
his detulit: qui ad eum corripiendum venerant
Sic enim legimus quod in obsidionem eius miserat
rex syrie exercitum suum: cognito quod heliseus esset
qui consiliis et argumentacionibus eius obviaret omnibus
Quem videns exercitum servus prophete de salutis

periculo trepidare cepit Cui dixit propheta Noli ti
mere: quoniam plures nobiscum sunt quam cum illis Et rogan
te propheta ut aperiret oculos servo suo: apertis est: et vi
dit itaque giezi totum montem equis impletum. et curribus
in circuitu helizei Quibus descendentibus ait propheta
Percuciat dominus cecitate exercitum syrie Quo impetra
to: dixit ad syros Venite post me: et ducam
vos ad hominem quem queritis Et viderunt helizeum quem
corripere gestiebant: et videntes eum tenere non po
terant Liquet igitur etiam in bello fidem et iusticiam
servari oportere: nec illud decorum esse posse:
si violetur fides Denique etiam adversarios molli ve
teres appellatione nominabant: ut peregrinos vocarent
hostes enim antiquo ritu peregrini dicebantur: quod e
que etiam ipsum de nostris assumptum dicere possumus
Adversarios enim suos hebrei allophilos hoc est a
lienigenas latino appellabant vocabulo Denique
in libro regnorum primo sic legimus Et factum est in die
bus illis convenerunt alienigene in pugnam ad israel Fun
damentum ergo est iusticie fides Iustorum enim corda
meditantur fidem Et qui se iustus accusat: iusticiam
super fidem collocat Nam tunc iusticia eius apparet:
si vera fatetur Denique et dominus per ysaiam: ecce in
ego mitto lapidem in fundamentum syon: id est christum
in fundamentum ecclesie Fides enim omnium christus Ecclesia autem
quedam forma iusticie est: commune ius omnium: in commune o
rat in commune operatur in commune temptatur Denique
qui seipsum sibi abnegat: ipse iustus: ipse dignus
est christo Ideo et paulus fundamentum posuit christum:
ut super eum opera iusticie locaremus: quia fides fun
damentum est In operibus autem aut malis iniquitas

aut bonus iusticia est **Capitulum xxx**

Sed iam de beneficiencia loquimur que diuiditur etiam ipsa in beniuolenciam et liberalitatem. Ex
huius igitur duabus constat beneficiencia ut sit perfecta.
Non enim satis est bene velle: sed etiam benefacere.
Nec satis est iterum benefacere: nisi id ex bono
fonte hoc est bona voluntate proficiscatur. Hilarem
enim datorem diligit deus. Nam si inuitus facias quod
tibi merces est? Unde apostolus generaliter: si volens hoc
ago mercedem habeo: si inuitus dispensacio tamen mihi
credita est. In euangelio quoque multas disciplinas
accepimus iuste liberalitatis. Pulchrum est igitur
bene velle: et eo largiri consilio ut prosis non ut
noceas. Nam si luxurioso ad luxurie effusionem
adultero ad mercedem adulterii largiendum putes:
non est beneficiencia ista. ubi nulla est beniuolencia. Officere enim istud est non prodesse alteri: si largiaris ei qui conspiret aduersus patriam: qui congregari cupiat tuo sumptu perditos qui impugnet ecclesiam.
Non est hec probabilis liberalitas: si adiuues eum
qui aduersus viduam et pupillos grauiter decernit iurgio aut vi aliquas possessiones eorum eripere conatur. Non
probatur largitas: si quod alteri largitur alteri quis
extorqueat. Ni iniuste querat et iuste dispensandum
putet: nisi forte ut ille zacheus reddas prius ei
quadruplum quod fraudaueris et gentilitatis vicia
fidei studio et credentis operacione compenses. Funda
mentum igitur habeat liberalitas tua. Hoc primum
querit ut cum fide conferas fraudem non facias eum
oblatis: ne dicas te plus conferre et minus conferas. Quid enim opus est dicere: fraus promis

si est: In tua ptate est largiri qd velis Fraus
fudametu soluit: et op9 corruit Nunq petrus
ita indignacoe efferbuit: vt ananiam exti
gui vellet et vxore ei9: Sz exeplo eor noluit
pure ceteros Nec illa pfta est libealitas si iacta
ne magis causa q misericordie largiatis Affi
tu9 nome ipoit opi tuo: quo a te pficiastit: sic
estiat Vides q morale iudice habeas: Te co
sulit quo op9 suscipiat tuu: mete tua pri9 in
terogat Nesciat iqt sinistra tua qd faciat dexte
ra tua. No de corpe loqt: sed eciā vnanim9 tu9
fr tu9 q facis nesciat: ne du hic mercede qris iac
tacie: illic remuneracois fructu amittas Per
fta at est libealitas: vbi silecio qs tegit op9
suu: et necitatibz singulor occulte subueit: que
laudat os pauperis. et no labia sua Deinde p
fta libealitas fide causa loco tpe comendatur:
vt pmu opis circa domesticos fidei Grādis cul
pa si sciente te fidel egeat: si scias eu sine sup
tu fame tolerare: erupma pperi: q pserti ege
re erubescat si i causa ceciderit a captiuitas suor
a calupnie et no adiuues si set i carcere et penis
et supplicis ppt debitu aliqd. iustus exanciet
Nā et si oibz debet mia: tn iusto aplius Si te
pore afflictiois sue nichil a te ipetret. si tpe
pcli quo rapit ad morte: plus apud te pecu
nia tua valeat q vita morituri: De quo iob pul
chre dixit Bndictio pituri i me veniebat Pso
nar qde de9 acceptor no est qr nouit oia: nos
at oibz qde debem9 miaz Sz qr plerique fraude e
am qrut et affigut erupna: ideo vbi causa

maifestat' psona cognoscat' tep9 vrguet. larga
se dz profūdē mīa. Nō eī auar9 d's est: vt plu
rimū gīat. btūs qdē q̄ dittit oīa: et seqt' eū
est Dz et ille btūs q̄ qd hz ex affctu fat. Deniq3 duo
era vidue illi9 diuitū numerib3 ptulit: quia
totū illa qd habuit stulit. illi at ex habūda
cia pte exiguā stulerūt. Affcs igit' diuite col
lacionē aut paupem fat: et pcu ibus cpoit.
Ceterū dns nō vult sil' effūdi opes sed dis
pēsai nī forte vt helize9 qui boues suos oc
cidit: et paupes pauit ex eo qd habuit. vt nulla
cura teneret' domestica: sed relictis oibz i dis
cipliaz se pphetica daet. Est etiā illa probāda
libealitas: vt pxios senus tuu nō despicias si
egē cognoscas. Meli9 est eī vt ipē sbueias
tuis: qbz pudor est ab aliis sūptū deposcē:
a alicui postulāe subsidiū necitati: nō tū vt
illi diciores eo fiei velit qd tu potes cferre
iopibz. Causa eī pstat. nō gra. Neq3 eī ppterea
te dno dicasti vt tuos diuites facias: sed
vt vitā ppetuā tibi fructu boi opis acqras:
et pcio misēacoīs pctā redimas tua. Putat
se paruū poscē. pcu tuu qrut. vite tue fructū
adimē stendut: et accusat qd eū diuitem non
feceris cū te ille velit etne vite fraudāe mcede.
Cōsiliū pposuimus: auctoritatem petam9. Primū
neminem dz pudē si ex diuite paup fiat dū lar
git' paupi: qz xpūs paup fcs est cū diues eet:
vt oēs inopia sua ditaret. Dedit regulā quā
seqm': vt bō vacio sit exinaniti patrimonii: si
qs paupm fame repulit: copia sbleuauit. Dn

et ꝯsiliu͂ i hoc do· apl'ꝰ dicit Hoc eni vtile est
vobis: vt xp̄m imitemī. Cōsiliu͂ bonus dat᷑: cor
repcio criātes coercet Denique quasi bonis dicit:
q̄ nō tm̄ facē sed ⁊ velle cepistis ab āno p̄terito
Pfcōr veruz est nō p̄s Itaq; docet et libēalitē
sine beniuolēcia: et beniuolēcia sine libēalitē
nō ēē pfcā Vn̄ ad pfcm̄ hort᷑ dicēs Nūc er
go ⁊ facē ꝯsūmate: vt quādmodū prōpta est
ī vobis volūtas faciendi: ita sit et pficiendi
ex eo qd̄ habetis Si eni volūtas p̄mpta est. sed;
id qd̄ hz acceptū est. nō scd̄m qd̄ nō hz Nō eni vt
aliis rfectio sit vob' at agustia: sed ex eq̄litē
i ho tpe vr̄a habūdācia ad illoꝝ iopiā vt et il
loꝝ habūdācia sit ad vr̄aꝫ iopiā vt fiat eq̄li
tas sicut scriptū est: q̄ mltū nō habūdauit
et q̄ modicū nō minorauit Aduitunq; quādmodū
⁊ beniuolēcia ⁊ libēalitē ⁊ modū ꝯphendit: ⁊
fructū atq; psonas Ideo modū: q̄ ipsius dabat
ꝯsiliū Non eni pacuit᷑ agustias ī ipsis Vn̄ et si
qs eccl'az noles ꝯuai ī sacdocio aliquo ꝯstitutꝰ
a misterio nō totū qd̄ hz ꝯferat: sed op̄ et᷑ cū hōes
tate qntū officio sat est: nō m̄ ipsius videt᷑
Et puto q̄ hic agustiā nō ai sed rei familiaris
dixerit De psōis at puto dicī: vt vr̄a habū
dācia sit ad illoꝝ iopiā ⁊ illoꝝ habūdācia ad
vr̄aꝫ iopiā: et illoꝝ idē vt ppli habūdācia sit
bone opacōis: ad illoꝝ sbleuāda alēdi iopiā:
et illoꝝ habūdācia spital' adiuuz ī plebe iopiā
meiti spital': ⁊ ꝯferat ei graz Vn̄ exēplū op
timū posuit: q̄ mltū nō habūdauit. ⁊ qui mo
dicū nō minuit Bene hort᷑ ad officiū misericor

dic oēs hoīes istud exēplū Cui et q̄ plurimū
animi possidꝫ nō habūdat: q̄ꝛ nichil est qͥ qͥ in
sc'lo est Et q̄ exiguū hꝫ nō minuet: q̄ꝛ nichil
est q̄d amittat hec sine dispendio est: q̄ tota
dispendiū est Est etiā sic itellect⁹ bon⁹ Cui
plurimū hꝫ ꝛc̄ et si nō donat nō habūdat: quia
q̄ntūuis acquirat egꝫ sp̄ q̄ pl⁹ ꝯcupiscat Et qui
exiguū hꝫ nō minuet ꝛ q̄ꝛ nō mltū est q̄ᵭ pau
pem pascat Videt ergo et ille paup̄ q̄ ꝯfert
spiritalia pro pecuniarijs: ꝟ si plurima hꝫ grē
nō habūdat Nō eū onerat gr̄a ſꝫ alleuat
mētē Dꝫ etiā sic pt̄ itelligi Nō habūdas o hō:
q̄ntū est eī q̄d accepisti. Et si tibi mltū ē: Johēs
quo nemo maior iter natos mlīr̄ū: iferior tū erat
eo q̄ minoꝛ est ī regno celoꝝ Potest ꝟ sic itelligi
Nō habūdat dei gr̄a corp̄alit᷑: q̄ꝛ spiritalꝭ est
Cuius ei⁹ potest q̄ magnitudiēꝫ q̄ latitudiem
cōprehendēꝫ quā nō vidꝫ: Fides si fuerit sicut
granū sinapis: mōtes transferre potest Et nō
datᷓ ē vlt̄ granū sinapis: si habūdꝫ ī te grā
Non est verēdū ne mēs tua tāto mūnē ca
piat extolli: q̄ꝛ mlti sūt q̄ ab altitudie cordis
sui ꝯtinu⁹ corruerūt q̄ si nulla habuisset dñi
grāꝫ Et q̄ parū habet nō minuit: q̄ꝛ nō ē
corporeū vt diuidatᷓ Et q̄d parū videtᷓ ha
bēnti: plurimū est cui nichil deest Cōside
rāda etiā ī largiēdo etas. atqꝫ debilitas:
nōnūq̄ȝ etiā v'ecūdia q̄ igenuos prodit natu
les: vt senibꝫ pl⁹ largiaris q̄ sibi laborē iam
nō q̄unt victū q̄rere Videt ꝯsiderāda ē et
debilitas corporis ꝟ hᶜ iuuāda propēꝫ Tūm

si q̄s ex diuicijs ceciderit ĩ egestate: et maxie si
nō vicio suo sed ꝗ̄ latrinijs ꝗ̄ pscriptiōe ꝗ̄ calup
nijs q̄ habebat amisit Uz forte dicit aliq̄s
Cerꝯ vno loco sedz ꝛ ꝑteit² et iuuēis validꝯ frequēt²
accipit Et veru est ꝗ̄ obripit ꝑ iopotunitate nō
est illud iudiciū sed tedij Nā et dn̄s ait ĩ eua
gelio: de eo q̄ iā clauserat ostiu suū Ui q̄s ostiu
eiꝯ ꝑcatiꝯ pulset: ꝗ̄ surgit et dat illi ꝑꝑt ĩꝑor
Pulchru quoꝫ est ꝑpensiore eiꝯ Caritutate
ĩhrē iōne. q̄ t' aut beneficiu aliq̄d ꝗ̄ mu
nus ꝯtulit si ipē ĩ necitate iacidit Q̄d ē tam
ctra officiu: qm̄ nō redde q̄d accepis: Nec me
sura pare sed vberiore reddenda arbitror: et
vsu pēsa'e beneficij. vt et tu sb'ueniās q̄ntu eiꝯ
erunā ĩpellas Terā supiore nō ee ĩ ĩferēdo q̄
ĩ ꝯferendo bn̄ficio: hoc est minorem esse Nam q̄
prior ꝯtulit tpē superior est: humanitate prior Un
imitāda nobis est ĩ hoc quoꝫ nā terre: q̄ suscep
tū semē mltiplicatiore solz nūo redde q̄m accepit
Ideo t' scriptu sicut agricultura est hō ĩsipiēs: et
tāq̄ vinea hō egēs sensu Ui rl'iq̄ris eā desolabi
t' Dirāgricultura ergo eciā sapiēs: ꝛ tāq̄ ferāca
ta sibi maiore mensuram seīna suscepta ꝯstituat
Terra ergo ꝗ̄ spōtaneos fructꝯ ꝯmuat ꝗ̄ creditos
vberiore cumlo ĩfudit ac reddit Utruqꝫ debes quo
dā hereditaris vsu ꝑntis: ne r'liq̄ris sicut ĩfecūdꝯ
ager Esto tn̄ vt aliq̄s excusa'e posset: q̄d nō dede
rit Nuo excusa'e pt̄: q̄d nō reddidit Nō dae
cuiq̄ vix licet. nō redde vō nō licet Ideo pulchre
salomō ait Ui sedeis cena'e ad mēsā potētis: sa
piēt ĩtellige ea q̄ apponūt² t': ꝛ mitte manu tua:

sciēs q̄ oportet te talia p̄parare Sicut ait i sacr
abil' es: noli concupiscere escas eius hec eni optinet
vitā falsā: quā nō ymitati cupientes sentenciās
scripsimus Conferre grām bonū est: at q̄ cōfer
re nesciat dimissum ē. Humanitatis exemplū ip̄a t̄ra
suggerit: spōtaneos fructus instituit quos non
seueris multiplicatū quoz reddit qd̄ accepit Nec
grē t̄ pecuniā numeratā nō licet: quo licet
acceptam nō referre grām In quibus quoz habes
q̄ ita plurimū reddibitis ista grē apud dnm̄ co
sueuit valere: vt etiā i die iudicii inueniat grām:
quando possint respondere pecca. Et q̄ aliis utim
exemplis: cū dn̄s ip̄e i remuneracionem vberiorem
scōz meritis i euangelio polliceatur atq̄ exhortet
vt operem bonū op⁹ dicens. dimitte t̄ dimittemini
date t̄ dabit vob: Mensurā bonā cōmotā su
pereffluentē dabunt i sinū vrm̄ Itaq̄ et illud cōuiu
uiū salomonis nō de cib' sed de opib' est bonis
Quo eni melius epulāt animi: qm̄ bonis fc̄is Aut
q̄ aliud tā faciale pt iustoꝝ exple mentes: q̄ bo
ni opis cōsciā: Qui aut iocūdior cibꝫ: q̄ facere
voluntatē dī Que cibū sibi solū dn̄s habunda
re memorabat sicut scriptū est i euāgelio Meus
cibꝫ est vt faciā voluntatē patris mei q̄ i celo est. i dn̄o
Hoc cibo delectem: de quo ait p̄pha: delectare Ho
cibo delectant: q̄ superiores delectaciōes mirabili īge
nio cōprehēderit q̄ possunt scire q̄lis sit munda illa et
intelligibil' mentis delectacio Edamus ergo panes
sapiē t̄ saturem i vbo dī: q̄ nō i solo pane sed
i oī vbo dī hoīs est vita f̄ca ad ymaginem dī Depo
culo vo satis expresse dicit scs̄ iob Sicut terra

expetantis pluim̃a sit et isti sermones meos pidil
chiũ est ergo vt dinarꝫ scriptuãꝫ inuestãmg elo
quio ꝛ qi vos sic ĩ nos di vba descendat Cũ
igit^r sedeis ad illã mẽsam potetis ĩtellige qs iste
sit potes ꝛ ĩ padiso delicacois positq atꝫ ĩ commo
sapiẽ locatq: considera q̃ apponit^r t̃ Scriptuã di
uina diuini sapie est: singli libri sigla st
fcula Intellige pecus q̃ habeant ferulorꝫ dapes:
et tũc mitte manũ. vt ea q̃ legis vl' accipis a
dño deo tuo opibꝫ exeq̃ris: et collatã ĩ te grãꝫ
officij ĩpsentes: vt petrus ꝛ paulq q̃ euãgeliza
do vicem q̃ndã largitori mũneris reddidert vt
possit singli dice Grã at di sũ id qd sũ ꝛ grã
eiq egena ĩ me nõ fuit: sed habũdãcq illis
omnibꝫ laboraui

Capittulum xxij :-

Alius ergo fructũ accepti bñficij vt auru
auro argẽtũ argẽto ĩpedit. Alius laborẽ:
aliq haud scio an ecia complectq solũ restituit
affectũ Quid ei si ĩferendo facultas nulla sup
petit: In bñficio ĩferendo plq ãĩmq q̃ sensq o
pat^r magisqꝫ rñondeat beniuolẽcia: qm̃ possi
bilitas ĩferendi mũneris Grã ei ĩ corpo qd ha
bet^r ĩstituit Magna igit^r beniuolẽcia q̃ ecia
si nichil ĩferat plq exhibꝫ: et cũ ĩ pñonio
nichil habeat: largit^r plibꝫ idqꝫ facit sine vl
lo sui dispendio ꝛ lucro oĩm Et ideo pstat
beniuolẽcia sup ipãꝫ libealitatem Dicior hec
moribꝫ: q̃ illa muneribꝫ. Pluries ei st q̃ ĩdiget
bñficio qm̃ q̃ habũdat Est at beniuolẽcia
et iuncta liberalitati. A q̃ ipa libealitas profi
ciscat^r cũ largitatis affcũs seq̃t^r largiendi vsus

et sepata atq; districta Ubi eē deē libealitas
beniuolētia manq; cois q̄dā pares oim q̄ amı
citiā cnectit. et copulat ī csilys fideles In
psspis leta: ī tsstibz mesta Et unq̄sq; beuolētis
se magis q̄ sapiētis se credat csilio: ut da
uid cum eēt beuolētior. ionathe tn̄ iunioris cō
silys acquiescebat Tolle ex usu hoim beuolētiā:
tanq̄ sole e mūdo tuleris ita erit. q̄ sine ea u
suo hoim eē nō pt: ut pegrinati mōstre viā ı̄no
rāe errante. defre hospiciū Nō igit̄ mediocris
virtq̄ de q̄ sibi plaudebat dicēs iob Foris at̄ non
habitabat hospes: ianua āt mea oī veienti pa
tebat Aquā de aq̄ pfluenti daē lumē de lumē
accēdē: beuolētie est Itaq; ī hys est oībz tanq̄
fons aq̄ ı̄fluens sicietem: tanq̄ lumē q̄d etiā ina
lys luceat. nec ill' desit q̄ de suo lumie alys lu
mē accenderit Est etiā illa beuolētie liberali
tas. ut si q̄d habes debitoris cyrographū sca
des ı̄stituas: nichil a debitore csecutq̄ debiti
Quod exēplo suo nos face debē iob scs admo
net Nā qui habz nō mutuat: ı̄ q̄ nō habet
nō libēat singraphū Quid etiā si ipē nō exi
gas. auaris maliuolis hēdibz seruas q̄d potes
cū beuolētie tue laude sine dapno pecuie ipse
tāe. Atq; ut plenq̄ discutiaq̄ a domesticis p
mū pfcta psois id ē a filys pntibz fribz: per
cuictionū gradq̄ ı̄ ciuitatū puēit ābitū: et de
padiso egressa mūdū ı̄pleuit Deniq; cū ı̄ vio
et feiā beuolēte deō cposuissz affcm: dixit
Erunt ābo ı̄ una carne: et si uno spū Un se e
ua serpēti credidit. qm̄ q̄ beuolētiā acceperit.

nō

// beuolētiā

malivolētiā ēē nō optabat Capitulū xxxiij

Aufert benivolētia cetui ecclē : fidei con
sorcio unitati societē percipiende grē simi
tudie misteriorz cōmunione Hec eī etiā appellacionis
necessitudinū reverētiā filiorz auctoritatem paren
et parētē germanitate frm sibi vendicat Multū i
git ad cumulādā spectat benivolētia necessitudo
grē : adiuvat etiā parium studia virtutū Quidem
benivolētia etiā morz facit similitudiez Denique iona
tha filius regis imitabatur scī david mansuetudiez
propter quod diligebat eum Unde et illud cū scō scūs e
ris nō solū ad instructionē sed etiā ad benivolētia
derivādū videtur Nā utique et filii noe sil habitabat
et nō erat in hijs morz concordia Habitabat ea
am in domo patria esau et iacob : sed discrepabat
Nō erat eī benivolencia inter eos q sibi pferret
alterū : sed magis certaret q priperet bndictionem
Nā cū alter pdurus alter mansuetus esset : inter dispa
res mores et studia repugnātia benivolētia ēē
nō poterat Adde q̄ sanctus iacob prīne degenere
domus virtuti pferre nō poterat Nichil aūt tā
insociabile q̄ cū equitate iusticia : q velud cōpare
et consocia benivolēciae facit : ut eos quos pares
nobis credimus diligamus Habz aūt benivolēcia
a in se fortitudiez Nā cū amicicia ex benivo
lēcie fonte procedat : nō dubitat pro amico
gravia sustinere vite pericla Et si mala inquit mi
evenerit p illū sustineo Capitulū xxxiiij

Benivolētia etiā gladiū iracūdie extorquere
cōsuevit Benivolētia facit ut unus fiat
ex pluribz : qm si plures amici sit unū fiunt : i
Benivolētiā facit ut amici vulnerā magis utilia q̄ vo
luntaria inimici oscula sint

quibus spiritus unus et una sententia est. Vtiles adulantium eciam
correpciones in amicicia gratas esse quam aculeos habent,
dolores non habent. Compungimur enim censoriis sermonibus:
sed benivolentiae delectamur sedulitate. Ad summam non omnibus
eadem semper officia debentur: nec personarum semper sed plerumque cau-
sarum et temporum placiones sunt: ut vicinum quandoque iuvandum ma-
gis quam fratrem adiuvemus: quoniam et salomon dicit: Me-
lior vicinus in proximo quam frater longe habitans. Et i-
deo plerumque amici se benivolentiae quisque committit
quam fratris necessitudini. Tantum valet benivolentia ut
plerumque pignora vincat nature. **Capitulum xxxv**

Satis copiose iusticiae locum honestatis naturam
et vim tractavimus: nunc de fortitudine trac-
temus que velud excelsior ceteris in res bellicas
dividitur et domesticas. Sed bellicarum rerum studium
a nostro officio iam alienum videtur quia animi magis
quam corporis officio intendimus: nec ad arma iam
spectat usus noster sed ad pacis negocia. Maiores
autem nostri ut ihesu nave iheroboal sapson da-
vid. summam in rebus quoque bellicis retulere gloriam. Est
itaque fortitudo velud excelsior ceteris sed numquam
que incomitata virtus. Non enim se ipsam committit sibi:
alioquin fortitudo sine iusticia iniquitatis mate-
ria est. Quo enim validior est eo promptior
est ut inferiorem opprimat cum in ipsis rebus belli-
cis iusta bella an iniusta sint spectandum pute-
tur. Numquam david nisi lacessitus bellum intulit. Itaque
prudenciam fortitudinis comitem habuit in pre-
lio: nam et adversus golia immanem mole corporis vi-
rum singularis certaminis dimicaturus arma quibus
onerabatur respuit. Virtus enim suis lacertis magis

quod alienus integumentis nitereter. Deinde enim quod
fortius feriret ictu lapidis hostem interemit: pos
tea numquam nisi consulto domino bellum adorsus. Ideo in
omnibus victor pugnabat usque ad summam senectutem manu
promptus bello adversus titanas suscepto. ferox bel
lator admiscebatur agminibus: gloriae cupidus incurius
salutis. Sed non haec sola praeclara fortitudo est: sed
etiam illorum gloriosa fortitudinis accipienda: qui per fidem
magnitudine animi obstruxerunt leonum ora extinxerunt
virtutem ignis. effugaverunt aciem gladii convaluerunt
de infirmitate: fortes extiterunt: qui non comitatu et
legionibus succincti commune cum multis victoriam: sed
nuda virtute animi singularem de perfidis intulerunt trium
phum. Quam insuperabilis daniel qui circa latera sua ru
gientes non expavit leones. Frendebant bestiae et ille

Non igitur in viribus corporis Capitulum xxxvi epulabatur.

Nec laetis tantummodo fortitudinis gloria est sed ma
gis in virtute animi. Neque inferenda: sed depel
lenda iniuria lex virtutis est. Qui enim non repel
lit a socio iniuriam si potest: tam est in vitio quam ille
qui facit. Unde sanctus moyses: hinc prius orsus est tem
tamenta bellicae fortitudinis. Nam cum vidisset he
breum ab egiptio iniuriam accipientem defendit:
ita ut egiptium sterneret atque in arena abscon
deret. Salomon quoque ait: eripe eum qui ducitur ad
mortem. Unde igitur hoc vel tullius vel etiam pane
tius aut ipse aristoteles transtulerint apertum est satis:
quamquam etiam hiis duobus antiquior dixerit iob. Sal
vum feci pauperem de manu potentis: et pupillo
cui adiutor non erat adiuvi. Benedictio perituri in
me veniebat. Nonne hic fortissimus qui tam for

tit ptulit impetꝰ dyaboli ⁊ vicit eũ v̓tute me
tis sue. Neqȝ v̓o dubitandũ de eiꝰ fortitudiẽ:
cui dicit dn̄s Accinge sicut vir lumbos tuos.
suscipe altitudinẽ et v̓tute: oẽ aũt iniuriosũ
humiliato Ap̄ls quoqȝ ait Habetis fortissimã co
solacionẽ Est ergo fortis q̄ sei dolore aliq°
cosolatꝰ Et veraciter iure ea fortitudo vocatur:
q̄m vnusq̄sqȝ seipm̄ vincit. nã cotinet nullis d
lecebris emollitꝰ atqȝ inflectitꝰ nõ adũsis ptꝰ
batꝰ nõ extollitꝰ secundis: et q̄ veto quodam
variarũ rerũ circũfertur mutacione Ad aũt ex
celsiꝰ ⁊ magnificẽciꝰ q̄ŋ excelse mẽte afficere car
nẽ et ĩ seruitutẽ redige: vt obediat imperio co
silĳs obtẽperet: vt in adeundis laboribꝫ impigre
exeq̄tꝰ ꝓpositũ aĩ ac volũtatẽ Hec igitꝰ pª
vis fortitudis q̄m ĩ duobꝫ gradibꝫ fortitudo
flectitꝰ aĩ: p° vt externa corpis pro minimis ha
beat. ⁊ q̄ supflua despiciẽda magis q̄ŋ expetẽ
da ducat: Secũdo vt ea q̄ summa sẽt oĩaqȝ res
ĩ q̄bꝫ hoestũ illud ꝓponi cernitꝰ pclara aĩ itẽcione
vsqȝ ad effcm̄ ꝓseq̄tꝰ Quid enĩ tã pclarũ q̄ŋ
vt ita aĩm informes tuũ: vt neqȝ diuicias neqȝ vo
luptates neqȝ honores ĩ maxĩs cstitituas. neqȝ
ĩ hĩs studiũ oẽ cõteras: Cũ aũt ita affcꝰ aĩo
fueris necẽ est vt illud hoestũ ac decorꝫ ꝓpone
dũ putes: illi qȝ mẽtem ita ĩtendas tuam. vt
q̄cq̄ŋ accidexit q° frangi aĩ solet ã puomiĳ amissio
ã honoris iminucio ã obtrectacio ĩfideliũ: q̄
supior nõ sencias Deinde vt te salutis ꝑiculꝭ
picla: pro iusticia suscepta nõ moueat Hec
v̓o fortitudo est qua hꝫ xp̄i adletha: q̄ nisi

legittie ctaueit nō conat᷑ An mediocrē t̄ bi vide
t̄ pceptū fortitudīs: Tribulacio paciētiā opat᷑:
paciā pbacionē probacio aūt spē Vide q̄t ceī-
taīniā et vna cona᷑: qđ pceptū nō dat n̄ qui
est cōfortatꝰ ī xpo ihū: cuiꝰ caro ī quiē nō ha
bebat Afflictio vndiqꝫ foris pugne ītꝰ tiores
Et cōiuis ī piclis ī laboribꝫ. ꝑlurimis ī carceribꝫ ī
mortibꝫ positꝰ: aīo tn̄ nō frangebat᷑ sed pliabat᷑:
adeo vt potēcior suis fiet ī firmitatibꝫ Itaqꝫ ↄsidea
q̄admodū eos q̄ ad officia eccłie accedūt ī despi
ciēciā rrū hūanaꝝ hēe debē doceat Si ergo mor
tui estis cū xpō ab elemētis hꝰ mūdi: q̄ adhͨ
velud viuētes de hͦ mūdo decūitis: Ne tetige
ritis ne attamīauīritis ne gustaueitis: q̄ sūt oīa
ad corruptela ipō vsu Et ītra Si ergo ↄsur
rexistis cū xpō q̄ sursū sūt q̄rite Et itrū Mor
tificate ergo mēbra vrā q̄ sūt sup tīā Et hͨ q̄dē adhͨ oībꝫ
fidelibꝫ t̄ aūt fili ↄteptū diciāꝝ: profanaꝝ cꝫ ꝑ
anilīū fabulaꝝ suadꝫ declīacionē: nichil pimi
tēs n̄ qđ te exceat ad pietē: q̄ corpał exercitacio
nulli rei vsui est pietas aūt ad oīa vtilis Exerce
aūt te pietas ad iusticiā ↄtinēciā masuetu
diēm: vt fugias iuuenilia opa ↄfirmatꝰ ꝑ ra
diatꝰ ī gracia t̄ donū fidei subeas ctāmē: nō
te īplices negocijs sclaribꝫ q̄m deo militas Et ei
si hij q̄ īpatoribꝫ militāt a susceptiōibꝫ licitū:
actu negociaꝝ foresiū vēdicōne mrū ꝓhibe
t̄ hūanis legibꝫ: q̄nto magis q̄ fidei exceet mili
ciā ab oī vsu negociacōis abstinē debꝫ ↄtēt
lulū sui ↄtetꝰ fructibꝫ si hꝫ: si nō habet stipen
diorū suoꝝ fructu Siqđē bonꝰ testis est q̄m

dicat: iunior fui et senui et non vidi iustum de-
relictum: nec semen eius querens panem. Ea enim est
tranquillitas animi et temperancia: que neque studio queren-
di affligitur neque egestatis metu angitur. Ca xxxvi

Est etiam ea que dicitur vacuitas animi ab ango-
ribus: ut neque in doloribus molliores simus
neque in prosperis elaciores. Quod si hii qui ad capessen-
dam rempublicam adhortantur aliquos hec precepta dant:
quanto magis nos qui ad officium ecclesie vocamur talia
debemus agere que placeant deo. ut pretendat in nobis
virtus christi: et ita simus nostro probati imperatori ut
membra nostra arma iusticie sint. arma non carna-
lia in quibus peccatum regnat: sed arma forcia deo quibus
peccatum destruatur. Moriatur caro nostra ut in ea omnis
culpa moriatur. et quasi ex mortuis viventes: no-
vis resurgamus operibus ac moribus. Hec sunt plena hones-
tatis ac decori officii stipendia fortitudinis. Sed quia
in omnibus que agimus non solum quid honestum sed etiam quid pos-
sibile sit querimus: ne forte aggrediamur aliquid
quod non possimus exequi: unde nos tempore persecu-
cionis de civitate in civitatem recedere: immo ut verbo
ipso utar fugere vult dominus: ne temere aliquis dum
martirii desiderat gloriam offerat se periculis: que for-
tasse caro infirmior aut animus fer-
re aut tolerare non queat Capitulum xxxvii

Nec rursus propter ignaviam cedere ac de-
serere fidem debemus metu periculi. Qua gratia
preparandus est animus exercenda mens stabilienda
ad constanciam: ut nullis perturbari animus possit ter-
roribus nullis frangi molestiis nullis suppli-
ciis cedere. que difficile quidem sustinentur. Sed quia omnia

supplicia ꝯciuoꝝ suppliciorꝫ vicūt' fortitudīe :
ideo si ꝯsilio fimes aīm tuū nc rōne discedēn
dū putes ⁊ ꝓponas diui iudicij metū : ꝑpe
tui supplicij tormēta : potes aūt sbire tolerāci
am Hoc igit' diligēcie est vt q̄s ita se cōpa
ret Illud īgenij si q̄s vigore pt̄ mētis ꝓuide
q̄ futurā sit ⁊ tāqȝ aīn oculos locare q̄ possit ac
cidē ⁊ q̄ age debeat si ita acciderit definire.
Inter dū duo ⁊ ea sil' voluē : aīoqȝ conuceat a
sitᵹula a ꝯiuncta accidē posse : et a singlis a
ꝯiunctis dispone actꝰ quos ītelligat ꝓfuturos
Fortis ergo est vi nō dissilare cū aliqȝ īmi
neat sed ꝑtende ⁊ tāqȝ explorare de specla
q̄dā mētis. et obuiare cogiacione ꝓuida
ibꝫ futuris : ne forte dicat postea credo ista ī
adiūc nō arbitrabar posse euenire Deniqȝ
ni exploret' aduersa : cito occupat Vti bello ī
ꝓuisꝰ hostis vix sustinet' et si ꝑparatos īue
niat facile opprimit. ita aīum mala īexplorā
ta plꝰ frangūt In hijs igit' duobꝫ illa est aī
excellencia : vt ꝑmū aīꝰ tuꝰ bonis excitatꝰ co
gitacoibꝫ. mundo corde q̄d verū et honestū vi
deat : Vti ei mundo corde qui ipi eciā dim
videbūt : atqȝ id q̄d honestū est solū bonū iu
dicet : deinde nullis ꝑturbet' occupacoibꝫ nullis
cupiditatibꝫ fluctuet Neqȝ v'o id facile q̄sqȝ
facit Nō est tam difficile q̄ despicere ex arte
aliq̄ sapiē. opes aliaqȝ oīa : q̄ plerisqȝ videt'
magna et ꝑcelsa : Deīn vt iudiciū tuū sta
bili racoe ꝯfirmes. et q̄ iudicaueris leuia tam
q̄m nichil ꝓfuturā ꝯtēpnas : Deīn vt si q̄

accidetit adu'si idq3 c̄tue t acbū puter : ita fe
ras ut nichil p̄t naz accidisse putes: cū legeris
nudus sū natus. nudus exibo q̄ dn̄s dedit dn̄s
abstulit Et utiq3 t filios amiserat: t facul
tates Deniq3 i oībz psonā sapientis et iusti
sicut ille seruauit q̄ ait: sicut dn̄o placuit
ita fcm̄ est sit nomē dn̄i bndcm̄ Et ifra Di
cit una isipientū muliū locuta es: si bō susce
pim9 de manu dn̄i: q̄ mala sit nō sustinem9:

Capl̄ xxxix

Non est igit medi ocris nec discreta
na ceteris ac fortitudo q̄ bellū nō tīmo
do cū v'tutibz gerit s3 q̄ sola defendat orn̄e
ta v'tutū oīm t iudicia custodiat et q̄ in
expiabili plio adu'sus oīa uicia decertat: inuic
ta ad labores fortis ad picl'a. rigidior adu'sus
voluptates durior adu'sus illecebras: qbz aure
deferre nesciat. nec ut dicit aīe dicunt: pecu
nia negligat. auariciā fugiat tanq̄ labē quā
dā: q̄ v'tutē effeminet Nichil ei tā cōtrariū for
titudini: q̄ lucro uinci Frequenter pulsis hostibz
iclinata ad fugā adu'sarioz acie: dū exuuiis
cesoz capit pliator . it ipos quos strauit mise
rabiliter occubuit . . et triumphis suis deiecte legi
ones dū spoliis occupat: hoste i se reuocarūt
q̄ fugerant Fortitudo igit tā īmane peste re
pellat t proterat: nec temptet cupiditatibz nec
frangat metu: q2 v'tus sibi cōstat: ut forti
ter oīa psequat vicia tanq̄ v'tutis venena In
cendiā veluti qbusdā propulset armis. q̄
tollat cōsiliū: et cōuicia tanq̄ egritudinē vitz:
glorie quoq3 caueat appetenciā: q̄ frequenter nocuit

inmoderata queque expetita sperat usurpata. Quid
horum sanctus iob vel in virtute defuit vel in vicio ob
repsit? Quomodo labores egritudinis frigores fa
mes pertulit? Quomodo despexit salutis periculum?
Numquid rapinis divicie coacervate? de quibus
tanta in opibus affluebat? Numquid avariciam cen
sui? a voluptatibus studia cupiditates que excivit?
Numquam eum vel iniuriosa contencio vel servorum contume
lia in iram excussit? Numquid gloria sicut levem ex
tulit qui imprecabatur gravia sibi si umquam vel non
voluntariam celaverit culpam vel veritus esset mul
titudinem plebis quo minus annunciaret eam in conspectu
omnium? Neque enim consentanee sunt viciis virtutes: sed
sibi constant. Quis igitur tam fortis quam sanctus iob? Cui
secundus adiudicari potest: qui parem vix reperit *Capitulum xl*
Sed fortasse aliquos bellica defixos glo
ria tenet: ut putent solam preliarem esse forti
tudinem: et ideo me deflexisse ad hec quia illa nostris
deforet. Quam fortis ihesu naue: ut uno prelio quin
que reges captos sterneret cum populis suis. Deinde
cum adversum gabaonitas surgeret prelium et vereretur ne
nox impediret victoriam magnitudine mentis et
fidei clamavit Stet sol Et stetit donec victori
a consumaretur. Gedeon in trecentis viris de inge
nti populo et acerbo hoste revexit triumphum Ionatha
adolescens virtutem fecit in magno prelio Quid de
machabeis loquar? Sed prius de populo dicam patrum:
qui cum essent parati ad repugnandum pro templo dei
et pro legitimis suis: dolo hostium die lacessiti
sabbati maluerunt vulneribus offerre nuda corpora quam
repugnare: ne violaret sabbatum Itaque omnes leti

se morti obtulerat Sz machabei considerantes qd
hoc exēplo gens oīs posset perire: sabbo eciā ipi cū
i bellū puocaret ulcisci incorreatū necē frm̄ suo
rū Dū postea stimulatus rex anthiochus cū bellū
accēderet p duces suos. lysiā nicanorē gorgiā: ita
cū orientalibz suis et assiriis attritus est copiis:
ut quadraginta et octo milia i medio campi a cībz
militibz p̄sterneret Virtute ducis inde macha
bei: de uno eius milite considerāte Nāqz eleazerus
cū supereminētē ceteris elephātē lorica vestitu
regia aduerteret: arbitratus qz i eo rex eēt ī sūa ci
tus ī mediū legionis se proripuit: et abiecto cli
peo utrāqz manu bestiā interficiebat atqz intrauit sub
eā et subiecto gladio interēmit eā Itaqz cadēs bes
tia oppressit eleazarū: atqz ita mortuus ē Cōn
tra igit uērus ait: Prīo ut mortē nō timēt deīn
ut circūfusus legionibz inimicorū i cōsertos rapet hos
tes mediū penetraret agmē: et contempta morte fe
rocior abiecto clipeo utrāqz manu vulnerante mole
bestie subiret ac sustineret: post īt ipaz succe
deret quo pleniore feriret ictu: cuius ruina i
clusus magis qz oppressus suo ē sepultus triūpho Nec
fefellit opīo uirū: quēuis igitur fallet habitus Tā
to eī uirtutis spectaculo deterriti hostes ierusalē occu
patū ierusalē nō ausi post casū bestie sic trepidaue
rūt: ut ipares se oēs unius uirtuti arbitrarent De
niqz rex anthiochus lysie filius. q cū centū uigīti
hoīm milibz armatus uenerat et cū triginta duo
bz elephātis ita ut ab ortu solis p singlas bestias
velut mōtes quidā armorū corusco tamqz lāpadi
bz ardētibz ifulgeret: et unius fortitudinē tirius

pacē rogaēt Itaqz eleazarus hēdē v̄tutis sue: pa
cē reliq̄t. Dz hec sint triphorū Capitulū xli

Verū qz fortitudo nō solū secūdis rebz: sed
etiā probat aduersis: spectemus iude macha
bei exitū. Is eñ post victū nicanore regis deme
trij duce secunior aduersus viginti milia exercitus regis
cū nōgētis viris bellū adorsus: volētibus hys ce
dē ne multitudiē opprimerēt: glosā magis morte
q̄ tpē fugā suasit: ne crimē iq̄ nre relinquimus glle
Itaqz cōmisso plio cū a pmo ortu diei i vesparz di
micaret: dexterū cornu i quo validissimā manū
aduitit. hostiū aggressus facile auertit. Sed du fu
gientes sequitur a tergo vulnere loca pbuit: ita glorio
siore triphis locū mortis iuenit. Qd ionatham
frem eius attexā: Qui cū pua manu aduersus exer
citus regios pugnasset. desertus a suis et cū duobz
tantū relictus iparavit bellū auertit hostes: fugien
tes suos ad societatē renouit triphi Habes fortitu
dinē bellicā: i q nō mediocris honesti ac decoris
forma est: q morte seruituti pferat ac turpitu
dini Qd at et de martirū dicā passionibz: Et
ne longius vagem: nūm minorē de supbo rege an
tiocho machabei pueri triūphum q̄ pntes
ppij: Quidē illi armati: isti sine armis vice
runt Stetit iuicta septē puerorum cohors regijs
cincta legionibz defecerunt supplicia. cesserunt tor
tores non defecerunt mres Alius cornis capitis
exutus spē mutuerat v̄tutē augebat alius linguā
iussus aputādā promere tendit Nō solū dnō
audit loquētes: q audiebat moysen tacētem
Plus audit tacitas cogitaciones suorū: q voces
oīm Ligue flagellū times. flagellū sanguis

nō times : Habz et sanguis vocē suā q̄ clāt ad dnm :
sicut clamauit i abel Quid de mr̄e loquar : Que ex
pectabat leta filioꝝ quot funera tot t̄phea et
morientū vocibꝫ tanq̄ psallentiū cantibꝫ delectabatur
Pulcherrimā ventris sui citharā i filys cnens :
et pietis armoniā omi lyre nūo dulciorē Quid
de bimulis loq̄r : Q̄ an palmā victorie acce
perūt : q̄ sensū nō Quid de scā agne q̄ in duaꝝ
maxīaꝝ rerū posita piclo . castitatis & salutis : cas
titatē protexit : salutē cū imortalitate cōmutauit
Nō p̄team9 etiā scm̄ laurentiū : q̄ cū vidēt sixtū
epm̄ suū ad mrīm duci flere cepit , nō passione
illi9 sꝫ suā remāsione Itaqꝫ hys vbis appellare ce
pit Quo progrederis sine filio pr̄ : Quo sacer
dos scē sine dyacono ꝑperas tuo : Nunq̄ sacrificiū
sine ministro offerre cōsueuerāt Quid i me ergo dis
plicuit pr̄ Nū degenerē pbasti : Expie certe v
trū ydoneū ministrū elegeris cui cōmisisti dnici
sanguis cōsecrationē cui cōsumandoꝝ cōsortiū sacramē
toꝝ : huic sanguis tui cōsortiū negas : Vide ne
periclitet̄ iudiciū tuū dū fortitudo laudat̄ Ab
iectio discipli : detrimētū ē mgr̄i Quid . q̄d illus
tres et p̄stātes viri discipl'oꝝ certaminibꝫ q̄ suis vi
cerūt : Deniqꝫ abrahā filiū obtulit : petrus stepha
nū p̄misit Et tu pr̄ ostende i filio v̄tutē tuā offer
q̄ erudisti : ut securus iudicii tui comitatu nobili p
uenias ad corona Tūc sixtus ait Nō ego te relinquo
ac desero : sꝫ maiora t̄ debēt̄ certamīa Nos q̄
senes leuioris pugne cursū recipim9 : te q̄ iuuenē
manꝫ gloriosior de tyranno triūph9 Mox venies flē
desiste : post triduū me sequeris Sacerdotē et leui

ta hic mediu nrs decz Non erat tuu sibi mgro
vince: qui adiutore qres Ad consortiu passionis me
e expetis? tota hereditate eius tibi ditto Ad pnci
am mea i-qris? Infirmi discipuli mgrm pcedat
fortes sequnt: ut vincat sine mgro q ia no indi
get magisterio Sic et helyas helizeu reliquit Ti
bi ergo mado nre virtutis successione Talis e
rat certacio digna sane de quo certaret sacerdos et
minist. quis prior pateret pro xpi noie In fabu
lis ferunt tragicas excitatos theatri magnos
ee plausus: cu se pilades oreste diceret. orestes
ut erat oresten se ee asseueraret Ille ut pro
oreste necaret: orestes ne pylade pro se pateretur
necari Sz illis no licebat viuere: q uterq eor eet
parricidii reus Alt q fecisset alt qui aduiuisset Hic
laurenciu scm adhuc nullus urgebat ni amor deuo
cionis: tn et ipe post triduu cu illuso tyranno inpositus
sr craticula quiet: assu est inq versa et manduca
Ita virtute aii vincebat ignis natura Cam xlii
Cauendu etia reor ne du aliq nimia gl'e du
cunt cupiditate insolecius abutant ptatibz: et
plerumqz auisos a nob aios gentilium in studia pse
cucionis excitent atqz inflamat ad iracundia Itaqz
ut illi pseuerare possit et supplicia vitare: qua
tos pie faciunt Pspiciedu etia ne adulatibz a
plurimq aure emolliri ei adulacioe no solu for
titudinis no ee sed etia ignauie videt Cam xliii
Quonia de tribz virtutibz diximus: restat ut
de qrta virtute dicamus q temperancia ac mo
destia vocatur In q maxie tranquillitas ai studiu
masuetudinis moderacionis gra honesti cura: de

coris consideracio spectatur et queritur Ordo igitur quidam
vite tenendus est nobis ut a verecundia prima quedam fun
damenta ducatur que socia ac familiaris est men
tis placiditati proterviam fugitans ab omni luxu aliena
sobrietatem diligit honestatem fovet decorum illud
requirit Sequatur conversacionis electio ut adiungamur
probatissimis quibusque senioribus Namque ut equalium usus
dulcior ita senum tucior est qui magisterio quodam
et ductu vite colorat mores adolescencium et ve
lut murice probitatis inficit Namque si hii qui sunt ignari
locorum cum sollertibus viarum iter adoriri gestiunt
quanto magis adolescentes cum senibus debent novum
sibi iter vite aggredi quo minus errare possint
et a vero tramite virtutis deflectere Nichil enim pul
chrius quam eosdem et magistros vite et testes habere Que
rendum eciam in omni actu quid personis temporibus conveniat atque
etatibus: quid eciam singulorum ingeniis sit accomodum Se
nō pe enim quod alterum decet alterum non decet: aliud iuve
ni aptum aliud seni: aliud in periclis aliud in rebus secun
dis Saltavit ante archa domini david: non cui
saltavit samuel Nec ille reprehensus: sed magis
iste laudatus est Mutavit vultum coram rege abime
lech: accusatur hoc Si remota fecisset formidine quo
minus cognosceretur: nequaquam levitatis reprehensione
carere potuisset Saul quoque vallatus choro prophetarum
rum eciam ipse prophetavit: et de solo quasi indigno memo
ratum est et saul inter prophetas Capitulum xliiij
Unusquisque igitur suum ingenium noverit et ad id se
applicet quod sibi aptum elegerit Itaque prius quid se
quatur consideret nec noverit bona sua: sed eciam vicia
cognoscat: equalemque se iudicem sui prebeat: ut bonis

ītendat vicia declinet Alij distinguende lectōi apci
or alij p̄salmo gratior alij exorcizandis q̇ malo labo
rāt spū sollicitior: alij sacrario oportunior habet'
Hec oīa spectet sacerdos: et q̄d cuiq3 congruat id
officij deputet Quo eteī vnūqueq3 suū īducit
īgenium: aut qd' officiū decet id maiore cōplet grā
Sz id quidē ī omni vita difficile: tn̄ ī nr̄o actu diffici
limū est Amat eni vnusquisq3 seq vitā patrū De
niq3 plerique ad miliciā feruntur: quorū militauerūt pa
tres: alij ad actiones diuersas In ecclesiastico vō officio
nichil rarius īuenias q̄ eū q̄ sequat' institutū prīs: vl'
q2 grauis deterret actus vl' q2 ī lubrica etate diffici
lior abstinētia vl' q2 alacri adolescencie videt' vita
obscurior Et ideo ad ea conuertunt' studia: q plausi
biliora arbitrant' Presencia quippe plures q̄ futura
preferunt Illi aut presentibz nos futuris militamus Vn
quo prestancior causa: eo dz ee cura attencior Cap xlv
Teneamus igit' verecundiā: et eā que totā vi
te ortū attollit modestiā Nō ēi medio
cre est rēz singul' modū seruare: atq3 ī partire ordi
ne In quo vīe pluris illud qd decorū dicit': qd ita
cū honesto miscet' vt separi nō queat Dicide et qd
decz honestū est et qd honestū est decz: vt magis
ī sermōe distinctio sit: q̄ ī vtute discrecio Diffir
ere ea īt se itelligi pt: explicari nō pt Et vt co
nem' aliq eruere distinctionis: honestas veluti bona
valitudo est et q̄dā salubritas corpis: decz aut tā
q̄ venustas et pulchritudo Dicit ergo pulchri
tudo sup salubritē ac valitudinē videt' excellē:
et tn̄ sine hijs ee nō pt neq3 vllo separi mō: qm
nisi bo valitudo sit pulchritudo ee ac venustas

nō pt᷑ : sic hoēstas decor illud ī se stinet : vt ab ea
pfcm̄ videat᷑ : et sine ea ēē nō possit Velut salu
britas igit᷑ toci⁹ opis actq3 hoēstas est et sicut
spēs est decor qd cū hoēstate ꝯfusū opiōne disti
guit᷑ Nā et si aliquo videat᷑ excellē tn̄ ī radi
ce est hoēstatis . sed flore pcipuo : vt sine ea deci
dat ī ea floreat Nō est ei hoēstas ᷑ n̄ q̄ tpitu
diē qi morte fugiat ᷑ Nō vēo ihonestū est . ni
si qd audite ac morte afferat ᷑ Vrete igit᷑ sba
ṽtutis : decor illud tāq̄ flos emicat qr radix salua
est Atuēo ꝯpoita nā radice viciosa nichil gnuat
Habes hoc ī nrīs aliqᵗo expssi⁹ Dicit ei dauid
dn̄s rgnauit decorē īduit Et apl's ait . sicut ī
die hoēste ābulate . qd greci dicut eusēmos
hoc at ꝓpe sigt bono habitu bona spē Deus ergo
pmū hoēz adā ꝯdideāt bona habitutidie bō
ꝯposicione mēbroꝝ forīuit et optiam ei speciem
dedit tnnissionē nō dedeāt pctoꝝ ᷑ sed postea q̄
rnouauit eū spū : et īfudit ei grāz q̄ veneāt ī
seruī forma et ī hoīs spē ᷑ assūpsit decorē rdēp
cionis hūane : et ideo dixit pphā Dn̄s rgnauit
decorē īdūit Deinde alibi dicit Te decet ẏ
nus de⁹ ī syon : hoc ē dicē hoēstū est vt te
timeam⁹ te diligam⁹ te pcem᷑ te hōrificem⁹
Scriptū est ei Dia vrā hoēste fiat Ꝯ possum⁹
et hoīez timē diligē rogarē et hōrarē Primu spe
cialit᷑ dō dicat᷑ : hoc tāq̄ excelleci⁹ ceteris ce
dē est decor . qd deferim⁹ deo Mulierē quoꝝ ī
habitu ordo orarē ꝯueit ᷑ sed specialit᷑ eā decet
orarē velatā : et orarē promittētem castitatem
cum bona conuersacione Capittulū xlvi

Est igit' decor qd pminet : cui9 divisio gemina
est. Na est decor qi gnale : qd p uniusi
tatem fudit' hoestatis & quasi i toto spectat'
corpe. Est etia speciale : qd i pte aliq enitet.
Illud gnale ita est : ac si equabile forma at
q uniusitate hoestatis i oi actu suo habeat
cotinetem : cu oib sibi eius vita osentit nec i vl
la aliq re discrepat. Hoc speciale : cu aliqu ac
tu i suis lz ututibz pminete. Vel illud adiute :
qd & decoru est scdm nam viue. scdm nam de
gere : et tpe e qd sit otra natura. Vt et apls qi
itiogas. Decet mlie no velata orare deum :
Nec ipa na docet vos. Qd vir qda si coma
habeat ignomia est illi : qm otra natu
ra est. Et iteru dicit : mli vero si capillos
habeat : gla est illi. Est eni scdm nam : qm
qdem capilli pro velamie st : hoc e eni nale ve
lame. Psona igit' et spez nob na ipa dispesat
qm servare debem9 : utinaq et inocecia custo
dire possim9 : nec accepta nra malicia mutaret.
Habes hunc decore gnale : q fecit de9 mudi
istius pulchritudie. Habes et pparteo : q cu fa
ceret ds luce et die nocteq distigeret. cu
oderet celu cu tris et maria separet cu sole et
luna et stellas ostitueret lucere sup tra probauit
sigla. Ergo decor hoc qd i sigulis mudi ptibz
elucebat i uniusitate resplenduit sicut pro
bat sapia dices. Ego era cu applaudebat :
cu letaret' orbe pfecto. Videt' ergo et i fabrica
huani corpis. grata e uniuscuiusq mebri por
tio : sed plus i coe copositio mebroru apta

delectat: quia ita sibi quadrare et convenire videatur Cam
Si quis igitur equabilitatem vniuerse vite et xlvij
singularum actionum modos seruat: ordinem
quoque et constantiam dictorum atque operum moderationemque
custodiat: in eius vita decorum illud excellit et quasi
in quodam speculo elucet. Accedat tamen suauis sermo
vt conciliet affectum audientium. gratumque se vel familiaribus
vel ciuibus: vel si fieri potest omnibus prebeat: neque adulan-
tem se neque adulandum cuique exhibeat. Alterum enim
calliditatis est: vanitatis alterum. Non despiciat quid
de se vnusquisque et maxime vir optimus sentiat. hoc
enim modo discat bonis deferre reuerenciam. Nam negligere
bonorum iudicia vel arrogancie vel dissolucionis est:
quorum alterum superbie ascribitur alterum negligencie.
Caueat eciam motus animi sui: ipse enim sibi et obseruandus
et circumspiciendus est: et vt aduersum se caueudus ita eciam
a se tuendus. Sunt eciam motus in quibus est appetitus
ille: qui quasi quodam prorumpit impetu. Vnde grece
horme dicitur: quod in quodam serpente proripiat. Non
mediocris in hiis vis quedam animi atque nature est. Que tamen
vis gemina est vna in appetitu altera in racione posita
que appetitum refrenet et sibi obedientem prestet: et du-
cat quo velit: et tamquam sedulo magisterio edoce-
at quid fieri quid evitari oporteat: vt bone domitrici
obtemperet. Solliciti enim debemus esse ne quid temere aut in-
curiose geramus aut quicquam omnino cuius probabilem non possimus
racionem reddere. Actus enim noster causa et si non omnibus reddi-
tur tamen ab omnibus examinatur. Nec vero habemus in quo pos-
simus nos excusare. Nam et si vis quedam nature in omni
appetitu sit: tamen idem appetitus racioni subiectus est lege
nature ipsius et obedit ei. Vnde boni speculatoris est

ita pertendere animos ut appetitus neque praecurrat rationem neque deserat: ne praecurrendo perturbet atque excludat eam: deserendo destituat. Perturbatio tollit constantiam destitutio prodit ignauiam accusat pigritiam. Perturbata enim mente latius se ac longius fundit appetitus: et tamquam efferato impetu frenos rationis non suscipit nec ulla sentit aurige moderamina quibus possit inflecti. Vnde plerumque non solum animus exagitatur amittit rationem: sed etiam inflamatur vultus vel iracundia vel libidine: pallescit timore voluptate se non capit: et nimia gestit leticia. Hec cum fiunt abicitur naturalis quedam censura grauitasque morum: nec teneri potest illa que in rebus gerendis atque consiliis sola potest auctoritatem suam: atque illud quod decet tenere constantiam. Generatur autem appetitus ex indignatione nimia nascitur: quam accepte plerumque accedit iniurie dolor. De quo satis nos psalmi quem in prefatione posuimus precepta instruunt. Pulchre autem et hoc accidit: ut scripturi de officiis ea prefationis nostre assertione uteremur que et ipsa ad officii magisterium pertinet. Ca xlviij

Sed quia supra ut oportebat perstrinximus quemadmodum unusquisque cauere possit ne excitetur accepta iniuria. verentes ne prefatio prolixior fieret: nunc de eo uberius disputandum arbitror. locus et opportunus est: ut in partibus temperantie dicamus quemadmodum reprimatur iracundia. Tria igitur genera esse hominum iniuriam accipientium in scripturis diuinis demonstrare volumus si possimus. Vnum est eorum quibus peccatores insultant minantur ingruunt: atque ideo quia deest iusticia: pudor crescit augetur dolor. Horum similes plurimi de meo ordine de meo numero. Nam in infirmo si quis iniuria

facit: forsitan licet infirmus donec iniuria mea: si
crimen obiciat non sum tantus ut sim contentus conscia me
a. etiam si me eius obiecti aliquam novero: si cu
pio abluere ingenium pudoris notam tamquam infirmus. Er
go oculum pro oculo dentem pro dente exigo: et con
vicium convicio rependo. Si vero ibi sum quem proficiam et
si nondum perfectus: non retorqueo contumeliam: et si influat ille
convicium et inundet aures meas contumeliis ego taceo et
non respondeo. Si vero perfectus sim. ubi gratia loquor. nam
veritate infirmus sum: si ergo perfectus sim benedico male
dicentem: sicut benedicebat paulus qui ait: maledi
cimur et benedicimus. Audierat enim dicentem diligite
inimicos vestros orate pro calumniantibus et persequentibus
vos. Ideo ergo paulus persecutionem patiebatur et sus
tinebat: quia vincebat et mitigabat humanum affectum
proposite mercedis gratia: ut filius dei fieret si dilexisset
inimicum. Tamen et sanctum david in hoc quoque genere virtutis
comparem paulo non fuisse: edocere possumus. Qui primo
quidem cum malediceret ei filius semei et crimina obiceret:
tacebat et humiliabat et silebat a bonis suis hoc
est bonorum operum conscientia. Deinde expetebat maledicta si
bi quia maledicto illo divinam acquirebat misericordiam. Videat
quod et humilitatem et iusticiam et prudentiam emerende a
domino gratie conservaverit. Primo dixit ideo maledicat
mihi quia dominus dixit illi ut maledicat. Habes humilitate
quia ea que divinitus imperabantur: equanimiter quasi servulus feren
da arbitrabatur. Et iterum dixit. Ecce filius meus qui ex
iit de ventre meo: querit animam meam. Habes iusticiam.
Si enim a nostris contumelia patimur: cur indigne ferimus
que inferuntur ab alienis? Tercio ait. Dimitte illum ut
maledicat: quoniam dixit illi dominus. ut videat humili

acione mea: et retribuet m̄ dn̄s pro maledco hoc. Nō
solū ciuitatē ptulit sed eciā lapidatē et seqptem
molesti reliquit quē eciā post victoriā petēti veniā
libēt ignouit. Nō ideo īseruit ut euangelico spū.
sēm dauid nō solū toffensit sed eciā gaudium fuisse i
iniciati docere: et delcatū porrō qm exaspierātū
iniurijs. pro qbz mercede sibi reddēdā arbitrabat. Sz tn
qmuis pfcōs: adhuc pfcciōra qrebat. Incalescebat ĩuire
dolore qi hō: sed vincebat spū qi bonꝰ miles. tolerā nō
bat qi adletha fortis p. Paciēcie at fīs pmissorū ex
pectacio: et ideo dicebat: notū fac m̄ dn̄e finē me
um et nūm dierū meorū qs ē ut sciā qd desit m̄chi
finē illū qrit pmissorū celestiū: vbe illū qn̄ vnusqsq
qd surgit ī suo ordīe. pmicie xpc: deīn hij qst xpi q
ī aduentū eiꝰ crediderūt: deinde finis. Tradito eī
regno deo et pri et euacuatis oībz ptātibz ut aplūs
dixit: pfcio īcipit. Hic ergo īpedimētū hic īfirmi
tas eciam pfcōrū: illic plena pfcio. Ideo et dies illos
rqrit vite etnē: qst nō q preterēūt ut cognosceret
qd sibi desit. q tiasiet pmissiōis perēnos fructꝰ feres:
que pa apud prēz mansio. q scda et tcia: ī qbz pro
rōe meritorū vnusqsqz requiescet. Illa igit nob expectā
da ī qbz pfcio ī qbz veritas est. Hic vmbra hic ymago:
illic veritas. Vmb ī lege ymago ī euāgelio: veritas
ī celestibz. Añ agnꝰ offerebat. offerebat vitulꝰ: nc
xpc offertur. Sz offt qi hō qi recipiēs passionē: et of
fert seipē qi sacerdos ut pccā dimittat. hic ī ymagīe
illic ī veritate vbi apud prēz īteruenit qi aduocatꝰ pro
nob. Hic ergo ī ymagīe ambulamꝰ ī ymagīe videmꝰ:
illic facie ad faciē vbi plena pfcio. quia pfcio
oīs ī veritate est

Capittulum xlix.

Ergo dū hic sum⁹ seruem⁹ ꝟgine: vt ibi p
ueniam⁹ ad veritatē. Dicit ī nobis ꝟgo iustitie
sit ymago sapiē: quia veniem⁹ ad illū dicēs sedes ꝟginis
castitatis. Nō inueniat ī te adusari⁹ ꝟginē suā: non
rabiē nō furorē: ī hijs enī ymago negatur est. Ad
usari⁹ enī diabol⁹ sicut leo rugiens querit quē occidat
quē deuoret. Nō inueniat auri cupiditatem nō ar
genti aceruos. nō victoriis silentia ne auferat vo
cē libertatis. Vox enī libertatis illa ē vt dicas: venit
et hui⁹ mundi princeps. et ī me inuenit nichil. Itaq;
si securus es quod nichil ī te inueniat. cū veniat perscruta
ri: dicens illud quod ad laban dixit iacob patriarcha:
cognosce si quid tuorū ē apud me. Merito beatus ia
cob hoc dixit: apud quē nichil laban suum potuit
reperire. Abscondeat enī rachael simulachra deorū ei⁹ aurea
et argentea. Itaq; si sapientia si fides si contemptus seculi si gratia
tua abscondat omnem perfidiam bene erit: quia nō respicis
ī vanitates et ī insanias falsas. In mediocre est tollere
vocē aduersario: vt arguendi te nō possit habere aucto
ritatem. Itaq; qui nō respicit ī vanitates nō conturbatur. Num
enī respicit: conturbatur. Et vanissime quidem. Quid enī est ig
tur opes nisi vanum. Omnia caduca queque vanum est
satis. Cum aut congregaueris: quis scias an possidere liceat
tibi. Nōne vanum est vt mercator noctibus et diebus
conficiat iter quo aggregare possit thezauri aceruos in
certos congreget. conturbetur ad pretium: ne forte minoris ve
dat quam emerit: aucupetur locorum pretia: et sibi
to a latronibus in se inuidea famose negociationis conciti
a nō expertis serenioribus flatibus dum lucrum querit
naufragium patiens more incidat. In nō contturbatur
etiam ille vane qui summo labore coaceruat quod nescit

at cui h'edi reliquat? Sepe q'd auarus summa congres
sit sollicitudie p'rapitti effusione dilacerat heres
luxuriosus: et diu q'sita t'pis helluo p'ncium cet' fu
turi p'pudo quoda' obsorbz voragie. Sepe etia' spe
ratus successor inuidia p'te acq'rit h'editas. et ce
lei obitu exultans auide successiois transscribit co
pedia. Nd ergo vane aranea texis que inanis
et sine fructu est. et tamq' casses suspendis inuti
les diciarum copias. Que et si fluat nichil prosunt.
ymo exuet te ymagine dei et induunt te terreni ymagine. Si
tyranni aliq's ymagine habeat: nonne e dapnacioni?
Tu depone ymagine eciu' inp'atoris: et erige b' i' te yma
gine mortis. Erige magis de ciuitate aie tue ymagine
dyaboli: et attolle ymagine xpi. Hec i' te fulgeat in
tua ciuitate h' est anima resplendeat que oblitte
rat viciorum ymagines: de q'bz ait dauid. Dne i' ciuitate
tua ad nichillu' deduces ymagines eorum. Cu' eni' pinxe
rit illa' ih'rlm dns ad ymaginem sua' tunc aduersariorum
omnis ymago deletur. Capitulum quinquagesimum

Q'd si euangelio dni' etia' apl's ipse ad despicia
enda' opu' inforcius atz institutus est quanto ma
gis vos leuitas oportet terreis no' teneri cupiditatibz
quor' ds porcio e? Na' cu' diuideret' a moyse posses
sio terrena p'plo prim: excepit leuitas dns a terrene
possessionis consorcio q' ipse illis eet funiculus h'edi
tis. Vnde ait dauid. Dns ps h'editatis mee et
calicis mei. Deniqz sic appellat' leuita: ipse meus
vl' ipse pro me. Magnu' ergo munus eius vt de eo
dns dicat ipse meus: vl' queadmodu' petro dixit
de statere i' ore piscis r'pto. dabis h'ij pro me et te
te. Vnde et apls cu' ep'm dixisset sobriu' ee debe

pudicu̅ ornatu̅ hospitale docabile: no̅ cupidu̅ no̅ litigi
osu̅ domu̅ sue p̅positu̅. Addidit dyaconos silr' opor
tet ee̅ pudices no̅ bilingues no̅ multo vino deditos no̅
turpe lucru̅ sectantes habentes misteriu̅ fidei i̅ (con)sc̅a pura
Et hij aut probe̅tur p̅mu̅ et sic ministrent nullu̅ crime̅ habe
tes Addicimus q̅ntum i̅ nob i̅quirunt: ut abstinentes sint
a vino minist' dn̅i ut testimonio bono fulciat' non
solu̅ fideliu̅ sed etia̅ ab hijs q foris sunt Decet
eni̅ actum opinionemque nostram teste ee̅ publica̅ existima
cione: ne deroget' muneri: ut q videlicet ministeriu̅ alta
ris contingis ornatum virtutibus: autore̅ p̅dicet et diui̅
veneret' q tales seruulos hz Laus eni̅ dn̅i ubi mu̅
da possessio et innocens familie disciplina De casti
monia aut ap(osto)lus loquit' q̅ndo vnius tm̅ nec repetita p̅mit
tit' copula: Et i̅ ipso ergo coniugio lex e̅ no̅ itera
re coniugiu̅: nec secunde coniugis sortiri coniunctione̅ Non
plerisq; miru̅ videt' cur etia̅ an baptismu̅ iterati
coniugij ad electione̅ muneris et ordinacionis prerogatiua̅
i̅pedimenta generet: cu̅ etia̅ delicta obesse no̅
soleant si lauacri i̅missa fuerit sacrameto: Sz intel
ligere debemus q(uia) baptismo culpa dimitti pt: lex abo
leri no̅ pt In coniugio no̅ culpa sed lex est Non cul
est igit' i̅ baptismate i̅laxat': q(uo)d legis e̅ i̅ coniugi
o non soluit' Quod aut pt exhortor ee̅ viduu̅
tis: q ipse coniugia frequentauerit: In offensu̅ aut exhi
bendu̅ et i̅maculatu̅ misteriu̅ nec vllo coniugali co
itu violandu̅ cognoscatis: q integro corpe i̅corrup
to pudore. alieni etia̅ ab ipso consorcio coniugali sacri
misterij cura̅ excepistis Non ideo no̅ preterij: q(uia) i̅
plerisq; abdicioribz locis cu̅ misteriu̅ ingereret vl'
etia̅ sacerdociu̅ filios susceperi̅t: et id tan̅q(uam) vsu veteri

defenderet qn̄ p̲ iterualla dierū sacrificiū deferebatur:
et tn̄ castificabat̄ etiā ppl'o p̲ biduū ā cōiuū ut
ad sacrificiū purus accederet: ut ī veteri testamento
legimus: et lauabat vestimēta sua Si ī figura tanta
obseruacio quāta ī veritate: Disce sacerdos et leuita
q̄ sit lauare vestimēta tua: ut mūdū corpus cele
brandis exhibeas sacramētis Si ppl's sine ablucione
vestimētorum suorum phibeat accedere ad hostiā suā tu
tu illotus mēte pariter et corpore audes pro alijs suppli
care audes pro alijs ministrare: Nō mediocre offi
ciū leuitarum De q̄bz dn̄s dicit Ecce eligo leui
tas de medio filiorum isrl' pro oī pmogenito ap̲i
ente vuluā a filijs isrl': redempcionis eorum erunt isti
et erunt michi: m eī sācificauī pmogenitū ī terra
egipti Cognouimus ergo nō ī' ceteras leuite cōputa
tur sed oībz pferuntur q eligūtur ex oībz et sācificant̄
ut pmogenita fructuū atq3 pmicie q dn̄o deputa
tur: ī q̄bz est votorum solucio et redempcio peccatorum
Nō accipies ergo eos īter filios isrl' et cōstitues leui
tas sr̄ tabnaculū testimonij et sup oīa vasa eius asta
re. et sup q̄cūq3 sūt ī ipso Ipsi tollant tabnaclm et oīa
vasa eius et ipsi ministrent ī eo: et ī circuitu tabnaculi
castra ipsi cōstituant: et promouēdo tabnaclm ipsi de
ponant leuite: et cōstituēdo castra rursū ipsi tabna
culū ipsi statuant. alienigena q̄cūq3 accesserit morte
moriatur Tu ergo electus ex omni nūo filiorum isrl' in
ter sacros fructus qui pmogenitus estimatus. ppositus
tabnaclo ut ptendas ī castris sc̄itatis et fidei
atq3 si alienigena accesserit morte moriatur: po
situs es ad hoc ut aperias archā testamēti Nō
eī omnes vident alta misteriorum ergo oportet a leuitis

nō

ne videat que videre non debet. et sumat que servare non
possunt. Moyses denique circumcisionem vidit spiritalem sed
operuit eam ut in signo circumcisionem prescriberet. Vidit azi
ma sinceritatis et veritatis vidit passionem domini: op
uit azimis corporalibus azima veritatis: operuit passi
onem domini: agni vel vituli ymolacione. Et boni levi
te servaverunt misterium fidei sue tegmine: et tu me
nō dicere putas quod commissum est tibi. Primum ut alta
dei videas quod est sapientie: deinde ut excubias pro po
pulo deferas quod est iustitie: castra defendas taberna
culumque tuearis quod est fortitudinis: teipsum continentem
ac sobrium prestes quod est temperancie. Hec virtutum genera
principalia constituerunt etiam hii qui foris sunt sed
communitatis superiorem ordinem quam sapientie iudicaverunt cum
sapientia fundamentum sit iustitie: opus sit quod manere non
potest nisi fundamentum habeat. fundamentum autem xpc est
Prima ergo fides que est sapientie ut salomon dicit se
cutus patrem: Initium sapientie timor domini: et lex dicit dili
ges dominum tuum: diliges proximum tuum. Pulchrum est
enim: ut gratiam tuam atque officia in societatem humanam generibus
conferas. Sed primum illud decorum ut quod habes preciosis
simum hoc est mentem tuam: quam nichil habes prestancius
deo deputes. Cum solveris autori debitum licet ut
opera tua in beneficientiam et adiumenta hominum conferas
atque opem feras necessitatibus aut pecunia aut officio aut eciam
quocumque munere quod late patet in vestro ministerio: pe
cunia ut subvenias. debito obligatum liberes. officio ut
servanda suscipias que metuat amittere que deponenda
crediderit. ¶ Officium est igitur depositum servare ac
reddere: sed interdum commutatio fit aut tempore aut necessitate ut
non sit officium reddere quod acceperis: ut si quis contra patriam

am opem barbaris ferens pecuniam aptus hostis i-
postat. Aut si cui reddas cum assit qui extorqueat
si furenti restituas cui suam non queat. Si insanienti gla-
dium depositum non neges quo se ille interimat non-
ne solvisse contra officium est. Ni furto quesita sciens sus-
cipias ut fraudetur qui amiserat: nonne contra officium est.
Est etiam contra officium nonnumquam promissum solvere: sacra-
menta custodire ut herodes qui iuravit quoniam quidquid petitum
esset daret filie herodiadis: et necem iohannis prestitit ne
promissum negaret. Nam de iepthe quid dicam qui immolavit
filiam que sibi victori prima occurrerat. quo votum impleret
quod spoponderat: ut quidquid sibi primum occurrisset offerret
deo. Melius fuerat nichil tale promittere: quam
promissum solvere parricidio. Hec quanti sit consilii prospi-
cere non ignoratis. Et ideo eligitur levita qui sacrarium
custodiat ne fallatur consilio ne fidem deserat ne mor-
tem timeat ne quid intemperancius gerat: ut speciem gravi-
tatis preferat. nec solum animos sed etiam oculos continentes
habere quem deceat: ne vel ipse fronte sobrietatis fortuitus
violet occursus: quoniam qui viderit mulierem ad concupiscendum eam
adulteravit eam in corde suo. Ita adulterium non solum
facti collusione: sed etiam aspectus intencione commit-
titur. Magna hec videntur et nimis severa: sed in
magno munere non superflua: quoniam tanta est levitarum
gratia. ut de hiis moyses in benedictionibus diceret. Date
levi viros eius date levi manifestos eius date levi
sortem suffragii sui et veritatem eius viro sancto. quem tempta-
verunt in temptacionibus maledixerunt super aquam contra-
dictionis. Qui dicit patri suo et matri non novi te et
fratres suos non cognovit et filios suos abdicavit:
hic custodit verba tua et testamentum tuum observavit.
Illi ergo viri eius et manifesti eius qui nichil in corde

doli habeat : nichil fraudis occultet : sed verba eius custodiat et in corde suo conferat sicut conferebat et maria Qui suos parentes officiis suis non noverint proferendos quam violatores oderint castitatis pudicicie violasciat iniuria : noverint officiorum tempora quod maius quod minus sit. quod cui aptum tempori est et ut id solum sequatur quod honestum est Pone ubi duo honesta id quod honestius proponendum putet hii iure beati Si quis ergo manifestet iusticias dei et incensum ponat : benedic domine virtutem ipsius opera manuum eius suscipe ut graciam propheticae benedictionis mereatur

Explicit liber primus Incipiunt capitula libri secundi Capitulum primum

Honestate vitam acquiri beatam C ii Beatitudinem multis et diversis modis philosophos estimasse : secundum nos vero in cognicione divina solummodo et bonis operibus constare C iii Omnia philosophorum apud nos argumenta vanescere quam aut in sola rerum scientia aut voluptate aut commoditate corporis et eterna beatitudinem constituere Capitulum iiii Beatitudinem doloribus et necessitatibus adipisci. exempla de patribus Ca v Que putantur bona plerumque impedimento esse ad beatam et eternam vitam : et quam mala. materias quasdam esse virtutum et eternae beatitudinem C vi De utili non quaestuoso illo. secundum iusto : et honesto C vii Utilitatem precipue fide et dileccione et equitate meciciendam. exempla de david et moyse quam ideo maxime diligebantur a populis quia pro ipsis sese obiectaret periculis C viii Consilia plurimum ad consiliacionem aliorum valere quod claruit in salomone Ca ix Virtutes omnes connexas secundum opinione vulgi seiunctas nunc tamen apud ipsum vulgus alteram sine altera comprobari non solum a philosophis sed plus eciam tractatur a nostris C x Iusti ca temptacio fit salomone et regina saba Ca xi Cum a pluribus viris consilium sit requirendum. exempla de patribus

Ca xij Improbos hoīes licʒ p̄ details videāt̄ fugiedos
Ca xiij Sapiēcia viciosos hoīes sibi vendicare nō debē
quippe q̄ nullū consorciū cū vicijs p̄t h̄re C xiiij Qz
prudēcia oībʒ v̄tutibʒ sit associa · maxīe ī cupidi
te calcāda Ca xv De libealitate q̄ nō solū facilta
tū dispsione s̄ ꝛ beniuolēcia cōstat et cōsilio Ca xvj
De sobrietē que et tēpancia ī libealitē seruāda.
exm̄ de ioseph ꝛ eiꝰ prudētissīō post tēptacionē sop
nij cōsilio Ca xvij q̄lis meriti vir cōsiliū sit reqrendū.
īt̄ducūt paulꝰ ꝛ ioseph C xviij Qz mali cōsiliarij
sepe fuīt ī ruīnā · introducit̄ roboam cōsilio iuue
nū deceptꝰ Ca xix Justicia et beniuolēcia ꝛ affabi
litē nō suscitata pluꝰos posse cōsiliari C xx de cōme
dacioēs hoim̄ plurimū valere si probatis adhēant
exēpla de prībʒ: ꝛ dispares eciā etate vite delcā
ri silitudīē poīt̄ exēplū de petro ꝛ iohāne Ca xxi
De laude misericōis ꝛ hospilitis et malo prodici
oīs ꝛ inanis fauoris et hoc maxīe ī sacdotibʒ ꝑ h̄e
dīt̄ q̄ oīa ornate et ordīate dnt agē Ca xxij De
mō īt̄ remissione et seueritatē cōseruādo ꝛ qd̄ silla
ta remissio cōtumores aliqñ causas adoriat̄. exēplū de
absolon C xxiij Qz pecuniā recepti nō diu fide custo
diant C xxiiij Bonis tm̄ artibʒ ad hōres nitendū
maxīe ecclasticos qz quos sel pecuniā redemeris sp
se remissione ꝛ adulacōe putāt redimēdos nc̄ cferio
res ordies sillatis v̄tutibʒ epō derogare · nc̄ item ep̄m
decē ee iniudū s̄ iustū ī oībʒ maxīe ī iudicādo xxv
Fauores et bn̄ficia plꝰ paupibʒ q̄ diuitibʒ erogā
da qz de eo qd̄ forte diues dedignat̄ · paup maxi
ma tibi reddet grām. ꝛ q̄ bn̄ficia nō sola fiat pecunia
Ca xxvj De malo auaricie exēpla de balaam

et actiã & d'alia C xxvii De beneficētie et q̄ excōicaci o tardi⁹ sit exercenda Ca xxviii De bono ꝯpassiōis & q̄ sacris ecclaꝝ thezauris nō sit pcēdū tpe ne cessitatis exepli cā itroducit laurēti⁹ & ipē am brosi⁹ Ca xxix De posita viduarū ymo oim fideliū in eccl'a cū sin eciā picl'o ꝯsuada exem plū de onia & heliodoro & seipō & ticinēsi epō Ca xxx Odiū fugiēdi et q̄ sit ī bono zeladi.

Uperiore libro Incipit lib' scd's Ca p^m de officijs tractauim⁹ q̄ ꝯueñre honesti ar bitrem̄ ī q̄ vitā btāz positā ēē nulli dubiuerit: quā scriptura appellat vitam eternam Tant⁹ enī splendor honestatis est vt vitā btāz efficiat trāquillitas ꝯsciē et se curitas īnocētie Et ideo sicut exort⁹ sol lūe glo bū & cetēa stellaꝝ abscōdit luna: ita fulgur hōes tatis. vbi vēo & īcorrupto vibrat decore cetēa q̄ putant' bō scd'm voluptatē corpis ā scd'm sclm cla ra & illustria obnubrat Uera plane q̄ nō alienis esti mat' iudicijs: ꝫ domesticis pcipit' sensibꝫ tāq̄ sui iudex Neq̄ eī pplures opiniones pro mercede aliqua ēqrit neq̄ pro supplicio pauet Itaq̄ quo min⁹ se qtur glam eo magis sup eā eminet Nā q̄ glaꝫ ēqrūt: hijs ea merces p̄senciū vmbra futurōꝫ ē que ipediat vitā eternā Et ī euangelio scriptū est amē amē dico vob' pceperūt mercedē suā: de hijs scꝫ q̄ velut tuba canēti vulgāe liberalitē sua quā faciūt circa paupes gestiūt Silit' et de ie iunio qd' ostētacionis causa faciūt: habēt ipi mercedē suā Hoestatis igit' est vl' miāz facē vl' ieiuniū defīe ī abscondito vt mercedē tua

videaris a solo deo tuo quare non etiam ab hominibus Nam qui
ab hominibus querunt. habent mercedem suam. Nunc autem a deo habet vitam
etiam: quia prestare non potest nisi auctor eternitatis: sicut est il
lud amen amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso
Unum expressius scriptura vitam etiam appellavit eam que
sit beata ut non hominum opinionibus estimandum relinqueret
sed divino iudicio committeret **Capitulum secundum**

Itaque philosophi vitam beatam alij in non dolendo posuerunt
ut ieronimus alij in verum sciam ut herillus qui
audiens ab aristotile et theophrasto mirabiliter
laudatam esse verum sciam solam eam qui summum bonum po
suit: cum illi eam qui bonum non qui solum bonum lauda
verunt Alij voluptatem dixerunt ut epicurus Alij ut calli
pho et post eum diodorus ita interpretati sunt. ut alter ad
voluptatem ad alter vacuitatem doloris consortium hone
statis adiungeret quod sine ea non posset esse beata vita.
Zenon stoicus solum et summum bonum quod honestum est A
ristotiles autem et theophrastus et ceteri peripathetici in vir
tute quidem hoc est honestate vitam beatam esse sed com
plei eius beatitudinem etiam corporis atque externis bonis asse
ruerunt Scriptura autem divina vitam etiam in cognitio
ne posuit divinitatis: et fructu bone operacionis Deni
que utriusque assertionis evangelicum suppetit testimonium
Nam et de sciam ita dixit dominus ihesus hec est autem vita
etiam ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti
ihesum xpistum Et de operibus ita respondit Omnis qui relinquit
domum vel fratres aut sororem aut matrem aut filios aut agros
propter nomen meum centuplum accipiet et vitam etiam pos
sidebit Sed ne estimet hoc veteres esse et prius tractatum a
philosophis quam in evangelio predicatum: antiquiores enim evangelio
philosophi id est aristotiles theophrastus vel zeno atque ieronimus

nimis. sed posteriores plus accipiat quam longe antiquum
plurium nomen audierit. pos sancta david utrumque apte
videatur expressit. Scriptum est enim Beatus quem tu erudi
eris domine et de lege tua docueris eum. Habemus
et alibi Beatus vir qui timet dominum in mandatis eius cu
piet nimis. Documentis de cognitione eius premium
eternitatis fructum esse memoravit adiciens prophetia. quia in
domo eius timentes dominum vel eruditi in lege et cu
pientes in mandatis divinis gloria et divicie in domo et
iusticia eius manet in seculum seculi. De operibus quoque in eo
de psalmo adiunxit Beatus vir qui miseretur et commo
dat. disponit sermones suos in iudicio: quia in seculum non
commovebitur. In memoria eterna erit iustus. Et infra Dis
persit dedit pauperibus: iusticia eius manet in eternum
Habet ergo vitam eternam fides: que fundamentum est
bonum. Habet et bona facta: quia vir iustus dictis
et rebus probatur. Nam si exercitatus sit in sermonibus et deside
nō osus in operibus: prudentiam suam factis repellit. Et gra
vius est scire quid facias: nec fecisse quod faciendum cognove
ris. Contra quoque strenuum esse in operibus affectu iniquum. ita
est ac si vicioso fundamento pulchra culminum velis
elevare fastigia: quo plus strueris plus corruit: quia
sine munimento fidei bona opera non possunt manere
Infida statio in portu navem perforat: et arenosum
solum cito cedit: nec potest impositi edificacionis
sustinere onera. Ubi ergo plenitudo premii: ubi virtutum
perfectio: et quedam in factis atque dictis equalitas sobrietatis

Et quoniam sola in virtute sita explosa est vel qui Capitulum iii
…ianes secundum philosophie disputationes superfluas vel qui
semper perfectas sentencias considerans quam enodande eo
scriptura divina absolvat sententiam: de quo tamen multi

plices & multiplicatas atq; cōfusas videmus q̄stiones
eē p̄phie. Nichil eī bonū scriptura nisi qd' hōestum
asserit v̄tutēq; omn̄ t̄rrū statū btm̄ augeat: que
neq; augeat' bōis corporis vl' extius neq; minuat'
adūsis: nichilq; tā btm̄. nisi qd' a pctō sit alienū
pleniū inocēcie cōpletū grā dī. Scriptū ē eī. Btūs
vir q̄ nō abijt ī cōsilio impioꝝ: & ī via pctōꝝ nō stetit:
et ī cathedra pestilēcie nō sedit. s; ī lege dnī fuit vo
lūtas eius Et alibi. Btī imaculati ī via: q̄ ābulat
ī lege dnī. Innocēcia igit' & scīā btm̄ faciūt. Bone
quoq; opacionis mcedē eē beātudiē vite ētne supius
adūtimus. Restat igit' vt sp̄reto p̄rdanio volūptatis
ā doloris metu: quoꝝ alterū qī cōfractū et mollicu
lū: alterū qī cūratū & cōfinū despuit ī ipīs do
lorib; vitā btm̄ eminē demōstret. Qd' facile doceri
pt cū legerim9. btī estis cū vob' maledixerīt et psequt'
& dixerīt ōe malū adūsū vos mencientes p̄pt' iusticiā:
gaude & exultate: qm̄ merces vr̄a copiosa est ī celo
Sic eī psecuti st' et p̄phas q̄ erāt añ vos. Et alibi
Qui vult venire post me abneget semetipm̄ et
tollat crucē suā et sequatur me. Capitulū q̄rtū

Est ergo beātudo et ī dolorib; quos plena
suauitatis v̄tus cōprimit & cohercet. Ipa sibi
domesticis opib; habūdās: vl' ad cōstaciā vel ad g̃
ciā. Neq; eī parū btūs moyses cū egypcioꝝ valla
tus p̄plis & mari clausus: p fluctus sibi et p̄plo prim
pedestrē viā p̄prijs meritis īuenisset. Qn̄do āt forci
cior qī tūc cū extremus cīrcūuentus piclis: nō despa
bat salutē. sed exigebat triūphum. Qd' aaron qn̄
btiorē se credidit qm̄ tūc: qī ī medio stetit īter
viuos & mortuos: et obiectu sui statuit mortem:

ne ad vinoꝝ transiēt agmina a cadaueribꝫ mortuorū. Qd
de pueꝛo daniel loqr̄ q̄ tā sapiēs erat vt īt leones
fame exasꝑatos. nulla bestiali seuicie frāgēt for
midinē: ita alienꝰ a metu vt posset epulari: nec
verētur ne ad pastū exeplo suī feras ꝓuocarēt. Est
ergo et ī dolore vītꝰ q̄ sibi bone exhibeat cōsciē su
auitatē. Et ideo ī dicio ē q̄ nō minuat dolor v̄
tutis voluptatē. Dicat ergo nulla v̄tuti decessio
beatitudīs ꝑ dolorē: ita etiā nulla accessio ꝑ volup
tatē corꝑis aut cōmodoꝝ grā. De quibꝫ pulchre a
postolꝰ ait. Que m̄ luc̄ fuerāt: hec duxi ꝓpter xp̄m
detrimēta ee. Et addidit. Ꝑ quē oīa dāpna duxi
et estimo stercora: vt xp̄m lucrifaciā. Denique moy
ses dāpnū suū credidit thesauros ee egipciorū:
et obꝓbriū dn̄ice crucis ꝓtulit. nc̄ tunc diues
cū habūdarēt pecunia. nec postea paup cū egē
ret alimēto: nisi forte tunc alicui minꝰ beatꝰ vidē
tur fuisse. cū ī deserto cotidiana alimonia sibi et ꝓplō
suo deforet. Sꝫ qd̄ sūmi boni ac beatitudīs nemo negare
audeat. mānā ei hoc ē panis angeloꝝ mittebat̄ e celo:
carnes quoꝫ cotidiā pluuia totiꝰ plebis epulis ī-du
dabat. Helie quoꝫ sc̄o panis ad victū deerat si q̄reretur:
sed nō videbat̄ deesse q̄ nō q̄rebat̄. Itaꝫ diurno coruo
rū obsequio mane panis: carn ad vesꝑam deferebat̄. Nū
q̄d ideo minꝰ beatꝰ: q̄ erat paup sibi. Nequaq̄. Immo eo
magis beatꝰ: q̄ erat deo diues. Alijs eī ee q̄d sibi ditem
ꝑstat: vt iste erat q̄ tpe famis cibū a vidua q̄rebat
largiturꝰ vt ydria farine ꝑ triēniū et sex menses nō
deficeret: et cotidianos vsus olei vas vidue ī opi suf
ficeret ac ministraret. Merito ibi volebat petrus ee v
bi istos videbat merito ī mōte cū xp̄o ī glā appare
bat q̄ et ipse paup factus est cū diues eēt. Nullū er

go adminiculū p̄stat dicere ad vitā btā3 Quod euidēt
dn̄s demōstrauit ī euāgelio dicēs. btī paupes q̄m
vrm̄ est rēgnū dei Beati q̄ nūc esuriūt et siciūt
iusticiā qr saturiabūt. btī q̄ nūc fletis qr ridebitis
Itaqꝫ paupertatē famē dolorē q̄ putāt mala nō solū
īpedimento nō ee ad vitā btā3: sed etiā adiumēto
euidētissime p̄nunciatū est

Capitulū quītū

Sed et illa q̄ videt bō diciaꝫ sacietē leticiā
expertem doloris detrimēto ee ad fructū bti
tudis. diuino declaratū iudicio liquet cū dicat: ve
vob̄ diuitibꝫ qr habetis ꝯsolacionē vrā3. Ve vobis
q̄ saturati estis: qr esurietis. et illis q̄ ridet qr luge
bunt Si ergo nō solū adminiculo nō sunt ad vitā be
atā corporis q̄ externa bō ſꝫ etiā dispendio sunt. Inde et
btūs naboth cū lapidaret a diuite qr paup̄ erat ī
finis aduersus opes īiquas solo erat affectū et religione di
ues: vt pecuniā īiq̄tali nō ꝯmutaret p̄cie vinee hedi
te eorū p̄ris qr saguine ꝓprio defenderet iura maioꝝ
suorū Inde quoꝫ miser achab suo iudicio qr paupem
neccari fecerat vt eius possideret vineā: ceterū est solet
et summū bonū ee virtute: eamqꝫ habundare sola
ad vite fructū btē nec externis a corporis bonis sed
virtute sola vitā p̄stari btā3 p q̄ vita eterna ac
quirit Vita eīm btā fructus presenciū: vita aūt
eterna spes futuroꝝ est Et sunt tn̄ q̄ ī hoc corpe
tā infirmo tā fragili īpossibile vitā btā3 putant
ī quo necesse est angi dolere deplorare egrescere Qua
si vero ego ī corporis exultacione dicā vitā btām ꝯsistere:
et nō ī altitudine sapiēcie suauitate ꝯsciencie virtutis sublimi
te Nō eīm ī passione ee: ſꝫ victorē ee passionis btm est:
nec frangi tp̄alis motu doloris Done accidere hec

q̄ ꝯtraria ad vi̅ doloris ferunt͛ certe te exilium fame
stuprū filie amissione filioꝝ libeᵃꝝ Quis ne
get btm ysaac q̄ nō videbat ī senectute : et
btitudies suis bn̄dcōnibꝫ ꝯfēbat : An nō bt̄s
iacob q̄ profugꝰ pr̄ia domo mꝰcenariꝰ pastor ex
titit sustinuit : filie pudicicia ꝯtemniut ex terne
tata ptulit fame : Nō ergo bt̄i quoꝝ fide d's
accepit testiōniū cū dicit' d's abrahā d's ysaac d's
iacob : Miseria ē seruitꝰ sed nō miser iosep ymo
plac bt̄s cū dn̄e libidies ī seruitute positꝰ cohi
ceret Nō de scō dauid loqr : q̄ tn̄ filioꝝ deplorauit
obitū et qd' hijs durius īcestū filie : Quō non
bt̄s de cuiꝰ successione btitudis autor exortꝰ est
q̄ pluiōs̄ fecit beatos Uti et q̄ nō viderūt et cre
diderūt fuerunt et ipi ī sensu humilitatis : sed cualu
erunt de īfinite fortes Nō laboriosiꝰ āt scō iob
vl' ī domꝰ īcendio seu sbitanea casu vl' filiorū de
cem īteritu momentaneo doloribꝫ corporis : nuq̄ nūqꝰ
bt̄s q̄ si illa nō ptulisset . ī qbꝫ magis pbatꝰ est :
Cstio tn̄ fuisse ī illis aliq̄ acerbitatis : et si putaue
ris q̄ v'tꝰ at nō abscōdit dolore : Neq̄ profundū
maē nauigauerit q̄ vadosa littora st' . neq̄ celū
lucidū q̄ īt'dū obtegit' nubibꝫ : neq̄ tn̄a fecundam
q̄ aliqbꝫ locis glarea est : q̄ letas segetes q̄ in
terutrā solet hre sterilē auenā Sic' puto bt̄e ēē
ꝯsciē : īterpellari aliq° acerbo doloris Nōne totaꝰ
maīpul' vite bt̄e si q̄ forte accidit adu'se atꝫ amari
tudis tāq̄ steril' auena abscōdit : q̄ tāq̄ lolij a
maitudo frumeti suauitate obducit : Dedi iā ad

S uperiore libro ita dum Caᵐ vi Expositū pꝛetm̄ꝰ
sionē feciꝰ . vt ī primo loco eēt hoēstum

ac decor͛: a quo officia duceret͛: sc̄d̄o loco q̄d utile
Et q̄admodū i p° dixim⁹ qꝛ lꝫ hoēstū ac decorū ē
q̄dā distinctio q̄ magis itelligi q̄ explicari possit: sic
et cū utile tractam⁹ ↄsiderandū q̄ utilius. Utilitatem
āt nō pecuniarij lucri estimacōe sꝫ ducim⁹ sed acq̄sici
one pietatis sicut apl̄s ait pietas ad oīa utilis est
ꝑmissionē hn̄s vite p̄ntis et future. Itaqꝫ i scripturis
diuis si diligēter q̄ram⁹ sepe īueīm⁹ q̄d hoēstū est uti
le uocari. Oīa m̄ licent sed nō oīa s̄t utilia: sup̄ de
vicijs loq̄batur. Hoc ergo dicit licz peccare sed nō decz
In ꝑtate s̄t peccā: s̄ nō s̄t hoēsta. Luxuriari ꝑmptū: s̄
nō iustū. Nō eī d̄o escā sed ventri colligit͛. Ergo q̄d
utile id etiā iustū: iustū est ut sciam⁹ xp̄o q̄ nos
redemit. Ideo iusti qui ꝑ ei⁹ noīe se morti obtulerunt:
iniusti q̄ declinerūt: de q̄bꝫ dicit: q̄ utilitas i sanguīe
meo id ē q̄ iusticie mee ꝑfūs. Vn̄ et illi alligem⁹
iustū qꝛ inutilis ē nob̄ id est īiustus q̄ nos arguit co
dēpnat corripit. Licet hoc possit etiā ad auariciā ho
minū īpiorꝫ declinari: q̄ ꝑfidie vicina est: sicut i
iuda ꝓditore legim⁹. qui auaricie studio et pecunie
cupiditate laqueum ꝓdicionis icurrit atqꝫ incidit. De hac
igit͛ tractandū est utilitate q̄ sit plena hoēstatis sic͛
ipsis v͛bis definiuit apl̄s dicēs: hoc āt ad utilitatē
vraꝫ dico nō vt laqueum iniciā vob̄ sed ad id q̄d hoēstū
est. Liquet igit͛ q̄d hoēstū est utile eē: et q̄d utile
iustū: et q̄d iustū utile. Neqꝫ eī m̄ ad mercatores
lucri cupiditate auaros sed ad filios sermo est. Et sci
de officijs. q̄ vob̄ quos elegi i ministeriū dn̄i inculcāe
vt ea gestio atqꝫ ifūde͛ // q̄ moribꝫ ac mentibꝫ v͛is usu atqꝫ
institucōe icluta atqꝫ ipssa s̄t: etiā sermōe ac dis
ciplina apiat͛. Itaqꝫ de utilitate dicturus vtar illo v͛

ſiculo ꝓphetico: Declina cor meū ī teſtīonia tua et nō
ī avariciā: ne utilitatis ſonus excitet pecunie cupidi
tate. Deniqz alii hn̄t. declina c. m. ī teſt. et nō ad uti
litatem hoc eſt illā queſtuū nundinas aucupante uti
litate. illā uſu hoīm ad pecunie ſtudia inflexa ac di
uinatā Vulgo eī hoc ſolū dicitur utile qd queſtuoſū.
Nos aūt de ea tractamus utilitate q dampnis querit ut xp̄m
lucremur cuius queſtus eſt pietas cū ſufficiencia Magnus dim
ꝓ queſtus quo pietatem acquirimus q apud deum eſt nō
caducis facultatibus ſed muneribus eternis ī quibus nō tempta
cio lubrica ſed iſtans et ꝑpetua ſit gracia. Eſt ergo u
tilitas alia corporalis alia pietatis ſicut diuiſit apls
Corporalis eī exercitacio ad modicum ī q utilis eſt: pietas
aūt ad oīa utilis eſt. Nd aūt tā honeſtū q̄ integritas:
Nd eciā tā decorum: q̄ ī maculatū ſuare corpus et ī
uiolatū atqz ī contaminatū pudore: Nd eciā tā decorum
q̄ ut vidua uxor defuncto coniugi fidē ſeruet: Nd eciā
hoc utilius quo regnū celeſte acquirit: Hic eī qui ſe
caſtrauerit ꝓpter regnum celorum. Cam septim

Est eciā nō ſolū facultatis conubium honeſtatis et
utilitatis: ſed eadē utilitas quoqz q honeſtas
Ideo et ille q regnū celorū volebat oībz aperire nō qd ſi
bi utile ſed oībz. Vn ordo quidā nobis et gradus facien
dus ē eciā ab hiis utilitatibus et iunctis ad ea q ſunt precel
lencia ut ex pluribus utilitatibus colligamus preciū Ac pri
mū noverimus nichil tā utile q̄ diligi: nichil tam
inutile q̄ nō amari: nā odio haberi exitiale ac
nimis capitale arbitror Itaqz id agamus ut oī ſe
dulitate impendamus exiſtimacione opinionēqz noſtram: ac
primū placiditate mentis et aīi benignitate influamus
ī affectū hoīm Popularis eī et grata ē oībz bonitas:

nichilq3 qd tu facile humanis sensibz illabat. Ea si ma
suetudie mor ac facilite cu moderacoe precepti &
affabilite sermois uberq3 honore paciaq3 sermo
nu modestieq3 adiuuet gra. incredibile qntu pro
cedit ad cumulu dilacois. Legimq eni no solu i pri
uatis sed eciā i publicis ictibz qntu facilitas blāde
affabilitas pfecit aut supbia uberq3 qntu obfu
erit tior ut regna ipa labefactaret et ptāte solueret
Iam si qs psilio usu ministerio officiens populare pphe
dat graz: q si qs piclinsum pro vniusa plebe offe
rat no est dubiu qtantu caritatis i eu a plebe
ifudat: ut ppls eius salutē et graz sibi pferat
Mitas moyses a pplo di illatas absorbebat ptu
melias. Et cu dns in isolentes vindicare vellet
se tn p pplo offerebat frequt ut indignacioni dine
plebem subduceret Nam miti sermone post iniurias
appellabat pplm: psolabat i laboribz. delinie
bat oraculis fouebat opibz. Et cu deo pstant loq
ret: hoies tn humili et grata appellacoe affari
solebat Merito estimatus est sup hoies ut et vul
tu eius posset no intendere. et sepultura eius no re
perta crederet: qr sic sibi totius plebis mentes de
uinxerat ut plus eu p masuetudie diligeret
q pro factis admirarent. Quid eius pmitor scs da
uid electus ex oibz ad plebe regenda. Nam mitis
et blandus humil spu sedulus corde facil affatu. An
regnu p oibz se offerebat rex cu oibz equabat sua
miliciam et partiebat labore pedes i plio ma
suetus i imperio paciens i pniurio. ferre magis ppm
tus q iferre iniurias Ideo tn carus erat omnibus
ut iuuenis ad regnu eciā inuitus peteret insistens

cogeretur: senex ne prelio interesset a suis rogaretur: qui
mallet omnes pro ipso periclitari, quam illum pro omnibus. Ita si
bi gratis officiis plebem obligaverat: primum ut
in discordiis populi exulare in Ebron mallet quam regnare
in Hierusalem. Deinde ut etiam in hoste positam virtutem
diligeret: iustitiam etiam hiis qui arma contra se tulerant
eque ac suis prestandam putaret. Denique fortissimum ad
verse partis propugnatorem Abner ducem et inferentem prelia
miratus est: et orantem pacis gratiam non aspernatus ho
norificavit convivio. interemptum insidiis doluit et
flevit: prosecutus exequias honestavit mortem ulturus
conscientie fidem prestitit quam filio inter hereditaria vincula
transscribit. magis sollicitus ne innocentis mortem
inultam relinqueret quam quo suam mortem doleret. Non
mediocre istud perfecti in rege sic obire humilitatis munia
ut communem se exhiberet etiam infimis. alieno periculo a
bundantiam non querere. potius in causam periculi factam seque ipsum pro populo
offerre morti: ut in se divina indignatio converteretur cum
sciencia angelo offerens se diceret ecce sum ego qui peccavi
et ego pastor male feci. et iste grex quid fecit? Fiat
manus tua in me. Nam quid alia dicam? qui dolum medi
tantibus non aperiebat os suum. et tamquam non audiens nul
lum sermonem referendum putabat. Non respode
bat conviciis: cum sibi derogaretur orabat: cum ma
ledicerentur benedicebat. Ambulans in simplicitate superbos
fugitans, sectator immaculatorum: qui cinerem miscebat
alimentis suis: cum peccata propria deploraret et potum
suum temperabat fletibus. Merito sic expetitus est
ab universo populo ut veniret ad eum omnes tribus israel di
centes: ecce nos ossa tua et caro tua sumus. He

ri ⁊ niduiustitia cū eēt saul et iⁿgnaāt sī nob: tu
eras q̄ pducebas ⁊ iduceebas isrl' et dixit t̄ dns
tu pasces pplm meū Et q̄ plura de eo dicā
de quo huiusmoī di sētēcia pcessit: vt de eo di
cēt īueī dauid sc̄dm cor meū: Nos eī ī sātate
cordis ⁊ ī iusticia sicut iste ābulauit: vt ipleret
volūtatē dī: Pter q̄ ⁊ delictibꝫ posteris ei9
veiā data et progatiā ē īseruata hēdibꝫ Nō
igit' nō diligēt eū q̄ videbat ita carū aīcis vt
q̄ ipē sicere aīcos diligebat: eque diligi se a su
is aīcis arbitrēt' Deniqꝫ parētes cū filijs suis
filij pferebat pntibꝫ Vn̄ ḡuit' idignatꝰ saul
pcitē ionathan filiū suū voluit hasta: q̄ plu
ris apud eū valē dauid aīciciā iudicabit q̄m vel
pietem vl' autoritē pāternā Etenī ad icentiuū cari
tatis nichil pficit īd pluimū si q̄s vicē amātibus
iddat nec min9 iedamaē se pbet q̄ ipē amat'
idqꝫ amicitie fidel' patꝫ exēplū Nō eī tā popu
laē q̄ grā Q̄d tā īsitū natūe: q̄ vt diligēte dili
gas: Quid tā īolitū atqꝫ ipressū affectibꝫ hūanis:
q̄ vt eū amaē īduicas ī aīm: a quo te amai velis
Merito sapiēs dicit: pde pecuniā ppt frēm et
aīcū Et alibi Amicū saluē nō erubescā ⁊ a
facie illi9 nō me abscōdā Hic q̄de vite et īmor:
litis medicamētū ī aīco eē ecclesiastici sermo
testat' ⁊ sūmū ī caritate psidiū nē dubiū erit:
cū aplūs dicat: oīa suffert oīa credit oīa speret
oīa sustinet. caritas nūq̄ cadit Ideo dauid nō
cecidit. q̄ cari9 fuit oībꝫ: ⁊ diligi a sbiectis q̄m
timeri maluit Timor eī tpalis tutamis sēt

uat excubias: nesciat diuiciis custodia Itaq; v
bi timor decesserit. audacia obrepit: quam fide non timor
cogit sed affectus exhibz Prima ergo ad commendaci
onem mei est caritas Bonum est ergo testimonium hec
de plurimorum dilectione Hinc nascitur ut committere se tu
o affectui non vereantur. eciam alieni quod pluribus carum
adiuterint Dilicta eciam per fide ad caritatem peruenit:
ut quod unum a duobus persisterit fide tamen influat in alios
universorum et omnium acquirunt gratiam Capittulum viii

Duos igitur hec ad commendacionem mei plurimum o
perantur: caritas et fides: et tamen hoc est consilium
si habeas: quod in te admiracione dignum plerique exis
timent et iure honorandum putent Et quia consiliorum usque
maxime conciliat homines ideo prudencia et iusticia in v
noquoque desideratur et ea expectatur a pluribus. ut in quo
ea sit illi deferatur fides quod possit utile consilium ac
fideli desideranti dare Nos eciam ei se committunt quod non
putant plus sapere quam ipse sapiat qui querit consilium: Ne
cesse est igitur ut prestancior sit a quo consilium petitur:
quam ille est qui petit Quid enim consulas homines: quod non ar
bitreris posse melius aliquid reperire quam ipse intelligis:
Quod si eum inveneris qui vivacitate ingenii mentis
vigore atque autoritate prestet et accedat eo: ut ex
emplo et usu paratior sit. pericula soluat presencia p
spiciat futura. denunciet imminencia argumentum
expediat remedium ferat in tempore. paratus sit non
solum ad consulendum sed eciam ad subveniendum Huic fi
des ita habetur ut dicat qui consilium petit Et si
mala mihi evenerint per illum sustineo Huiusmodi igitur
viro salutem nostram et existimacionem committimus

q sit ut sup dixim9 iust9 & prudes Fiat ei iusti
cia ut nullus sit fraudis metus: fiat ei prudencia ut
nulla erroris suspicio sit Quapropter cum nos iusto vi
ro q prudenti committim9 · ut scdm usu vulgi loqr
Ceteru sapienti diffinicione i quo una virt9 est co
tinet certe n potest sine iusticia esse prudencia Que
eciam i nostris invenim9 Dicit em dauid · Iust9 enim
miseret & fenerat Quod feneret iust9: Alibi dicit
Iocūd9 vir q miseret & feneret · dispo it sermones su
os i iudicio Ipm illud nobile salomonis iudiciu no
ne sapie plenu ac iusticie est: Itaque spectem9 il
lud si ita est Due igit mulieres i conspcu regis salomo
nis steterūt Et dixit una ad eu Audi me dne ·
Ego & h mlr i uno habitantes cubiculo an die tcium
ptu edito singulos filios suscepim9 et eram9 una ·
arbit nullus domi n ulla alia nobiscu femina · nisi
nos sole: et mortuus est filius ei9 hac nocte et ob
dormivit sr eu · & surrexit media nocte et accepit
filiu meu de sinu meo & collocavit eu in sinu su
o et filiu suu mortuu posuit i sinu meo Et sur
rexi mane ut lactare pvulu et inveni eu mortuu
& considerans illu diluculo & no erat filius me9 Et res
pondit altera · no · sed filius me9 e hic q vivit: filius at
tu9 · q mortuus est Et h erat contencio Cu uterque filiu
sibi vendicaret supstite · defunctu at suu negaret:
tunc rex iussit afferri machera et infante dividi:
et singulas ptes dare singulis: dimidia uni et di
midia alteri Exclamat mlr q vero erat affectu pcita
Neqquam dne infante dividas det pocius illi et vi
vat et no interficias eu At illa altera dicit Neque
me9 neque huius sit infans: dividite eu Et statuit

comota

rex date īfantē ei mulıͥ q̄ dıxerāt Nolite īterficere eū
sed date eū ei mulıͥ q̄ mota īq̄ sit viscera eius ī filio
suo Itaqȝ nō īmerito estimatus est ītellc̄us dı̄ ī eo ēē in
quo occulta sit dı̄ Quod aūt occultus ītnorum viscerū
testımonio: ī q̄ sapıētıs ītellc̄us velut quidā pıetıs des
cendıt arbiter. et quidā velut genitalis aluı voce
meruit q̄ mınus patuit affc̄us q̄ elegerāt filıū su
um vl' apud aliena viuē q̄ ī cōspcū matris necarī.
Sapıē igit' fuit latētes distınguē cōscıas ex occultıs
eruē vēitates et velut quidā machera ıta spc̄ gladi
o penetrē nō solū uterı sed etıā aīe et metıs visce
ra Justicie quoqȝ ut q̄ sua retıneat alıenū non
tollēt: sed verā mr̄ recıperet filıū suū Denıqȝ etıā
scriptura hoc pnūcıauıt Audiuit īq̄ oīs isrl' hoc
iudiciū qd' iudicauit rex et timuerūt a facıe regis
eo q̄ ītellc̄us dı̄ ī eo eēt vt faceret iusticıā Denıqȝ
et ipē salomō ıta poposcit sapıāz: vt daret' sibi
cor prudēs audiē et iudicarē cū iusticıa Ca^m ix

Liquet igit' etıā scd̄m scrıpturam dıuınam q̄
antıqor est sapıam sıne iusticıa ēē nō pos
se: q̄ ubi vna earū virtutū: ibi vtraqȝ est Danıel
quoqȝ q̄ sapıēt' alta ītrogacıone fraudulēte ac
cusacıoīs dephēdit mēdacıū: vt calūpnıatorum
sibi respōsıo nō cōueniret Prudēcıe igit' fuit uo
cıs suo testımonıo reos prodē: iustıcıe quoqȝ nocē
tes supplıcıo dare: īnocētem sbducē Est ergo idē
iudicıū sapıē atqȝ iusticıe cōtubernıū: sȝ vulgı v
su diuidıt'. vna quidā forma virtutū: vt temparancıe sit
ī despicıendıs voluptatıbȝ: fortitudo spectet in
laborıbȝ et perıclıs: prudēcıa ī delectu bonorum sciēs
cōmoda et adūsa distıguē: iusticıaqȝ sit bona

custos iuris alieni v videx propietatis sum cuiusque ser-
uans Sit ergo nobis coīs opiōnis gñu q̄ dup
ticita hec fcā diuisio vt ab illa sb'tili disputacione
ph'ie sapienc̄ lima de veritatis causa q̄i ex aditu
quodā eruit' i'thetes pede forēsem vsu ac po
pularē sensu seqm' Hac igit' diuisione seruata
īuertam' ad ppositū Prudētissio cuique causa
nrāz cōmittim⁹ et ab eo ɔsiliū promptius q̄ a
ceteris poscim⁹ Constat tn̄ fidele ɔsiliū iusti
viri et sapiētissimi īgenio frequēt' prepōdeat
Vtilia eī vulnera amici q̄m alior' oscula C.x

Deinde qr iusti iudiciū est sapiētis at
argumētū: ī illo cēsurā disceptacōis est:
ī hoc calliditas īuēcōis Ex si vtrumque cōnectas. erit
magna ɔsilior' salubritas q̄ ab vniūsis spectat' ad
miracōne sapiē et amore iusticie vt oēs q̄rat au
dire sapiaz ei⁹ vir ī quo vtrusque v̄tutis copula sit
sicut q̄rebāt oēs īgeos t̄re vidē faciē salomois et
audire sapiaz ei⁹: ita vt saba r̄gina veniret ad eū
et tēptaret eū ī q̄stiōnibz Et venit et oīa locuta est
q̄ habebat ī corde suo: et audiuit oēm sapiam
salomois: nc̄ vllū vbū p̄teriuit eā Que sit ista
q̄m nichil p̄teat. nc̄ sit aliquid qd' ei nō annūciauerit
salomō verus Cognosce o hō ex hijs q̄ audis loquētē
Ver⁹ est īquit sermo q̄ audiui ī t̄ra mea de s'moibz
tuis et de prudēcia tua: et nō credidi hijs q̄ dice
bāt m̄i donec veni et viderūt ocli mei Et nc̄ nō
est dimidia q̄de p's scdm ea q̄ annūciabat michi
Apposuisti bō s'r oīa q̄ audiui ī t̄ra mea Beate
mulieres tue et bti pueri tui q̄ assistūt t' q̄ audiūt
prudēciā tuā Intelligite ɔuiuiū vei salomois. et

q̄ apponit' ī eo ꝯuiuio itelligē sapiēt' et ꝯside
ra ī q̄ tīta ꝯgregacio nacionū audiet' famā
sapie v'e atꝫ iusticie ⁊ et q̄bꝫ eā videat oclis cō
teplātibꝫ vtiqꝫ que nō videt' q̄m q̄ videtur te
poralia sīt q̄ aūt nō videt' etīna Que sīt bt̄e mu
liēs. nisi ille de q̄bꝫ dicat' ꝙ mīte v̄bū di audi
ūt ⁊ pariūt! Et alibi Quicūqꝫ v̄bū di fecit ipe
meꝰ et frē et soror ⁊ mr̄ est Que cā apud ei tui bei q̄
assistūt nisi paulꝰ q̄ dicebat usqꝫ ī die istū sto p
testās minori ac maiori Symeon q̄ expectabat in
tēplo vt vidēt ꝯsolacionē isrl' quo dicti poscaret ⁊
nisi ꝙ assistēs dnō discedēdi hēe facultatē non
poterat. nisi volūtate dni adeptꝰ eēt. Exēpli ꝯ
positꝰ nob' salomō est a quo certatā vt audietur
eius sapiā postulabat' Capitulū vndecimū

Joseph quoꝫ nc̄ in curte feciatꝰ erat ⁊ quo minꝰ de
rebꝫ iētis ꝯsulēt' ⁊ cuiꝰ ꝯsilio egipto vniūse ꝓfuit
vt nō sentiret septē anoꝝ sterilitē. aliosqꝫ ꝑplos
misere famis leuaēt ieiunio Daniel ex capti
uis r̄egaliū ꝯsultoꝝ arbit' frō ⁊ ꝯsiliꝫs suis eīe
dauit pn̄cia ānūciauit futtūa Ex hijs eā que
freqnt' iēptatꝰ ostendeāt ⁊ vei se eē admiciū fi
de rei ī orbꝫ deferebat' Hꝫ eaā criꝰ locꝰ de hijs
q̄ admiacioē dignū estimarēt'. ioseph salomois
et daniel' exēplo dec̄ sius videt' Nā q̄ de moyse
loqr' cuiꝰ ois isrl' cotidie ꝯsilia p̄stolabat' ⁊ cuiꝰ vi
ta fidē faciebat prudēcie admiracionēqꝫ eiꝰ auge
bat. Nō se nō ꝯmittēt ꝯsilio moysi ⁊ cui si. qua
sup suū itellcm̄ et v̄tutē eē arbitret' diiudicanda
seruabat Nō daniel ꝯsiliū ī fugēt ⁊ de deus quo
ipē dixit ⁊ quis daniele sapiēcior ē. Aut quomō

homines de eorum dubitare mentibus possunt quibus deus tan-
tum conferebat gratiae? Moysi consilio bella conficiebantur moy-
si meritis de celo affluebat alimonia potus e petra
Quam purus danielis animus ut mitigaret barbaros
mores mitigaret leones. Que in illo temperancia. quanta
animi et corporis continencia. Nec immerito mirabilis factus omnibus
quando quod vehementer admirantur homines regalibus fultus amici-
ciis aurum non querebat. nec delatum sibi honorem pluris
faciebat quam fidem: quinetiam periclitari malebat pro lege
domini quam pro gratia hominis inflecti. Nam de sancto ioseph que
pene preterieram castimonia et iusticia quid dicam? quarum al-
teram illecebras puelles respuit alteram morte contempsit
metum repulit carcerem preoptavit. Quis hunc privatae cau-
se ad consulendum ydoneum non iudicaret? cuius ferax ani-
mus et mens fertilis temporis sterilitatem quodam consiliorum et
cordis ubere fecundavit

Capitulum duodecimum

Advertimus igitur quid in accipiendis consiliis plurimum
adiungat vite probitas virtutum prerogativa beni-
volencie usus facilitas gratie. Nemo enim in ceno fontem
inquirit? Nemo e turbida aqua potum petit? Itaque ubi
luxuria est ubi intemperancia ubi viciorum confusio? quis in-
de sibi aliquid hauriendum existimet? Quis non despiciat
morum colluvionem? Quis utilem alienae cause? quem videt
inutilem sue vite iudicet? Quis iterum improbum malivolum
contumeliosum non fugiat et ad nocendum paratum quis non
omni studio declinet? Quis vero quamvis instructum ad con-
silii opem difficilem tamen accessu adeat? in quo sit illud
tamquam si quis aque fontem precludat? Quid enim prodest
habere sapientiam si consilium neges? si consulendi intercludas co-
piam? clausisti fontem ut nec aliis influat: nec tibi prosit
Pulchre et de illo convenit qui habens prudenciam

cōmaculat eā viciorꝫ sordibꝫ eo ꝙ aq̄ ꝯtrariū ꝯtami
net Degeneres aīos vitia arguit Quō ē eū pt
iudicare ꝯsilio supiorē ꝗ ꝙ videas iferiorē moribꝫ
Supā me debꝫ esse cui me ꝯmittē paro An vero
ydoneū eū putabo ꝗ m̄ det ꝯsiliū qd nō det sibi
et m̄ eū vacare creda ꝗ sibi nō vacet cuius aīm vo
luptates occupēt libido deuīcat. auaricia ꝯstringit
cupiditas pturbꝫ ꝯcitat metus Quō hic ꝯsilij locus
ubi nullus qeti Admirandus m̄ et suscipiendus ꝯsili
arius ꝗ ꝯpiciens dn̄o pubꝫ dedit offensus abstulit
Huius prinitor dꝫ eē ꝗ pt ꝯsiliū dare ⁊ aliena a vicijs
custodire prudēciā qm̄ nichil īquinatū ī illā icurrit
Quis igit̄ tanqm̄ vultu specie pferat Ca xiij
pulcritudis. ⁊ beluinis posteriorib; ⁊ ferinis
vnguibꝫ forme supioris dehonestet ꝯtrāꝫ cū tā
admirabilis et p̄cla forma v̄tutū sit et specialit̄ pul
critudo sapiē. sicut sacres scripture iudicant. Est ē
h̄ speciosior sole ⁊ sup oēs stellarꝫ dispositiōne lu
ci ꝯpata iuenit̄ prior lucē eteī hac suscipit nox
sapiam at nō vīcit malicia Diximus de eius pul
critudie ⁊ scripture testiōnio ꝯpbauimus sup est
vt doceamus scripture autoritate. nulluī ei ꝯtubniū
cū vicijs eē ꝯ ꝯdiuidua cū ceteris v̄tutibꝫ ꝯiuncti
onē cuius sp̄c est disertus sine iquinamēto certus scīs
amās bonū acutus ꝗ nichil vetet bn̄facē. benig
nus stabil̄ certus securus oēm hn̄s v̄tutē oīa ꝓspiciēs
Et ifra Dobruētē ē docet ⁊ iusticiā et veritatem
Omnia igit̄ opat̄ prudencia cū oībꝫ C xiiij
bonis hꝫ ꝯsorcium Nā quō pt valē ꝯsiliū
dare nisi habeat iusticiā. vt tonuat ꝯstāciā mor
tē nō ꝯformidꝫ nullo tiore nullo cuocetur metu

nulla adulatione a vero deflectendu putz: exiliu
no refugiat q noucit sapienti priaz mudu ee. eges
tate no timeat q nichil sapienti deesse sciat cui to
tus mundus diuiciax est. Quid eni pcelsius eo viro qui
auro moueri nesciat ztemptu habeat pecuniaz: et
velut ex arce qda despiciat hoim cupiditates. Quod
q fecerit: hunc hoies sup hoiez ee arbitrant. Quis est
inquit et laudabimus eu: fecit eni mirabilia i vi
ta sua. Quo eni no admirandus q diuicias spernit:
qs pleriqz saluti ppe ptulerit. Decet igitur omnis
censura frugalitatis continencie auctoritas: et maxie
eu q honore pstet. ne pminentem viru thesauri
possideant sui: et pecuniis seruiat q pest liberis
Illud magis decz vt sup thesauru sit aio: et in
fra amicu obsequio. Humilitas eni gratiaz auget. Hec
plena laudis: et digna pmario viro. Non comu
nicare cu tiriis negociatoribus et galathis mercatoribus
turpis lucri cupiditez: nec oe bonu locare in
pecunia et tamq mercenario munere cotidianos numera
re qstus. calculari compendia Capitulum xv

Quod si ab hiis sobriu gerere aim laudabi
le est qnto illud pstancius si dilectione mlti
tudinis liberalitate acquiras neqz superflua c
ca importunos neqz istrictu cca indigentes. Plurima aut
gnra liberalitatis no solu cotidiano sumptu egentibz
quo vitam suam sustinere possit disponere ac dispe
sare alimonia: verumeciam hiis q publice egere verecu
dant consulere ac subuenire qtinus coīs egenorum alimonia
no exhauriat. De eo loquor q pest alicui mune
ri. vt si officiu sacerdotis gerat aut dispensatoris
vt de hiis suggerat epo: vt imprimat si quos positu

ĩ neccitate aliq̃ ↄstitutos uenerit ꝗ̃ deiectũ opibꝫ ad inopie
necitate redactũ maxĩe si nõ effusione adolescẽcie
sed direpcione alicuiꝰ ꝛ amissione patrimonij ĩ ea
incideit inuria. vt sumptũ exercere diurnũ nõ q̃at ¶
Summa eciã liberalitas captos redimere. eripe ex hos
tiũ manibꝫ subtrahe necj hoies et maxĩe feias turpitu
dini redde parentibꝫ liberos. parentes liberis ꝛ ciues pa
trie restitueres ¶ Nota sũt hec nimis illirici vastitate et tra
cie. qũta vbiqꝫ venales erant toto captiui orbe: quos
si reuoces vniꝰ prouincie nũm̃ explere nõ possũt ¶
Fuerũt tñ q̃ et quos ecclie redemerũt ĩ seruitu
tẽ reuocare vellet ipsa cõmuniores captiuitate q̃ inuide
rẽt alienã mĩaz. ipi si ĩ captiuitate venissẽt serui
rẽt liberi si venditi fuissẽt seruitutis ministeriũ nõ
recusarent ¶ Et volũt aliena libtate rescĩdere q̃ suã
seruitute nõ pñt rescĩdere: nisi forte pñcio incipe ẽp
tori placeat ĩ quo tñ nõ rescĩdit̃ seruitꝰ sed redimit̃
¶ Precipua est igit̃ liberalitas redime captiuos
ꝛ maxĩe ab hoste barbaro q̃ nichil deferat huma
nitatis ad mĩaz nisi qᷓ auaricia reseruauerit ad redẽp
cionẽ es alienũ subire si debitor soluẽdo nõ sit atqꝫ
arcet̃ ad solucionẽ q̃ sit iure debita. q̃ inopia
destituta enutrire puulos pupillos tueri ¶ Sunt e
ciã q̃ virgines orbatas parentibꝫ tuende pudicicie grã
cõnubio locet: nec solũ studio sꝫ eciã sũptu adiu
uet ¶ Est eciã cõgeneris illud liberalitatis qđ aplus do
cet: vt si quis fidelis habeat viduas subministret illis
vt earũ eleosinis ecclia nõ grauet̃ vt his q̃ vere
vidue sũt sufficiat ¶ Vtilis igit̃ huiꝰmoi libera
litas sed nõ coĩs oĩbꝫ. Sunt enĩ plerique eciã viri bo
ni qui tenues sunt. censu ↄtenti quidem exiguo

ad sui usum: sed non pro idonei ad subsidium levande pau
pertatis aliene: tamen suppetit aliud beneficentie genus:
quo iuvare possit inferiorem. Est enim duplex liberalitas:
una que subsidio rei adiuvat id est usu pecunie: altera
que operum collatione impenditur multo frequentior splendidior
et multoque clarior. Quanto illustrior Abraham captivum
armis victricibus recepit nepotem quam si redemisset. Quan
to utilius regem pharaonem sanctus ioseph consilio providen
cie iuvit: quam si contulisset pecuniam. Pecunia enim
unius civitatis non redemit ubertatem prospicientia toci
us egipti per septennium famem repulit. Facile autem
pecunia consumitur: consilia exhauriri nesciunt. Hec usu
augentur pecunia minuitur et cito deficit atque ipsam
destituat benignitatem: ut quo pluribus largiri
volueris eo pauciores adiuves: et sepe tibi de
sit quod aliis conferendum putaveris. Consilii autem operisque
collacio quo in plures diffunditur eo redundancior ma
nat et in suum fontem recurrit. In se enim refluit u
bertas prudencie et quo pluribus fluxerit eo exercitacius
fit omne quod remanet.

Capitulum sextumdecimum

Liquet igitur debere esse liberalitatis modum ne fiat
inutilis largitas: cuius sobrietas tenenda est max
ime a sacerdotibus ut non pro iactancia sed pro iusticia
dispensent. Nusquam enim maior aviditas petitionis. Ve
niunt validi veniunt nulla causa nisi vagandi ha
bentes: et volunt subsidia evacuare pauperum exinanire
sumptum: nec exiguo contenti maiora querunt ambitu ves
tium captantes peticionis suffragium: et natalium
simulacione licitationes incrementa questuum. His si quis
facile deferat fidem cito exinaniet pauperum alimoniis
profutura compendia. Modus assit largiendi: ut nec

illi īanes ītcedat neqȝ trāsscribat vita pauperū
ī spolia fraudulētoꝝ Sit ergo mēsura sit vt nec
qȝ hūanitas destruat nec destituat necitas
Plerique simulant debitū se tuēri ꝯamē exutos
se p latrocinia deplorant: ā īiuria fide faci
ant ā ꝯgnitione psone quo ꝯpensi9 īnuetur
ab ecclīa Relegatus supstes ītperēd9 si desit
eis alēdi copia Itaqȝ q̄ modum seruat nec
rq nulli sed largi9 oībȝ est Nō eīi solas au
res pbēre debem9 audiendis precū vocibus:
sed etiā oclos ꝯsiderādis necītatibȝ Plus
clamat opatori bono debilitas q̄ vox pau
pis Neqȝ vero fieri pt vt nō extorqat ampli
us īportunitas vociferācū sed nō sp īpude
ce locus sit Vidend9 est ille q̄ te non videt.
rēqrend9 est ille q̄ erubescat videri ille etiā clau
sus ī carcere occurrat tibi ille affectus egritudine mē
tem tuā psonet q̄ aures non potest Quo pl9
te opari viderit ppl's: eo magis diligit Scio plerosqȝ
qȝ sacerdotes quo pl9 ꝯtulerāt plus habūdasse qm
qcūqȝ bonū operari videt ipse ꝯfert qd ille suo
officio dispenset securus qd ad pauperem sua p
ueniat mīa Nemo eīi volt nisi paupi sua pro
fice collacionē Nā si ā īmoderatu aut nimis
tenace dispēsatore viderit vtrūqȝ displicet: si aut
supfluis erogacoibȝ dissipet aliei fructus laboris
ā recudat sacculos Sicut igit modus liberalitatis
tenend9 est ita etiā plerūqȝ calcar adhibend9 vi
det Mod9 ideo vt qd bn facis. id cotidie fa
ce possis: ne subtrahas necītati qd ī dulceis effusi
oni Calcar ꝓptea qȝ meli9 opat pecūia ī pau

peris cibo quam in divitis sacculo Caue ne intra locu
los tuos includas salutem inopum: et tamquam in tumulis
sepelias vitam pauperum Potuit donare ioseph to
tas opes egipti et effundere thesauros regios: no
luit tamen de alieno effusus videri maluit frumenta
vendere quam donare esurientibus quia si paucis donasset plu
rimis defuisset Eam liberalitatem probavit quo habun
daret omnibus Patefecit horrea ut omnes emerent subsi
dium frumentarium ne gratis accipiendo cultum terrarum relin
querent Nam qui alieno utitur: suum negligit Itaque
primo omnium coacervavit pecunias deinde instrumen
ta cetera: ad postremum iura titulum regi acquisivit
Non ut omnes exueret suo sed fulciret: publicum tri
butum constitueret. quo sua tucius habere possit Quod
ita fuit gratum omnibus. quibus terras ademerat ut non ven
dicionem sui iuris sed redempcionem salutis putarent
Denique dixerunt sanasti nos invenimus graciam in conspectu
domini nostri Nam et de proprietate nichil amiserant qui
ius receperant: et de utilitate nichil perdiderant qui ac
quisierant perpetuitatem O virum magnum qui non largita
tis superflue temporalem captavit gloriam sed perpetuam
commoditatem constituit providencie Fecit enim ut tributis
populi se iuvaret suis: nec in tempore necessitatis aliena
subsidia desideraret Melius enim fuit conferre aliquid
de fructibus: quam totum de iure amittere Quintam col
lacionis porcionem statuit: et in providendo perspica
cior et in tributo liberalior Denique numquam postea e
giptus huiusmodi famem pertulit Nam plerique ante colle
git futura: primum quam arguta regalis interpres somp
nii veritatem expressit Sompnium regis primum hoc
fuit Septem iuvence descendebant de flumine

visu decore et pingues corpe et ad orā pascēbat̄ flu
mīs Alie quoq vitule deformes visu ac ieiune cor
pe. post illas iuuencas ascendebat de flumie et
iuxta eas ī ipā ripaꝝ thoro pascebat̄ Et vise sunt
hee vitule tenues atq exiles deuorāe illas quas
prestabat et forma et grā Alt sopniū scdm post
hoc fuit Septē spice pingues elate et bone de trā
surgebat: et post eas spice exiles et a vēto cor
rupte ac macide se sbīcē moliebat̄. et visu et cō
letas et vbēs spicas steriles spice et tenues deuora
uerūt Hoc sopniū ita apuit ioseph scē eo qꝫ sep
tē iuuēce septē āni forent: et spice septē silr
septē āni forēt ex fetu īt̄pretatꝰ cꝰ Fetus enī
iuuēce ānū exprimit et fructꝰ segetis ānū cōsu
mat ītegrū Que ideo ascendebat̄ de flumie qꝛ
dies āni et tpā fluminū p̄tereūt ad modū et cur
sum labūt̄ Annos ita septē priores vberes ter
fertiles ac fecūdos declarat futuros: posteriores
aūt alios septē ānos steriles atq īfecūdos quoꝝ sterili
tas absūptiuā foret vbtatē supioꝝ Qua grā pspi
cacē dn̄i admonuit vt vberioribꝫ ānis cōgregaretur sb
sidiū frumētariū qd̄ sustētare posset īopiā future
īfecūditatis Ad primū mirer īgeniū quo ī ipō ve
ritatis descendit cubile an cōsiliū quo tā grauē atq
diuturne ꝓspexit necītati: an vigilāciā atq iustiā
ā quoꝝ alterā īposita sibi tāto muneie cōgre
gauit tā mltiplices cōmeatꝰ alterā qua equali
tē p oēs seruauit: Nā de magnanimitate qꝛ
loquar qꝛ. vēditꝰ a fribꝫ ī seruitutē nō ītulit
īiuriā: sed famē depulit: Quid de suauitē qꝛ
dilēctā frīs p̄ncīā pia fraude quesiuit: qꝛ simulato

p elegātia furto. veū statuit rapine vt obsi
dem teneret gre. Unde merito ei a pre dica
tur filius ampliatus meus ioseph. filius meus am
pliatus. zelotes filius meus filius meus adolescen
cior adiuuet te deus meus Et bndixit bndic
tione celi a sūmo. bndcōe terre iacētis oīa. ꝓpter
bndcōes pris tui et meis. Preualuit sic bene
dictiones montiū maneāt. Et desideria collium e
ternorum Et ī deuteronomio q visus est ipse ī rubo ve
niat sup caput ioseph et sup verticē ipius honori
ficatus īter fres suos Primitiuus thauri decus
eius: cornua vnicornii cornua ipius In ipis gē
tes ventilabit simul usque ad extremū terre Ipi de
cē milia effraim et qui milia manasses Cam
Talis itaque debz eē q ꝯsiliū alteri dat Con
vt seipm formā aliis pbeat ad exēplum
bonorum opm ī doctrina ī integritate ī grauita
te vt sit eius sermo salubris atque irreprehensibi
lis ꝯsiliū vtile vita honesta sentencia decora Ta
lis erat paulus q ꝯsiliū dabat vgibz magistri
uni sacdotibz: vt prius seipm nobis formam pre
beret ad ymitandū Ideo humiliari se sciebat sicut
sciuit et ioseph q summo ortus patriarcharū gñe
nō dedignatus degenerē seruitutē Exhibebat
eā obsequiis. illustrabat virtutibz: sciuit humi
liari. q et venditores et emptores passus est et
dnm appellabat eū Audi humiliate se Ecce dns
meus pter me nichil scit ī domo sua et oīa q
aliquī habz dedit ī manus meas. neque subtractū est
est a me quicquā preter te q uxor illius es quo faciam

vbū malū hoc ⁊ peccabo cora dō: plena vox
humilitas: plena castione. Humilitas qr dno defe
bat honorificētiā qr inferebat graz. plena quoz
castione qr turpi flagicio contaminari cōsuep
catū putabat. Talis ergo dz ee csiliarius q nich
il nebulosū habeat nichil fallax nichil fabu
losū nichil silatū qd vitam eius ac mores ifel
lat nichil ipbū ac maliuolū qd auertat csu
lentes. Alia st q fugiunt alia q contempnunt. fugi
mus ea q possunt nocere q maliciose possunt inor
am sarpere: vt si is q csulit dubia sit fide
⁊ pecunie auidus vt possit precio muniri si iunctio
sus hic fugitur ac declinatur. Cum vero voluptatis
et intēperans: et si alienus a fraude tn auarist
cupidior lucri tempis hic contempnitur. Qd eū speciē
industrie. qr fructū laboris ede pt. quā incipe
cio curā ac solliatudinē: q se torpori dedit at
qz ignauie. Ideo boni viri csilii dicit: ego autē
didici i qbz sum sufficiens esse. Dicebat eī oim
malorū radicē ee auariciā et ideo suo contentus
erat alienū nō inquirebat. Satis mi icq est qd
habeo: siue parū siue plurimū habeā: pluri
mū est michi. Expressius aliquid dicendū videt
signato vbo vsus est. Sufficit m icq i quo
sū id est nc deest nec supfluit. Nō deē: qr
nichil qro aplus. Nō supfluit: qr nō solū
m habeo sed pluribz hoc de pecunia. Cete
rū de oibz dici pt qr sufficiebat illi pncia
hoc est nō honorem maiorē. nō obsequia vbei
ora desideabat. nō glē imodice cupidus

a gratiam indebite querebat. sed debitam fiem, et tamen pa
ciens laboris securus meriti prestolabatur. Hanc inquit
et humiliari. Non ergo indocta humilitas sed que habe
at sui modestiam et scientiam laudabatur. Est enim humili
tas formidinis: est et imperitie atque ignorantie. Ideo
et scriptura ait. Et humiles spiritu saluabit. Predica
re ergo dixit. scio et humiliari: id est quo in loco
qua moderatione quo fine in quo officio in quo munere.
Nesciuit phariseus humiliari ideo deiectus est. Sciuit
publicanus ideo iustificatus est. Sciebat et habun
dare paulus qui cum habebat diuitem et si thezau
rum diuitis non habebat. Sciebat habundare qui
non querebat datum in pecunia sed querebat fructum in gratia.
Possumus et sic intelligere quia sciebat habundare qui po
terat dicere: os nostrum patet ad vos o chorinthii cor
nostrum dilatatum est. In omnibus erat inbutus: et saciari
et esurire. Beatus qui sciebat saciari in christo. Non er
go illa corporalis sed spiritualis est sacietas. quam opera
tur sciencia. Et merito sciencia opus est quia non in pane so
lo viuit homo sed in omni verbo dei. Ergo qui sic sciebat sa
ciari et sic esurire: sciebat ut semper noua quereret esuriret
deum et satiaret deum. Sciebat esurire qui sciebat quia
esurientes manducabunt sciebat et poterat habun
dare qui nichil habebat et omnia possidebat. Exemplum

Egregie itaque viros aliena possidentes munera
commendat iusticia: et contra iniquitas desti
tuit atque impugnat. Exemplum nobis est scriptura que
dicit quia cum populus israel post mortem salomonis
rogasset filium eius roboam ut releuaret ceruices
eorum a seruitute dura et paterni imperii temperaret auste
ritatem: illum spreto senili consilio de suggestione

adolescenciu responsu dedisse hmoi quo et onus
adiceret sup prius iugu: v lenora grauioribz sup
pliciis muiret Quo responso grassanti: rnde
rut ppli Non est nob porcio cu dauid neqz he
ditas i filijs yesse iuerte vnusqsqz i tabnacula
sua isrl qm hic ho neqz i pricipe neqz i ducem
erit nob Itaqz deserty a pplo ac destitutus vix dua
ru tribuu ppt dauid meitu hre potuit societem
Claret ergo qm et estus ipcia Cam xx
Infirmet: v iniusticia dissoluat Illa quo pt ma
licia regnu posside q ne vna qde puata pt
familia regere Summa igit benignitate op9 est
vt no solu publica gubnacula sed eciã priua
ta iura tueam Plurimu iuuat beniuolencia: q
oes studet bnficiis aplecti deuice officiis oppigne
rare gra Affabilitate quoqz sermois diximus ad ocilia
da graz valere plurimu Sed hac volumus ee sin
ceram ac sobriã sine vlla adulacioe: ne simplicite
ac puritate alloqi dedeceat sermois adulacoi for
ma ei debemus ee cetelis: no solu i ope sed eciã
i sermoe i castitate ac fide Quales hri volum9
tales simus: et qle affem habemus tale apiam9.
Neqz dicamus i corde nro vbu iniquu: quod absco
di putemus silencio i auribz illius q audit i occulto
dicta q occulta fecit et agnoscat secreta viscerũ
q sensu visceribz ifudit Ergo tamqz sb ocul con
stituti iudicis qiqd egimus i luce positu putemus
vt oibz manifestet Capitulum xx :—
Plurimu itaqz prodest vnicuiqz bois iugi
adolescentibz quoz vtile vt claros v sapien
tes viros sequt: qm q cgredit sapientibz

sapiēs est q̄ ait cohēt īprudētibꝫ stultꝰ ē agnos
cit᷑: et ad īstructioēs itaqꝫ plurimū ꝓficit et ad ꝓ
bitīs testīoīū Ostendūt ē adolescentes eorū se ꝑ
mitores ēē qbꝫ adhereāt: et ea ꝯualescāt opīo
q̄ ab hīs viuēdi acceperīt similitudiēm cū qbꝫ cōu
sandi hauserīt cupiditē Inde tantꝰ ihesu na
ue q̄ eū nō solū erudiuit ad legis sciaꝫ moysi
copula verū etiā sanctificauit ad graꝫ Deniqꝫ cū
ī eiꝰ tabnaclm diuina īfulgeret p̄ntia vt videret᷑
maiestas dn̄i: solꝰ erat ī tabernaculo ihesus naue
Moyses cū deo loq̄bat᷑ ihesus p̄it sacra nube te
gebat᷑ Presbiteri et pp̄ls deorsū stabat: ihesꝰ
cū moyse ad accipiēdā legē ascendebat Omis
pp̄ls īt̄ra cast᷑ erat: ihesus ex castra ī tabnaclo
testīonij: cū columpna nubis ascenderet et loq̄retur
cū moyse q̄i fidꝰ astabat minister: nec exiebat
de tabnaclo iuuenis. cū seniores lōgi positi di
na trepidarēt miracula Vbiqꝫ igitur iter admi
rāda opa et īuerēda secreta sc̄o moysi īdiuidu
us adherebat Vn̄ factū est vt q̄ fuerāt sociꝰ cō
sacrationis fieret successor potestatis Merito vir huiꝰ
modi ī tale robur euasit vt sisteret fluminū cur
sus diceret stet sol et staret qi eiꝰ spectator victo
rie. noctē differret diē ꝑduceret Quod q̄ moysi ne
gatū est solꝰ eligeret᷑ vt pp̄lm ītroduceret ī t̄rā re
ꝓmissionis Magnꝰ vir fidei miraculꝭ. magnꝰ
triūphis Illiꝰ angustiora opa: hꝰ ꝓspiora V
terqꝫ igit᷑ diuina freti gr̄a: vltra humana pro
cessit ꝯditione Ille mari hic celo īperauit Pul
chra itaqꝫ copula seniorꝫ atqꝫ adolescentiū Alij tes
tīonio alij solacio sūt alij magisterio alij delectatiōi.

Omitto q abrahe adhesit loth adolescentulus etiam
proficiscenti: ne forte hoc propinquitatis magis fuisse q̄
studii et necessarie potius q̄ voluntarie adiunctionis
Quid de helya q̄ de helizeo loquimur: Licet non
expresse helizeum iuvenem scriptura significaverit:
advertimus tamen et colligimus iuniorem fuisse In
actibus apostolorum barnabas marcum assumpsit paulus
sylam paulus thimotheum paulus titum Sed illis
superioribus videmus divisa officia ut seniores in
silio prevalerent iuniores ministerio Plerumque etiam
virtutibus pares disparesque etatibus suis delectantur copu
la: sicut delectabantur petrus et iohannes Nam adoles
centem legimus in evangelio iohannem et sua voce licet
meritis et sapientia nulli fuerit seniorum secundus: e
rat enim in eo senectus venerabilis morum et cana
prudentia Vita enim immaculata bone senectutis sti
pendium est

Capitulum xxi

Adiuvat quoque hoc
ad profectum bone existimationis si de potentis ma
nibus eripias inopem de morte damnatum eruas quan
tum sine perturbatione fieri potest: ne videamur iac
tantie magis causa facere q̄ misericordie et graviora in
ferre vulnera dum leviora mederi desideramus Iam si
oppressum opibus potentis et factionis magis q̄ sceleris
sui pretio gravatum liberaveris: egregie convalescat opi
nionis testimonium Commendat etiam plerosque hospi
talitas Est enim publica species humanitatis: ut pe
regrinus hospicio non egeat suscipiatur officiose pate
at advenienti ianua Valde id decorum est totius
orbis existimatione peregrinos cum honore suscipi non deesse
mense hospitalis gratiam occurrere officiis liberalitatis:
explorare adventus hospitum Quid abrahe laudi

est datū q̄ an̄ ianuā suā speculabat̄ ne forte p̄
teriret peregrin⁹ aliq̄s et diligent̄ ꝓtendebat circu
itus vt occurret et p̄ueniret vt rogaret ne t̄nsiret
hospes dicens : dn̄e si inueni graz an̄ te ne p̄terie
ris puerū tuū Et ideo pro hospitalitatis mercede fruc
tū posteritatis recepit loth quoz nepos ei⁹ nec
solā gr̄e sed etiā v̄tute ꝓpinqu⁹ ꝓpt̄ hospitalitatis
affectū sodomitana a se suscepti supplicia detorsit
Decet igit̄ hospitalē ee benignū iustū nō alieni
cupidū. ꝑmo de suo iure cedēte pocius aliqua.
si fuerit lacessit⁹ q̄m aliena iura pulsātē fugientē
litiū. abhorrēte a iurgiis redimēte concordiā et
trāquillitatis graz Qui q̄dē de suo iure virū bonū
aliq̄d relaxare nō solū liberalitatis sed plerūq̄ e
tiā cōmoditatis est ꝑmū dispendio litis carere nō
mediocre est lucrū Deī accedit ad fructū quo
augetur amicitia ex q̄ oriunt̄ plurīe cōmoditates que
contempneti aliq̄ i t̄pe postea fructuose erunt In
officiis aūt hospitalibz oībz q̄dē humanitas exhibenda est :
iustis aūt vberior deferenda honorificentia Quicūq̄ e
nī iustū recepit i noīe iusti mercedē iusti accipiet
vt dn̄s ꝓnunciauit Tāta ē eī apud dm̄ hospitali
tatis gr̄a vt ne pot⁹ q̄dē aq̄ frigide a p̄miis re
muneracionis imunis sit Vides q̄ abraham deū
recepit hospicio : dū hospites q̄rit Vides quia
loth angelos suscepit Vnde scis an et tu cum
suscipis hospitē : suscipias xp̄m̄. licet i hospite
sit xp̄c q̄ xp̄c i paupe est sicut ip̄e ait in car
cere erā et venistis ad me nud⁹ erā et cooperuistis
me Quare ē igit̄ nō pecunie sed gr̄e studere
Verū hoc malū iā dudū humanis inflixit

mentibus ut pecunia honori sit et animi hominum dicia-
rum admiracione capiantur. Inde se infundit avaricia ve-
lut quedam honorum ariditas officiorum: ut homines dispen-
dium putent quidquid preter morem impendunt. Sed etiam in hoc ad-
versus avariciam ne quid affluere possit impedimentum pro-
spexit scriptura venerabilis dicens quia melior est
hospitalitas cum holeribus. Et infra Melior est panis in
suavitate cum pace. Non enim prodigos nos docet
esse scriptura sed liberales. Largitatis enim duo sunt
genera. Unum liberalitatis alterum prodige effusionis.
Liberale est hospite suscipere nudum vestire redimere
captivos non habentes sumptum iuvare. Prodigum est
sumptuosis effluere conviviis et vino plurimo. Un-
de legisti Prodigum est vinum et contumeliosa ebrietas.
Prodigum est popularis favoris gratia exinanire proprias opes
quod faciunt qui ludis circensibus vel etiam theatralibus et
muneribus gladiatoribus vel etiam venacionibus patrimonium di-
lapidant suum ut vincant superiorum celebritates: cum totum
sit illud inane quod agunt: quandoquidem etiam bonorum operum
sumptibus immoderatum esse non deceat. Pulchra li-
beralitas erga ipsos quoque pauperes mensuram tenere
ut habundes pluribus non conciliandi favoris gratia ul-
tra modum fluere. Quidquid ex affectu puro et sin-
cero promitur hoc est decorum non superfluas edifi-
caciones aggredi nec pretermittere necessarias. Et max-
ime sacerdoti hoc convenit ornare dei templum decore
congruo: ut etiam hoc cultu aula domini resplende-
at: impensas misericordie convenientes frequentare: quantum oporte-
at largiri peregrinis non superflua sed competencia non
redundancia sed congrua humanitati ne sumptu pau-
perum alienam sibi querat graciam nec restrictiorem erga

deicos q̄ ī dulgeciore se pbeat Alterū eī thuanū
alterū prodigū si q̄ supti desit necitati quos a sor
dibz negociacionis aucupms ī the debeas: q̄ volup
Quinectā vbor ipoz Cam xx Cti sifluat
et preceptore ee mesurū conveit ne q̄ nimi
a remissio videat q̄ nimia seueitas Pleiqz eī
ī missiores malūt ee vt videat boi ee: s; nich
il simulatū et fictū vē v̄tutis ee ctū est queca
am diutinū ee nō solet In pricipio vnat: ī p
cessu tamē flosculus dissipat et solut Nō aūt ve
rum ac sincerū alta fūdat radice Et vt ex
exeplis assertiones nras cobemus gm q̄ silata
st diutina ee nō possūt: sed tamē ad tempus
vincta cito decidant Ex ea familia ex q̄ nob
plurima ad v̄tutis profcm exempla accessimus
Dnū silacionis et fraudis profeamus testioniū Ab
solon erat dauid regis filius decore insignis egre
gia forma p̄stās iuūeta: ita vt vir talis nō rep ī isrl
iretur a vestigio pedis usqz ad vtice īmaculat
Is fecit sibi curruus et eqtos et viros quīquagīta q̄
p̄creret an eū Surgebat diluclo et stabat ante
portā ī via et si q̄ aduenisset regis iudicia q̄rere
accedebat ad eū dicēs ex q̄ ciuitate es tu Res
podebat ille ex vna tribu sū de tribu isrl seruus
tuus Referebat absolon Verba tua bōa st et di
rectu et q̄ te audiat nō est a rege datus Quis
cstituet me iudicē? Et quisqs ad me veīet cuicū
q̄ fuerit iudiciū necessariu iustificabo illū Talibz
delinebat singlos sermoibz Et cū accederet ado
rare eū extendēs manus suas apphēdebat atqz oscu
labat eos Sic conuitit ī se corda oim du bla

dicie h9moi itimoꝝ tagūt viscerū sensū. Sed
delicati isti et ābitiosi elegerīt honorabilia et ꝗ
ta et iocūda ad tēpꝰ Ubi ꝑua pendz dilacio qm̄
ꝓuides oīm ꝓpha paulisꝑ cedendo iponēda pu
tauit: nō potuerūt tolerare ac sustinē. Deniqꝫ nō
dubitās de victoria dauid cōmēdabat filiū dum
caturis vt ei pceret. Ideoqꝫ nͨ ꝑhco itesse malu
it ne vl' iferre arma parricide licet videtur
sed tn̄ filio parci pcepit. Liquet igit' ea ꝑpetua
eē ac solida q̄ vera sūt: et q̄ sincere potiꝰ qm̄
dolo cōgregantur. Ea vero q̄ silagoē atqꝫ assentaci
one pata sr nō posse diu ꝑseuerare. Capitl' xxij

Quis igit' vl' illos q̄ pecūia ad obiam redi
mūtur: vl' eos q̄ assentacione inuitāt' fi
dos sibi arbitret'. Nam et illi frequēt vendere
se volūt et isti ipeia durū ferre nō possūt leui
assentaciūcula facile capiūt. Si pstrinxeris vboi
minuāt deserūt ifesti abeūt indignātes relin
quūt ipeue maluūt qm̄ obedire qi obnoxios be
neficio sbiectos sibi debē eē estimāt qi ꝓpositos
sibi hr̄e debeat. Nos igit' fideles putet quos vl'
pecūia vl' adulacioē sibi obligādos crediderit. Nā
et ille q̄ pecūiam accepit vile se et despcm iudi
cat ni sepe redimat' Itaqꝫ frequēt expectat pciū suū. Et
ille q̄ obsecracione ābitq videt' uult sp rogari. Ca xxiij

Ergo bonis actibꝫ et sincero ꝓposito nitēdū ad
honorē arbitror et maxime ecclasticū:
vt neqꝫ supina arrogācia vl' rmissa negligencia
sit: neqꝫ turpis affectacio neqꝫ idecora ābicio
Ad oia habundat cui dura simplicitas satisqꝫ se
ipāz cōmendat. In ipso vero munere neqꝫ seuere

rite dura ee ouenit nec nimia remissione: ne a po
testate exercere a susceptum officium nesciat implere vide
am. Contendum quoque ut beneficiis atque officiis oblige
mus plurimos, et collatam inservientibus gratiam: ne invere benefi
cii fiat inmemores qui se contenti lesos dolet. Saepe usu ve
nit ut quos gratia foveris vel aliquo superiore cumu
laveris gradu auctas si indigne aliqui ea praeponendum
iudices. Sed et sacerdote beneficiis suis vel iudiciis fa
ue ouenit ut equitatem custodiat: et presbitero vel mini
stro eam deferre ut parenti. Neque hos qui semel probati sunt ar
rogantes esse oportet sed magis tamquam memores gratie
humilitatem tenere. Neque offendi sacerdotem si aut presbiter
aut minister aut quisquam de clero aut misericordia aut ieiunio aut
integritate aut dilectione aut doctrina existimatione ac
cumulet sua. Gratia enim ecclesie laus doctoris est
bonum opus alicuius predicare: ita tamen si nullo studio
fiat iactantie laudetur enim unumquemque proximorum labia et
non suum os et commendet opera non studia sua. Ceterum
si quis non obediat episcopo extollere atque exaltare sese de
sideat obumbrare merita episcopi simulata affectatione doc
trine aut humilitatis aut doctrine aut misericordie is vero devius su
perbit quam veritatis ea est regula: ut nichil faciat
commendandi sui causa quo minor alius fiat. Neque
si quid boni habeas id ad deformationem alterius et vituper
ationem exerceas. Non defendas improbum et sanctum indig
no committenda arbitreris: neque iterum arguas et in
pugnes cuius crimen non deprehenderis. Nam cum in omni
bus iniusticia cito offendat tamen maxime in ecclesia: ubi
equitatem esse oportet ubi equalitatem habere decet. ut
nichil sibi potencior plus vendicet: nichil plus v
surpet dicior sive enim pauper sive dives in Christo v

nū sꝫ nichil sanctior plꝰ sibi erroget Ipm̄ cū par
est ee humiliorē Sz nec psonā alteiꝰ accipiamꝰ: i
iudicio grā absit Cause merita decnāt Nichil sic
opionē ymo fidē grauat: qm̄ si i iudicādo poten
ciori dones causam īferioris: vel pauperem inocētē
arguas diuitē excuses culpe reū Pronū quippe est
genꝰ hoīm fauere honoracioribꝫ ne lesos sese putet:
ne victi doleat Sed ymmo si offensā vereris: non
recipias iudiciū Si sacerdos es a si quispiā alius
nō lacescas licet tibi silē i negocio dūtaxat pecu
niario qm̄q sit cōstācia adeē extati In cā aūt di u
bi coronis piclm ē: eciā difficilē pctm̄ est nō leue

Quid aūt ē pdest fauere diuiti: Capm xv

Nam qꝛ cicꝰ amatē i'muneat: Hns cū faue
mꝰ frequēcius a qbꝫ i'ferende vicē sperāmꝰ grē Sed
eo magis ifimo et inopi nos studē cōuenit: qꝛ pro eo q
nō hꝫ i'muneracionē speramꝰ a dnō ihū q sub spēa
e cōuiuij gnāle edidit forma vtutis vt hns porrigmā
cōferamꝰ bnficia q nobis nō possūt ea ipresentiē. du
ces ad cōuiuiū atqꝫ epulas non eos q diuites sͭ sed
paupes iuitādos Diuites ēī cogitāi videt' vt ipi q
nob' reddat cōuiuiū: pauperē qꝛ nō hnt qd r'stituāt
cū acceperint: i'muneratorem nob' faciat dnm q se
p paupe obligādū obtulit Ad ipm̄ quoqꝫ scli vsū
collacio bnficij fca i paupes magis q i locupletes
plus iuuat qꝛ diues dedignat' bnficiū et pudet eū de
bitorē ee grē qn eciā id qd collatū est sibi meritis su
is arrogat qd velut debitū accepit vl' ideo datū
sit eo q is q dedit reddendū sibi a diuite vbeiꝰ estia
uerit Ita i accipiēdo bnficio . i eo ipo qd accepit diui
tes: dedisse se magis q accepisse estimat: pauper

véo et si nō lȝ vn̄ reddat pecuniam ĩfert gr̄am In quo
ĉtū est q plus reddat q̄ accepit. pecūa ei nūmo
solut gr̄a ei nūq̄ exinanit: reddēdo vacuat pe
cūa. gracia āt et habēdo solut: et soluēdo ĩtine
tur Deni qd̄ diues ĩfugit paup fatet q sit obliga
tꝰ debito. sibiqȝ ꝯsuetū nō honori suo delatū pu
tat: donatos sibi arbitr̄ filios vitā ĩ-dditā serua
tā familiā Qn̄to igit meliꝰ apud bonos q̄ apud
ĩgͣtos lacāe bn̄ficiū Vn̄ dn̄s ad discipulos ait
nolite possidē aurū neqȝ argētum neqȝ pecūaȝ:
q̄ veluд falce pullulātē ĩ pectoribȝ huanis succi
dit auaricīā Petrus quoȝ claudo q̄ ex vtēo ma
tris sue porbat ait. argētū et aurū nō habeo:
sed qd̄ habeo do t̄ In noīe dn̄i nr̄i ihu xp̄i nazare
ni: surge et ābula Itaȝ pecuniam nō dedit sani
tem dedit Qn̄to meliꝰ est salutē hr̄ē sine pecūa:
q̄ pecuniam sine salute Surrexit claudꝰ qd̄ nō spe
rabat. pecūaȝ nō accepit: quā sperabat Sȝ h̄ mir
ĩ scīs dn̄i ĩpint: vt diuicie ꝯtēptui sit Cam xxvi

Ceterum ita ĩtrubuerit mores hoīm ĩ admira
cionē diuiciarū vt nemo nisi diues honore
dignꝰ putet Neqȝ hic recēs vsus: sed iā dudū
qd̄ peiꝰ est ĩoleuit hoc viciū huanis metibȝ Siq
dē cū iherico magna ciuitas tubarū sacdotaliū
sono corruisset ⁊ ihu naue potiret victoria cogno
uit ĩfirmatā ēē v̄tute ppl̄i p auaricia atqȝ auri cu
piditate Nā cū de spoliis urbis ĩcense sustulis
set achan vestē auream ⁊ ducēta argēti didrag
ma ⁊ ĩgula aurea: oblatꝰ dn̄o negae nō potu
it. ꝯ prodidit furtū Vetꝰ igit et antiq̄ auaricia
est q̄ cū ipis diuine legis cepit oraculꝰ ymo ꝓpter

ipsam in premedam lex delata est Propter avariciam ba
lach putavit balaam posse temptari premiis ut male
diceret populum patrum et vicisset avaricia nisi dominus a
maledicto eum abstinere iussisset Propter avariciam precipita
tus achan in exicium deduxerat totam plebem parentum
Itaque ihesus naue qui potuit solem statuere ne procederet: a
variciam hominum non potuit sistere ne serperet Ad vocem
eius sol stetit avaricia non stetit Sole itaque stante
confecit ihesus triumphum: avaricia autem procedente pene a
misit victoriam Quid fortissimum omnium sampsonem nonne
dalile mulieris avaricia decepit Itaque ille qui rugien
tem leonem manibus discerpsit suis. qui victus et alienigenis
traditus sine ullo adiutore solus dissolutis vinculis ex hys
mille peremit viros qui funes intextos nervis velut mol
lia sparti fila disrupit: is super genua mulieris inflexa
a cervice truncatus. invicti crinis ornatus progatiam sue
virtutis amisit Influxit in gremio pecunia mulieris: et a
viro discessit gratia Feralis igitur avaricia illecebrosa pecu
nia que habentes contaminat: non habentes non iuvat Esto tamen ut
aliquando adiuvet pecunia: inferiorem tamen et ipsum desideran
tem Quid ad eum qui non desiderat qui non requirit qui auxilio
eius non indiget: studio non flectitur? Quid ad alios si sit
ille copiosior qui habet? Numquid ideo honestior quia habet quo ho
nestas plerumque amittitur? quia habet quod custodiat magis quam
quod possideat Illud enim possidemus quo utimur: quod autem ul
tra usum: non utique habet possessionis fructum: sed custodie pe

Ad summam novimus quod pecunie Capitulum xxvij riculum
contemptus: iusticie forma sit Et ideo avariciam de
clinare debemus et omni studio intendere ne quid faciamus umquam
adversus iusticiam: sed in omnibus gestis et operibus custodiamus
eam Si volumus nos commendare deo caritatem habea

mus, enanties simul humilitate sequentur alterutrum existimates
superiorem sibi habet est enim humilitas si nichil sibi quis arro
get et inferiorem se esse existimet Episcopus autem ut membris su
is utatur clericis et maxime ministris quod sunt vere filii: quod cuique
videat aptum muneri ei deputet Cum dolore amputatur
etiam quod putruit pars corporis et diu tractatur si potest sa
nari medicamentis: si non potest tunc a medico bono ab
sciditur Hic est episcopi affectus boni est ut optet sanare infirmos:
serpentia auferre ulcera: adurere aliqua non abscidere: post
postremo quod sanari non potest: cum dolore abscidere Unde
pulcherrimum illud preceptum magis eminet: ut cogite
mus non que nostra sunt sed que aliorum: hoc enim modo nichil erit
quod vel iratis indulgeamus nostro affectui. vel faventes
nimis plus iusto tribuamus alicui voluntati Capitulum xxviii

Hoc maximum incentivum misericordie ut compaciamur alie
nis calamitatibus necessitates aliorum quantum pos
sumus iuvemus et plus interdum quam possumus Melius est
enim pro misericordia causas prestare vel invidiam perpeti quam preten
dere inclemenciam: ut nos aliquando in invidiam incidimus quod
confregerimus vasa mistica ut captivos redimeremus:
quod arrianis displicere poterat: nec tam factum displicere:
quam ut esset quod in nobis reprehenderetur Quis autem est tam
durus immitis ferreus cui displiceat quod homo redimitur a mor
te: femina ab impuritatibus barbarorum: Que graviores mor
te sunt adolescentuli atque pueruli vel infancia ab ydo
lorum contagiis quibus mortis metu inquinabantur: Quam causa
nos et si non sine racione gessimus aliqua tamen ita in populo pro
secuti sumus ut confitemur multo commodius astruerimus
ut animas domino quam aurum servaremus Qui enim sine auro
misit apostolos: et ecclesias sine auro congregavit Aurum
ecclesia habet non ut servet sed erogaret: ut subveniat

in necessitatibus. Quid opus est custodie: quod nichil ad
iuuat: An ignoramus quantum auri et argenti de tem
plo domini assyrii sustulerint: Nonne melius conflant sacer
dotes propter alimoniam pauperum si alia subsidia desint:
quam sacrilegus contaminatum portet hostis: Nonne dic
turus est dominus: cur passus es tot inopes fame emori
et certe habebas aurum. ministrasses alimoniam: Cur tot
captiui deducti in commercio sunt nec redempti: ab hos
te occisi sunt: Melius fuerat vt vasa viuencium serua
res quam metallorum. His non posset responsum referri Quid
enim diceres: Timui ne templo dei ornatus deesset
Responderet aurum sacramenta non querunt neque auro pla
cent que auro non emuntur. Ornatus sacramentorum redempcio cap
tiuorum est Et vere illa sunt vasa preciosa que redimunt animas
a morte Ille verus est thesaurus domini qui operatur quod sang
uis eius operatus est Tunc vas dominici sanguinis agnos
citur cum in vtroque viderit redempcionem: vt calix ab hos
te redimat quos sanguis a peccato redemit Quam pulchrum vt
cum agmina captiuorum ab ecclesia redimuntur; dicatur hos
christus redemit Ecce aurum quod probari potest ecce aurum vti
le: ecce aurum christi quod a morte liberat: ecce aurum
quo redimitur pudicicia seruatur castitas Hos ergo
malui vobis liberos tradere quam aurum reseruare Hic numerus vasculorum
captiuorum hic ordo prestancior est quam species poculo
rum Huic muneri proficere debuit aurum redemptoris:
vt redimeret periclitantes Agnosco infusum auro sanguinem
christi non solum irrutilasse: verum etiam diuine operacio
nis impressisse virtutem: redempcionis munere Tale aurum
sanctus martyr laurencius domino reseruauit: a quo quereretur
thesauri ecclesie promisit se demonstraturum Sequenti die
pauperes duxit: interrogatus ubi essent thesauri quos

pro[ce]mio ostendit pauperes dicens Hii sunt thesauri ecclesie.
et vere thesauri in quibus christus in quibus christi Denique apostolus ait Fides est
habentes thesaurum istum in vasis fictilibus Quos meli-
ores thesauros habet christus quam eos in quibus se esse dixit sicut
scriptum est esurivi et dedistis mihi manducare sitivi
et dedistis mihi bibere hospes eram et collegistis me Et
infra Quod enim uni horum fecistis mihi fecistis Quos meli-
ores illis habet thesauros quam eos in quibus amat videri
Hos thesauros demonstravit laurencius et vicit quod eos
non persecutor potuit auferre Itaque ioachim qui aurum
in obsidione servabat nec dispensabat alimonie compa-
rande et aurum vidit eripi et in captivitatem deduci Lau-
rencius qui aurum ecclesie maluit erogare pauperibus quam
persecutori conservare pro singulari sue interpretacionis vi-
vacitate sacram martirii accepit coronam Numquid dictum est sancto
laurencio non debuisti erogare thesauros ecclesie vasa
sacramentorum vendere Opus est ut quis fide sincera et perspica-
ci providencia hoc munus impleat Sane si in sua aliquis
derivat emolumenta crimen est Sin vero pauperibus ero-
gat captivum redimit misericordia est Nemo enim potest di-
cere cur pauper vivit Nemo potest queri quod captivi redempti
sunt Nemo potest accusare quod templum dei edificatum est
Nemo potest indignari quod humandis fidelium reliquiis spacia
laxata sunt Nemo potest dolere quod in sepulturis christianorum
requies defunctorum est In his tribus generibus vasa ecclesie e-
tiam iniciata confringere conflare vendere licet Opus est ut
de ecclesia mistici poculi forma non exeat ne ad usus
nepharios sacri calicis ministerium transferatur Ideo intra
ecclesiam primum quesita sunt vasa que iniciata non essent deinde
comminuta postremo conflata per minucias ero-
gaciones dispensata egentibus captivorum quoque preciis

profecerint Mẜ si desint noua et q̄ nesciq̄ͣ inutati
videat̄ᶻ i hͥ'moi quos sup̄dixim9 arbitror oīa pie

Illud sane diligent̄ **Cap̄ xxix** **posse conuerti**

c̄itnedū est vt deposita viduarū intemerata
maneat sine vlla seruet̄ᶻ offensione: nō solū vidu
arū: sed etiā omn fides eī exhibeda ē oibȝ: sed ma
ior est viduaꝝ cā et pupilloꝝ Deniqȝ hoc solū vidu
arū nomīe sicut i libris machabeoꝝ legim9: cō
mēdatū tēplo oīe seruatū Nā cū indiciū fcm̄
eēt pecuniarū quas i tēplo iherosolimis maximas
rep̄iri posse symō nefari9 anthiocho r̄gi prodidit
missus i ihr̄lm heliodrus ad tēplū venit et sūmo sa
c̄doti aperuit indicij iuidia et aduēt9 sui causa Tūc
sac̄dos deposita eē dixit viduaꝝ victualia et pu
pilloꝝ: qdā aūt orphaī tobie viri scī. ⁊ eaqȝ demo
strait argēti talēta q̄dragīta: auri v'o ducēta cūt
Que cū heliodrus exceptū ire vellet ⁊ regis9 ve
dicare ꝯmodis: sac̄dotes an̄ altar̄e iacuerīt se: in
duti sac̄dotales stolas: et deū viuū q̄ de depo
sitis legē dederat flentes iuocabāt: custode sep
ceptoꝝ p̄stare suoꝝ Vult9 v'o et color sūmi sacdo
tis imiit9 declarabat dolore aīm et metus ītētū sol
licitudie flebāt omēs q̄ i ꝯtēptū loci vētur9 foret
si nec i di tēplo: tuta fidei seruaret custodia Ac
cīcteqȝ mlīres pect9 et clause v'giēs pulsabāt ia
nuā: ad muros alij currebāt. p̄ fenestras et alij
p̄spectabāt Omēs ad celū tendebāt man9: oran
tes vt suis dn̄s adeēt legibȝ heliodrus aūt nec
h9is terror9 qd' itendebat vrgebat: et satellitibȝ
sui9 erariū sepserat Tūc subito apparuit illis ter
ribilis eques armis p̄fulgēs aureis: equus aūt

eius erat in signum certis optorio Alii duo quoque iuvenes ap
paruerunt in virtute inclita decore grato cum splendore glorie
speciosi amictu qui circumsteterunt eum et utrique ex parte flagella
bant sacrilegum sine ulla intermissione continuato verbere Quid mul
ta? Circumfusus caligine in terram concidit et evidenti divine
operacionis iudicio exanimatus iacebat: nec ulla spes
in eo residebat salutis Orbata est leticia metuentibus:
metus superbis Deiectique ex amicis Heliodori quidam rogabant
Oniam ut vitam reposceret ei: quia supremum trahebat spiritum
Rogante itaque sacerdote summo iidem iuvenes iterum
Heliodoro apparuerunt hiisdem amicti vestibus et dixerunt
ad eum: Onie summo sacerdoti gratias age propter quem vita tibi est
reddita Tu autem expertus dei flagella vade et nuncia tuis
omnibus quantam agnoveris templi religionem et dei potestatem His
dictis non comparuerunt Heliodorus itaque recepto spiritu hos
tiam deo obtulit Onie sacerdoti gratias egit: et cum exerci
tu revertit ad regem dicens: si quem habes hostem aut insidiatorem
rerum tuarum: illuc eum dirige et flagellatum recipies eum
Servanda est igitur filii depositis fides: adhibenda di
ligencia Egregie hinc vestrum enitescit ministerium si suscep
ta impressione potentis. quam vel vidua vel orphanus tolera
re non queant. ecclesie subsidio cohibeatur: si ostendatis
plus apud vos mandatum domini quam divitis valere
graciam Meministis ipsi quociens adversus regales impe
tus pro viduarum ymmo omnium depositis certamen subieri
mus Commune hoc vobiscum mihi recens exemplum ecclesie Ti
cinensis proferam que vidue depositum quod susceperat amit
tere periclitabatur Interpellante enim eo qui sibi illud imperiali
prescripto vendicare cupiebat: clerici contendebant auc
toritatem. Honorati quoque et intercessores dati: non posse
preceptis imperatoris obviari ferebant Legebatur

i scripti forma directior mgri officioꝝ statuta a
gēs i vrbe iminebat Qd plura: Traditū erat Ta
mē coīcato mecū cōsilio obsedit epc̄ scūs ea con
clauia ad q̄ trāslatū illud depositū vidue cogno
uerat Qd vbi nō potuit auferri sb cyrographo re
ceptū est Postea iterū flagitabat ex cyrographo:
pceptū iperator iterauerat vt ipē p semetipm nos
conueniret Negatū & exposita diuine legis auctorita
te & serie lectiōis et heliodori piclo vix tādē rōcione
iperator accepit Post eciā tēptatū fuerat obrepci
o sed pueīt scūs epc̄ vt redderet vidue qd acceprat
Fides iterū salua ē īcursio nō formidini quia res nō

Filij fugite iprobos: Ca^m xxx Fides pielitur
cauete inuidos Inter iprobum et inuidū hoc īt̄e
improbus suo delectat bono inuidus torquet alieno Ille
diligit mala hic bona odit vt prope tolerabilior
sit q sibi vult bene q̄m q male oībȝ Filij āt fcm co
gitate et cū diu cogitaueritis tūc facite qd pba
tis Laudabilis mortis cū occasio dat rapieda est
Ilico dilatata gl'a fugit nc facile cōphēdit Fide
diligite: qm p fidē et deuocionē iosias magnū
sibi ab vniusis amorē acqsiuit qm celebrauit pas
cha dnī cū eēt ānoꝝ decem et octo. quemadmodū
nemo ān eū Zelo itaqȝ vicit supiores ita et vos fi
lij zelū di sumite: exqrat vos di zelus & deuoret vt
vnusqsqȝ vrm dicat. exqsiuit me zelus domus tue.
Aplus. xpi zelotes dcs Qd de aplo dico: Ipe dns
ait Zelus domus tue comedit me Sit ergo dei zelus
nō iste humanus q̄ inuidia gnāt Sit iter vos pax
q̄ sup oem sensū est Amate vos inuicē Nichil cari
tate dulcius: nichil pace gracius Et vos ipi scitis

q p ceteris vos sp dilexi et diligo Quasi unius pris fi
lij coaluistis i affectu caritatis Que bona sunt te
nete et ds pacis et dilectionis erit vobiscum i dno ihu
cui est honor gloria magnificencia ptas cum spu sco i sclo
Explicit lib 2us Incipiunt ca lib 3us Cam I Cum secla Ame
Qd sa ex iqete maxia opnt et mira: Ca ij
ostendit ex moyse et helizeo Secundum
honestum et utile apud xpianos unum ee: q no como
da tpalia sequunt sed etna Ca iij De calumpnia
reprimenda et beneficencia curis exhibenda: exemplum
de armonia membrorum q singula singulis obsequunt Ca
iiij Alienis icomodis nra lucra no querenda Ca v
Nichil a sapientibus nisi honestum sit expetendum et hoc
tam saluti quo posponenda: i quo dauid maxie co
medat et iohes Ca vj Famis tpe subueniendum nec
auare partis iculcandum. ul pcia captanda exempla de
ioseph et diuite auaro i euangelio Ca vij Peregrinos
tpe famis urbe no arcendos qd no solum inhonestum
sed et inutile, ppositis pprobat exemplis Ca viij
honestatem saluti quo platam a do coprobari exemplo
de iosue et caleb et ceteris exploratoribus Capit ix
Fraudes et turpia lucra clericos maxie deuitare et
omes honestatem dauid et nabuthe imitari debere
Cap x Vicia uirtutibus oblitterari et pfidis et ia
ac fraudulentis fide oporte custodiri: qd iosue gabao
nitis intimat exhibuisse Ca xi Auaros et fraudu
lentos iterdum cupitis fraudari: sp at dm maliuolentie
reatum obnoxios teneri: fabula de quodam syracusano
et paradigma de doech ydumeo et anania mentioso
Cap xij De malo temerarii iuramenti: paradigma
de herode et iepthe: et q filia eius sponte sua die

contra uniuersa fide illo procellat phitagoreorum qui se
vades inuicem dederunt Cap xiij Multum periclum in
dauid honestatis intuitu subicit Cap xiiij Ne sem
per honestatem sequatur vtilitas quod licet apud homines aliter
sepe contingere videatur apud deum tamen preciosius esse compro
batur ad exemplum ductis in medium helizeo iohanne bap
tista ducibus grecorum et romanorum et susanna moyse ia
cob. filiis israel qui imminente captiuitate ignem porcius sac
rificii quam thesauros abscondere voluerunt Et de hiis qui
vxorem leuite ab habitatoribus gabaa stupro enectam bel
lo sunt vlti. leprosis quoque qui nutu diuino fugato de obsi
dione samarie syrorum exercitu fugam eorum porcius in ciuitate
indicare quam ipsius incumbere decreuerunt Cap xv laus ho
nestatis magnanimitate hester et fide ionathe comme
datur et abimelech Cap xvj De moderamine amici
cie conseruande claudit volumen Incipit liber 3us Ca 1

Dauid propheta docuit nos tamquam in ampla
domo deambulare in corde nostro et conuersa
ri cum eo tamquam cum bono contubernali ut ipse
sibi diceret et loqueretur secum: ut est illud
dixi custodiam vias meas Salomon
quoque filius eius dicit Bibe aquam de tuis vasis et de pu
teorum tuorum fontibus: hoc est tuo consilio vtere Aqua enim al
ta consilium in corde viri Nemo inquit alienus particeps sit
tibi: fons aque tue sit tibi proprius et iocundare cum vx
ore que est tibi a iuuentute Ceruus amicicie et pul
lus graciarum confabulentur tecum Non ergo primus scipio sa
uit solus non esse cum solus esset: nec minus ociosus cum oci
osus esset Sciuit ante ipsum moyses qui cum taceret cla
mabat: cum ociosus staret preliebatur: nec solum preliaba
tur sed etiam de hostibus quos non contigerat triumphabat

adco ociosus: vt manus eius alij sustinerent: nec minus
quam ceteri non ociosus: qui ociosis manibus expugnabat hos
tem: quem non poterant vincere qui dimicabant. Ergo moyses et
in silencio loquebatur: et in ocio operabatur. Cuius autem maio
ra negocia: quam huius ocia? Qui quadraginta diebus
positus in monte totam legem complexus est et in illa solitu
dine qui cum eo loqueretur non defuit. Unde et dauid ait Au
diam quid loquatur in me deus. Et quanto plus est si cum aliquo deus
loquitur: quam ipse secum. Transibant apostoli: et umbra eorum
curabat infirmos. Tangebantur vestimenta eorum: et sanitas
deferebatur. Sermone locutus est helias et pluuia stetit: nec
cecidit super terram tribus annis et mensibus sex. Iterum locutus est:
et hydria farine non defecit: et vas olei toto famis
diuturne tempore non est exinanitum. Et quoniam plerosque delec
tant bellica: quid est prestancius exercitus magni lacertis. an
solis mentis confecisse prelium? Sedebat helizeus in vno
loco et rex syrie magnam belli molem inferebat populo pa
trum diuersisque consiliorum acuabat fraudibus et circumue
nire insidiis moliebatur: sed omnes eius apparatus propheta
deprehendebat. et vigore mentis per graciam dei vbique pre
sens cogitaciones hostium suis annunciabat et mone
bat quibus cauerent locis. Quod vbi regi syrie manifes
tum est misso exercitu clausit prophetam. Orauit helizeus
et omnes illos cecitate percuti fecit: et captiuos intrare in
samariam qui venerant obsidere eam. Conferamus hoc ocium
cum aliorum ocio. Alij enim requiescendi causa abducere animum a so
lent et a conuentu cetuque hominum subtrahere sese: et aut ruris
petere secretum. captare agrorum solitudines aut intra vrbem
vacare. animo indulgere quieti et tranquillitati. Helizeus autem
aut in solitudine iordanem transitu suo diuidit: vt pars
defluat posterior superior autem in fontem recurrat aut

negociis

i carmelo i solutam gnandi difficultate iosinata
sterile conceptione fecundat qui i suscitat mortuos qui
aborum temperat amaritudines et facit faine admixti
one dulcescere qui decem panibus distribuens eligas coll
git plebe satiata. qui ferrum securis qui ipsum et i flu
uij iordanis mersum profundo misso i aquas ligno facit
supnatare. qui emundat leprosum aut sicanite iberibus
qui fame mutat fecunditate Mundo ergo iustus solus est
qui cum deo semper est Non solutus est quem nunquam separat a christo
Quis nos separabit inquit a dilectione christi Confido quod neque
mors neque vita neque angelus Non autem feriatur a ne
gocio quem nunquam feriatur a merito quo consumatur negocia
ium Nubi autem locus circumscribitur cui totius mundus
diciarum possessio est Qua estimatione definitur quem
nunquam opinione comprehendit Etenim qui ignorat et ig
norat qui moritur et ecce vivit quasi tristis et sple
ndor ut egenus et largus ut qui nichil habeat et
possideat omnia Nichil expectat vir iustus nisi quod
constans et honestum est Et ideo etiam si alij videat
pauper sibi dives est qui non eorum que caduca sed eorum
que eterna sunt estimatione censetur Capittulum secundum

Et quoniam de duobus superius locis diximus in quibus
honestum illud et utile tractavimus sequitur
utrum honestate et utilitate inter se comparare debeamus
et querere quod sit sequendum Dicitur enim supra tractavimus utrum
honestum illud an turpe esset et secundo loco utrum utile an
inutile similiter hoc loco utrum honestum sit an utile
nonnulli requirendum putant Nos autem monemur ne hec in
ter se velut compugnancia inducere videamur que supra iam
unum esse ostendimus nec honestum esse posse nisi quod utile
nec utile nisi quod honestum quia non sequimur sapientiam carnis

apud quam utilitas pecuniarie istius commoditas plu
ris est. sed sapientia que ex deo est apud quam ea que in
hoc seculo magna estimantur pro detrimento habetur
Hoc est enim catharthoma quod perfectum et absolutum offi
cium est: a vero virtutis fonte perficitur Cum secundum medie
est officium quod ipso sermone significatur non esse ardue
virtutis ac singularis: quod per plurimis esse commune Nam
cum pecunie compendia captare familiare multis: elegan
tiori convivio et suavioribus delectari conviviis usitatum
est Jeiunare autem et continentem esse paucorum est: et ali
enum cupidum non esse rarum est Commune autem decet velle al
terum et non esse contentum suo: nam in hoc cum plerisque consortium est
Alia igitur prima alia media officia Prima cum pau
cis: media cum pluribus Denique in iisdem verbis frequenter dis
cretio est Aliter enim bonum deum dicimus: aliter hominem Ali
ter iustum deum appellamus aliter hominem Unde et in euange
lio docemur Estote ergo et vos perfecti sicut et pater vester qui
in celis est. perfectus est ipsum paulum lego perfectum et non perfectum
Nam cum dixisset non quod acceperim aut iam perfectus sim se
atque si comprehendam: statim subiecit Quicunque ergo perfecti su
mus Duplex enim forma est perfectionis alia mediocris a
lia plenos numeros habens. alia hic alia ibi alia secundum
hominis possibilitatem alia secundum perfectionem futuri Deus autem
iustus per omnia sapiens super omnia perfectus in omnibus est Inter ip
sos quoque homines distantia est Aliter daniel sapiens de
quo dictum est: quis daniele sapientior Aliter alii
sapientes Aliter salomon qui repletus est sapientia super omnem
sapientiam antiquorum: et super omnes sapientes egipti.
Aliud est enim communiter sapere aliud sapere perfecte Qui communiter
sapit pro temporalibus sapit: et pro se sapit ut alteri detra
hat aliquid et sibi adiungat Qui perfecte sapit nescit
Similiter et sapientem dicimus aliter deum aliter hominem

sua spectare comoda: sed ad illud qd' eternu est. qd decoru
atq3 honestu est toto affectu intendit. queres no qd sibi uti
le est: sed qd omib3. Itaq3 hec sit formula ut inter duo illa
honestu atq3 utile curare negamus: eo qd iustus nichil
alteri detrahendu putat: nec alterius incomodo suu co
modu augere velit. Hanc formam et prescribit apls dicens:
oia licent sed no oia expediunt. Oia licet sed non oia
edificant. Nemo qd suu est querat sed qd alterius. hoc e
nemo comodu suu querat sed alterius. Nemo honore suu
querat sed alterius. Unde et alibi dicit. Alter alteru existi
met superiore sibi no que sua sunt singuli cogitantes: sed
q aliorum. Nemo sua gratiam querat: nemo sua laude
sed alterius. Qd etiam in prouerbijs est adiutimus dicente sco
per salomone spiritu. Fili si sapiens fueris: et sapiens eris
et proximis: si autem malus euaseris. solus hauries ma
la. Sapiens eni alijs consulet sicut iustus: quinqidem
consors sui est utriusq3 forma virtutis Capitulum iii

Si quis igitur vult placere omibus: per oia querat no
qd sibi utile est sed qd multis: sicut querebat et pau
lus. hoc e enim conformari xpo. alienu no querere: nichil
alteri detrahere ut acquirat sibi. Cristus enim cum esset in dei
forma exinaniuit se ut formam susciperet hominis qua
operum suorum locupletaret virtutibus. Tu ergo expolias:
quem xpc induit. Tu exuis: quem vestiuit xpc. hoc
enim agis: quando alterius detrimento tua comoda augere ex
petis. Considera o homo unde nomen sumpseris ab humo
utiq3 que nichil cuiquam eripit: sed oia largitur omibus. et
diuisos in usum omnium animantium fructus ministrat. Inde ap
pellata humanitas specialis et domestica virtus hominis:
que consorte adiuuet. ipsa te doceat tui corporis forma:
membrorumq3 usus. Nunquam membru tuum alterius membra

officia sibi vēdicat ? Aut oclꝰ officiū oris ā oculi
officiū os sibi vēdicat ? ā manꝰ pedū ministeriū ā
pes manū ? Quemadmodū ipē manꝰ dext ac sinist disp
tita hnt officia pleruqꝫ: vt si vsū cōmutes vtriusqꝫ:
adu'sū natura sit. ꝑinsqꝫ totū hoiez eruas qm me
broꝝ tuoꝝ ministeria cōfutas. si ā de sinist cibū suggeas
ā de dext fugaris misterio sinistre vt inquinas ciboꝝ
abluas nisi poscat necitas. Finge hāc et da oclo vtu
te vt possit dephēsensū capiti. auditū auribꝫ me
ti cogitatiōes odoratū naribꝫ ori saporē: et sibi cōferat
Nonne omē statū soluet naturē ? Vn pulchre aplus
ait Si totū corpꝰ oclꝰ vbi auditꝰ ? Si totū auditꝰ:
vbi odoratꝰ ? Omēs ergo vnū corpꝰ sumꝰ et di
u'sa mēbra: sed oīa corpi necāria Nō em potest mē
bū mēbro dicē · nō es necessariū: quinēciā ipā q vidē
t infirmiora mēbra ee multo magis necāria sūt: et
maiorē pleruqꝫ tuedi se exquirūt sollicitudinē Et
si qḋ dolet vnū mēbū: cōpaciūt ei oīa mēbra Vn
qḋ grauius est vt dephamꝰ aliqḋ ei cui nos cōpati oꝫ:
et cui debemꝰ cōsortiū ministerij: ei fraudi et noxe
simꝰ Hec vtiqꝫ lex nāe est q nos ad omē stringit
hūanitatē vt alt alteri tanqȝ vnꝰ partes corporis inui
cē deferamꝰ: nec dephendū quisq̄m putemꝰ: cū cō
tra nāe legē sit nō iuuare Dic em nascim̄ vt cōsenciat
mēbra mēbris et alterū alteri adhēat. et obsequāt
sibi mutuo misterio Qḋ si vnū desit officio suo:
īpediūt cetera Qz si eruat oclm manꝰ: nonne opus
sui vsū negauit ? Si pedē vulnet: quātoꝝ sibi
actuū ꝓfectū inuideat ? Et quāto grauiꝰ est totū hoiez:
qm vnū mēbrū detrahi ? Iam si i vno mēbro to
tū corpꝰ violat: vtiqꝫ i vno hoie cōio totaꝰ hūa

nitatis soluit. Violatur nã gñus huãi ⁊ scẽ ecclie co
gregacio: q̃ i vnũ conexũ corpꝰ atq3 copactũ v
nitē fidei et caritatis assurgit. Cristus quoz dñs
q̃ pro vniuersis mortuus est: mercede sanguinis sui
euacuatã dolebit. Qd. qd̄ eciã ipa lex dñi hac
formã tenēdã edocet: vt nichil alteri detrahas. tui
cõmodi seruãdi gra cũ dicat. nõ transferas terminos q̊s
statuerunt priores tui. cũ vitulũ arãtē furib3 tui re
ducēdũ preceperit cũ fure mori iub3 cũ vetat merce
narium debita mercede fraudari cũ pecuniã sine vsuris
reddēdã censuit? Dubuerũe ei nõ habēti humanitatis
est dulcedo ãt plꝰ extorquere quã dederis. Et eni si ide
o auxilio tuo eguit qr nõ habuit vñ de suo redderet:
nonne crudele ẽ vt sibi humanitatis sollicitacione amplius ab eo pos
cas q̃ nõ habebat vnde mĩnus solueret? Absolue igitur
alteri debitorē vt idemnes tibi: et hãc humanitē vo
cas vbi est iniquitatis auctio. Hoc p̄stamus ceteris aian
tibus: qr alia genera aiancium cōferre aliquid nesciunt. fere
ãt eripiunt: hoies tribuunt. Unde et psalmista ait. Ius
tus miseretur ⁊ tribuet. Aut tñ q̃b3 ⁊ fere cōferunt. Diq̃
de collacione sobolē suã nutriunt et aues cibo suo
pullos saciant suos. Hoĩ aũt soli tributũ est vt oes
tamq̃ suos pascat. Debetur istud iure nature. Et si non
licet nõ dare: quo detrahere licet? Nec ipe leges
nos docet q̃ ea q̃ detracta st̄ alicui cũ iniuria pso
ne a rei ipius cumulo restitui iubet: quo fure a de
trahendo a pena deterreat ã multa reuocet. Donetñ
qr aliquis possit a penã nõ timere aut multã illudere
Nũquã dignũ est vt aliq̃ alteri detrahat? Verum
hoc vicium ⁊ faculitate vltrix cōdicioni adeo ꝯ natũ:
vt copia magis hoc extorquere videat qr na suadē

Deruorum tum occulta furta, tum rapine publice. Nec autem tam est contra naturam quam violare alterum tui commodi causa, tum pro omnibus excubandum, subeundas molestias, suscipiendum laborem naturalis affectus persuadeat. Et gloriosum unicuique ducatur si periculis propriis quaerat universorum tranquillitatem, multoque sibi arbitretur unusquisque gratius excidia patrie repulisse quam propria pericula, prestantiusque existimet esse quod operam suam patrie impenderit quam si in ocio positus tranquillam vitam voluptatum copiis fretus egisset. Capitulum IIII

Hinc ergo colligitur quod homo qui secundum nature formatus est directionem ut obediat ei et sibi constans nocere non possit alteri. Nec si cui noceat naturam violet, neque tamen esse commodi quod adeptam sese putet quantum incommodi quod ex eo sibi accedat. Que enim pena gravior quam interioris vulneris conscientie? Non severius iudicium quam domesticum quo unusquisque sibi est reus seque ipse arguit quod iniuriam fratri indigne fecerit. Quod non mediocriter scriptura condempnat dicens: Ex ore stultorum baculus contumelie. Stultitie igitur condempnat que contumeliam facit. Nonne hoc magis fugiendum quam mors, quam dispendium, quam inopia, quam exilium, quam debilitas, doloris? Quis enim vicium corporis aut patrimonii dampnum non levius ducat vicio animi et existimacionis dispendio? Liquet igitur expetendum id et tenendum omnibus quod eadem singulorum sit utilitas que sit universorum; nichilque iudicandum utile nisi quod in commune prosit. Quomodo enim potest uni prodesse quod omnibus nocet? Michi certe non videtur quod inutilis est omnibus sibi utilis esse posse. Etenim si una lex nature omnibus, una utique utilitas universorum. Ad consulendum utique omnibus nature lege constringimur. Non est ergo eius qui consultum velit alteri secundum naturam nocere ei adversus legem nature. Etenim si hii qui

i stadio c̄rrūt ita ferūt̄ p̄ceptis i foro̅ atq̄ i c̄strum vt
vnusq̄sque . celeritate nō fraude cōtendat c̄sursq̄ q̄ntu
pt ad victoriā ꝓperet . supplātare āt alterū ā ma
nu deicē nō ausus sit . q̄ntomagis i hoc c̄su vi
te istis sine fraude alteris ꝫ c̄cuiusq̄ scripcioe q̄renda
nob̄ victoria est . Querūt aliq̄ si sapiēs i naufra
gio positꝰ isipienti naufrago tabulā extorq̄re possit :
vtrū debeat . Michi quidē et si p̄stabilius cōmu
ni videat̄ vsui sapiēte de naufragio q̄ isipiēte
euadē tm̄ nō videt̄ q̄ vir xp̄ianꝰ ꝫ iustꝰ et sa
piēs q̄rē sibi vitā morte aliena debeat vt po
te q̄ etiā si latrone armatū icidat feriente ifeŕi
re nō possit ne dū salutē defendit pietē cōtami
net . De quo i euāgelij libris apta et euidens
snīa est . Recōde gladiū tuū : omis ei q̄ gladio
ꝑcusserit : gladio feriet̄ . Quis latro detestabili
or q̄m ꝑsecutor qui venerat vt xp̄m occideret . Sz
noluit se xp̄c ꝑsecutoris defendi vulnē : q̄ voluit su
o vulnē oēs sanare . Cur ei potiore alteri iudicet
cū viri sit xp̄iani preferre sibi alterū nichil sibi ar
rogare nulla sibi honorē assumē : nō vendicare meri
ti sui p̄ciū . Deniq̄ cur nō tuū tolerare potiꝰ icom
modū : q̄ alienū cōmodū dirripe assuescas . Quid
tā aduersus naturā q̄ nō eē cōtentū eo q̄ habeas . aliena
q̄rē ambicē turpit̄ . Nā si honestas scd̄m naturā oīa eī d̄s
fecit bona valde : turpitudo vtiq̄ cōtraria est . nō pt er
go et honestati cōuenire ꝫ turpitudini cū h̄ī inter se disere
ta nature lege sint Capitulū q̄ntum

Sed iam vt etiā i hoc libro ponamꝰ fasti
gium i quo velut i fine disputacionis nr̄e
durgamꝰ filaz : vt nichil expetendū sit nisi q̄d

hostiū: nichil agere sapiēs n̄ qd̄ cū sinceritate sine frau
de sit: neqȝ quicquā faciat ī quo se cōmitte quoqȝ obligetz
etiā si latē possit. Sibi eī est reus prius qȝ ceteris:
nec tā pudenda apud eū publicacio flagitij quā cō
sciā est. Nos nō fictis fabulis vt phi disputāt:
sed verissimis iustorū virorū exemplis dicē possum9
Nō igitur ego sillabo tire hiatū quē magnis quibus
dā dissiluerit soluta ymbribz ī quē descendisse
fertur gyges: atqȝ ibi fabulosū equū illū ene
um offendisse vt a platone inducitur qui ī lateribz
suis fores haberet quas vbi aperuit aīaduertis
se anulū aureū ī digito mortui hoīs. cuius hic
exaīme corpus iacerēt: auriqȝ auarū sustulisse anu
lū. Sz cū ad pastores se recepisset regios de quo
rū ipse nūo foret: casu quodā qȝ palā eius anuli ad — pilā vot dicte
palmā cōuerteret ipse omēs videbat atqȝ a nullo
videbatur. Deinde cū ī locū suū īuocasset anulū
videbatur ab oībz. Cuius sollers factus miraculi p anuli
oportunitatē regine stupro potitus necē regi intulit
ceterisqȝ īteremptis quos necādos putauerat ne sibi
īpedimētū foret lydie regnū adeptus est. Da igitur
igitur hunc anulū sapienti: vt bnficio eius possit latē
cū deliquit. Nō eī minus fugiet peccatorū cōtagiū quā
si nō possit latē. Non eī latebra. sapienti spes īpuni
tatis: sed īnocencia est. Denique lex nō iusto est po
sita sz iniusto quia iustus legē sz mētis sue: et equitatis
ac iusticie sue normā: ideoqȝ nō terrore pene reuoca
tur a culpa sed honestatis regula. Ergo vt ad p[ro]posi
tū redeamus nō fabulosa pro veris: sed vera pro fa
bulosis exempla proferamus. Nō enī michi opus est fin
gē hyatū tire equū eneū anulūqȝ aureū ī digito

defuncti intuitu cuius anuli tanta sit vis ut pro arbitrio
suo quicumque sit indutus anulum appareat cum velit et cum
autem nolit e conspectu sese subtrahat ut penitus non possit vi-
deri? Nempe eo tendit istud: utrum sapiens etiam si
isto utatur anulo quo possit propria flagitia celare et reg-
num assequi nolit ne peccare et gravius durat sceleris
contagium penarum doloribus? an vero spe impunitatis uta-
tur ad perpetrandum scelus. Modo in quantum in opus est figmento
anuli cum possim docere ex ipsius gestis quod vir sapiens cum
in peccato non solum latendum sed etiam regnandum videret si
peccatum admitteret contemnat tamen periculum salutis cerneret.
Si declinaret flagitium: eligeret tamen magis periculo
salutis ut vacaret flagitio quam flagitium quo sibi reg-
num pararet. Denique david cum fugeret a facie regis
saul quem cum rex cum tribus milibus virorum electorum ad inferen-
dam necem in deserto quereret. ingressus in castra regis cum
dormientem offendisset non solum ipse percussit sed etiam
prohibuit ne ab alio qui simul ingressus fuerat perimeretur.
Nam cum diceret ei abisai conclusit hodie dominus inimicum
in manibus tuis et nunc occidam illum: respondit Non
consumas illum quoniam quis extendet manum suam in christum do-
mini et purus erit. Et addidit. Vivit dominus: quia nisi
dominus percusserit illum aut si hora illius venerit ut moria-
tur. vel in pugna descenderit et apponatur mihi: non
sit a domino ut extendam manum meam in christum domini. Itaque non
permisit necari eum: sed solam lanceam que erat ad caput
eius. et leticulam [vel vasculum] tulit aque. Dormientibus quoque cunctis egres-
sus castris transivit in cacumine montis et coarguere cepit
stipatores regios et precipue principem milicie abner quod
nequaquam fidam adhibebat custodiam regi et domino suo. Denique
demonstravit ubi esset lancea regis: vel leticula aque

q̄ erat̄ ad caput ei⁹ Et appellat⁹ a rege lāceā reddidit
Et dn̄s īqͥ istituat vnicuiqȝ iusticias suas et fidem
suā sicut t̄adidit te dn̄s hodie ī man⁹ meas: ⁊ nolui
īicē manū meā ī xp̄m dn̄i Et cū hoc dicēt: time
bat tn̄ īsidias ei⁹ ⁊ fugit sedē exilio mutās: nec tn̄
salutē pretulit īnocēcie cū iā scd̄o facultate sibi t̄bu
ta r̄gis necādi noluissȝ vti occasiōis bn̄ficio q̄ et secu
rite salutis metuēti ⁊ regnū offēbat exuli Vbi op⁹
fuit iohi gigeo ānulo? Cui si tacuisset nō eēt oc
cisus ab hēode Prestāc hoc illi potuit silēciū sui: vt
et videt̄ ⁊ n̄o occidet̄ Qȝ q̄r nō solū peccāe se p̄pt̄ salu
tis defensionē pass⁹ nō est sed ne alienū q̄ de pecūm
ferre ac p̄peti potuit ideo ī se necis causā cōcuit Cer
te hoc neḡaē nō possūt potuisse fieri vt tacet: q̄ de il
lo gige negāt potuisse fieri vt anuli bn̄ficio abscon
dētur Qȝ fabula et si vim nō hȝ veritatis hāc tn̄ rō
nē hȝ vt si possit celaē se vir iust⁹? tn̄ ita peccāta decli
net q̄i celaē nō possit: nec p̄sonā suā īdut⁹ anulū
sed vitā suā xp̄m īdut⁹ abscōdat sicut aplu̅s ait q̄r
vita vr̄a abscondita est cū xp̄o ī deo Nemo ergo
hic fulgē q̄rat: nemo sibi arroget: nemo se iactet
Nolebat se xp̄c hic cognosci: nolebat p̄dicaē ī euā
gelio nomē suū cū ī t̄ris v̄saēt̄ velt̄ vt lateret sc̄lo
Et nos ergo filii mō abscōdam⁹ vitā mr̄ā xp̄i exē
plo fugiam⁹ iactāciā p̄dicāi nō expetam⁹ Meli⁹ ē
hic eē ī humilitē. ibi ī gl̄a Cū xp̄c īqͥ apparuerit tūc
et vos apparebitis cū illo ī gl̄a Capittulū sextū

Non vincat honestatē vtilitas: s; honestas vti
litē hāc dico vtilitem q̄ estimat̄ scd̄m vulgi
opīonem Mortificet̄ auaricia moriat̄ ɔcupiscēcia Pcis
ī negociacione īt̄oisse se negat: q̄r p̄cioru captāe

īcremēta nō sīplicitatis sed vsurie est Et aliq̄ att̄ Cap
tūs p̄cia frumēti maledictus ī plebe est Definita ē sētā
nichil disputacioī relinquens Quale cōuersiaꝛ genus
solet dicendi ēē cū aliq̄ agat agriculturā laudabile apud
hoēs hūi. fructus terre simplices ēē quo plus q̄s seīauerit
eo ꝓbaciorē fore vberiores redditus īduste nō fraudari
negligēciā magis vel īcuriā ruris īculti ī ꝑhēdi solere.
Auum ī q̄ studiosius vbeius seiam diligēcius cōcolui bonorū
collegi ꝓuētus sollicicius ī cōdidi seruam fideliter ꝓuide
custodiui: nūc ī tp̄e famis sbueio esurientibꝫ vendo fru
mētū nō alienū sed meū nō pluris q̄ ceteri ymo eciā
minori p̄cio. Quid hic fraudis est? cū multi possunt
perire si nō haberent qd̄ emerent? Num industria in
crimē vacat? Num diligēcia reprehēdit? Num prouidē
cia vituperat? Nā fortasse dicat Joseph frumēta in
habūdācia collegit: ī caritate vendidit Num cuiꝰ aliquos
emere cōpellit? Num uis adhibet emptori? Oibꝫ defert
emendi copia: nulli irrogat iniuria Huius igitur quitur eius
q̄ fert ingeniū disputantibꝫ: exurget aliq̄s dicens Bona
quidē agriculturā q̄ fructus ministrat oibꝫ: q̄ simplici industria
accumulat terrāꝫ fecūditē nichil doli nichil fraudis esse
res Deniqꝫ si q̄ victu fuerit plus dispendii est q̄ sibi
aliquis seīauerit melius metet Si sicceū tria granum se
minauerit: puriore ac sicceū messe colligit fecūda tūc
multiplicatū reddit qd̄ accepit Fidel ager. feneratos
solet restituere prouentus De redditibꝫ igitur vberis glebe
expectare debes tuī mercedē laboris: de fertilitate pignus
soli iusta spe cōpendia Cur ad fraudē cōuertis natu
re industriam? Cur inuides vsibꝫ hoīm publicos partus?
Cur cōplicis minuis habūdācia? Cur affectas inopia?
Cur optari facis a pauperibꝫ sterilitē? Cur eā nō senciat

beneficia fecunditatis? Te auctionante & precium addente fru
mentum populo optat nichil nasci: qui te de fama publi
ca negociari Ambis frumentorum & indigencia alimentorum
penuriam. ubertatis soli partus ingemiscis. Fles publicam
fertilitatem horrea frugum plena deploras? exploras
quando sterilior prouentus sit quando exilior partus votis tuis
gaudes arrisisse maledictum? ut cuiusque nichil nasceret
tunc messem tuam venisse letaris. tunc tibi de omnium mi
seria congeris opes: & hanc industriam vocas hanc diligen
ciam nominas que calliditatis versucia est que astucia frau
dis est Et hoc tu remedium vocas: quod commentum nequi
cie est latrinium hoc an fenus appellem? Captantur tam
quam latrocinii tempora: quibus in viscera hominum dirus insidiator
obrepas Augetur precium tanquam sorte cumulatum fenoris:
quo periculum capitis acuatur Tibi condite frugis multi
plicatur usura tu frumentum quasi feneator occultas. quasi
venditor auctionaris Quid imprecaris male omnibus quia
maior futura sit fames quasi nichil frugum supersit? quasi
infecundior annus sequatur? lucrum tuum dampnum publicum est
Joseph sanctus omnibus aperuit horrea non clausit nec precia cap
tauit annone sed perhenne subsidium collocauit: nichil sibi
acquisiuit sed quemadmodum fames etiam in posterum vinceretur pru
da ordinacione disposuit Legistis quemadmodum huic fru
mentarii precii captatorem exponat in euangelio dominus ihesus
cuius possessio diuites fructus attulit: et ille qui egens
dicebat quid faciam non habeo quo congregem destruam horrea
mea & maiora faciam: cum scire non posset utrum sequenti
nocte animam suam ab eodem repeteretur Nesciebat quid faceret qua
si ei alimenta deessent Herebat ambiguus Non capiebant
horrea annonam: & ille se egere credebat Recte igitur
salomon qui continet inquit frumentum relinquet illud nacionibus

nō h'edibꝫ qm̄ auaricie emolumētū ad successoꝝ iura nō
ꝑuenit Qđ nō legitīe acqrit' q̄ri vētis q̄busdā ita ex-
neis dispēdibꝫ dissipat' Et addidit. captās ānonā
maledc̄us ī plebe est : bn̄dc̄io aūt eius ī capite q̄ ꝑtici-
pat Vides aūt q̄ largitorē frumēti ēē deceat : nō p̄cij
captatorē ? Nō est igit' ista vtilitas ī q̄ plꝫ honestati
detrahit' q̄ȝ vtilitati adiugit' **Capittulū septimū**

Sed et illi q̄ pegrinos vrbe ꝓhibēt neq̄q̄ ꝓbādi.
expellē eo tp̄e quo debeāt iuuāe : sepāe a cō-
mercijs cōmuēs pn̄tes. fusos oībꝫ partꝯ negāe. ītās iā
ꝯsorcia viuēdi abrūmpāe cū q̄bꝫ fuerūt ꝯmūa iura
cū hys nolle ī tp̄e nc̄ītatis sbſidia ptiri Fere nō expel-
lūt feras : ⁊ homo excludit hoīem . Fere ac bestie
ꝯiem putāt oībꝫ victū q̄ t'ra mīstrat Ille eciā cō-
formē gn̄is sui adiuuāt hō īpugnat q̄ nichil alie-
nū a se dꝫ credē qcq̄ hūanū est Quāto ille rectiꝯ q̄
cū iā ꝓuecta ꝓcessissꝫ etate et fame tolerāret ci-
uitas ? atq̄ vt ī talibꝫ solet peteret' vulgo vt
pegrīi vrbe ꝓhiberēt' : pfecture vrbane curā cete-
ris maiorē sustinēs ꝯuocauit honoratos ⁊ locuple-
ciores viros . poposcit vt ī mediū ꝯsulēt dicēs : q̄ȝ
īhūanū ēē pegrinos eiā q̄ȝ hoīem ex hoīe exui : qui
cibū morīēti negaret Canes aū mēsā īpastos ēē nō
patim' : hoīeȝ extrudimꝯ Quā īutile q̄ tot ꝑplos mūdo
ꝑire : quos dira ꝯficeret labes Quātos vrbi sue ꝑire
qui solerēt adiumēto ēē : vl' ī ꝯferēdis sbſidijs vel in
celebrādis ꝯmercijs Neminē famē alienā iuuāe . pro-
trahē vt plurimū diem posse nō īopiā repellē ymo tot
cultoribꝫ extīc̄tis tot agricol' occidētibꝫ. occasura ī ꝑpe-
tuū sbſidia frumētaria Hos igit' excludimꝯ : qui
victū nob' īferre ꝯsueūt ? Hos nolimꝯ ī tp̄e ne-

necessitatis pascere: que nos omni etate pauerunt? Multa
sunt que ab ipsis nobis hoc ipso tempore ministrantur? Non in solo
pane viuit homo. Nostra illic familia: plerique etiam nostri paren-
tes sunt. Reddamus quod accepimus: sed veremur ne cumule-
mus inopiam. Primum omnium misericordia non destituitur sed adiu-
uatur: deinde subsidia annone que his impertienda sunt collatione
redimamus, reparemus auro. Numquid his deficientibus: non
alii nobis redimendi cultores videntur? Quanto vilius est pas-
cere quam emere cultorem. Ubi etiam reparares. Ubi inuenias quem
reformes? Adde si inuenias: quod ignarum et alieni usus in mo-
rem possis substituere, non cultum. Quid plura? Colla-
to auro coacta frumenta sunt. Ita nec habundanciam urbis
minuit et peregrinis alimoniam subministrauit. Quanto hoc com-
mendacionis apud deum fuit sanctissimo seni: quante apud homi-
nes glorie? Hic magnus vere probatus qui vere potuit impera-
tori dicere demonstrans prouincie totius populos: hos tibi reserua-
ui. hi viuunt beneficio tui senatus hos tua curia morti
abstulit. Quanto hoc utilius quam illud quod proxime Rome factum
est: eiectos esse urbe amplissima qui iam plurimum illic etatis transe-
gerunt flentes cum filiis abisse. quibus velud ciuibus amoliendum
exilium deploraret interruptas complurium necessitudines direp-
tas affinitates. Et certe arriserat anni fecunditas: inuecticio ur-
bis sola egebat frumento. Potuisset iuuari si peteretur ab y-
talis frumentum quorum filii expellebantur. Nihil hoc turpius
excludere quasi alienum: et exigere quasi suum. Quid illum eicis? qui
te pascit? Quid illum eicis? qui de suo pascitur? Seruum reti-
nes: trudes parentem frumentum suscipis: nec affectum impartis
Victum extorques: nec rependis graciam. Quam deforme hoc:
quam inutile. Quomodo enim potest utile esse: quod non decet. Quantis
corporatorum subsidiis dudum Roma fraudata est. Potuit
et illos non amittere et euadere famem: expectatis ventorum oppor-

tumidis flatibus: et speratarum commeatu navium. Quid vero
illud superius honestum atque utile? Quid enim tam decorum
atque honestum: quam collatione locupletum iuvare egentes. mini-
strare victum esurientibus: nulli cibum deesse. Quid tam utile
quam cultores agrorum reservare: non interire plebem rusticanorum.
Quod honestum igitur et utile est: et quod utile honestum.
et contra quod inutile indecorum. quod autem indecorum id etiam inutile

Capitulum VIII

Quando maiores nostri servicio exire
potuissent nisi id non solum turpe sed etiam inutile cre-
didissent regi servire egipciorum? Ihesus quoque et ca-
leb missi ad explorandam terram. uberem quidem terram: sed a fe-
rocissimis inhabitari gentibus nunciaverunt. Terrore belli populus
infractus recusabat terre eius possessionem. Suadebant missi
exploratores ihesus et caleb terram esse utilem: indecorum pu-
tabant cedere nacionibus. lapidari potius eligebant quod minaba-
tur populus quam decedere de honestate. Dissuadebant alii plebs
reclamabat dicens: adversus duras et asperas gentes bellum
fore: cadendum sibi in prelio mulieres suas et pueros di-
repcioni futuros. Exarsit domini indignacio ut omnes vellet
perdere sed rogante moyse temperavit sententiam ulcionem distu-
lit satis esse perfidis supplicii iudicans: et si presentem inte-
rim nec percuteret incredulos ad eam tamen terram quam recusave-
rant propter incredulitatis sue precium non pervenirent. Sed pueri
et mulieres qui non murmuraverant vel sexu vel etate vene-
rabiles caperent eius terre promissam hereditatem. Denique quicumque
erant a vicesimo anno et supra in deserto eorum membra cecide-
runt: sed aliorum pena dilata est. Qui autem ascenderant cum
ihesu et dissuadendum putaverant. plaga mala statim mor-
tui sunt. Ihesus vero et caleb cum innocentibus etate vel sexu in
terram promissionis intrant. Pars igitur melior gloriam salu- : inopys
ti pretulit. deterior salutem honestati. Divina autem sententia
eos probavit qui honesta utilibus prestare arbitrabantur: eos

vēo ↄdep̄nauit apud quos ea q̄ videbāt salutī potꝰ
q̄ honestati accōmoda ꝓspondebat Capitulū ix

Nichil itaqꝫ deformiꝰ q̄ nullū hr̄e amore honestatis: ꝫ vsu quodā degeneris marcature q̄stu sollicitari ignobili: auaro estuare corde: diebꝫ ac noctibꝫ hyare ī alieni detrimēta p̄rimonij: nō leuare aīm ad honestatis nitore nō ↄsiderare ve laudis pulchritudiem Hinc nascūt aucupia q̄site hereditatis ↄtinētie atque grauitatis simlacōe captate qd abhorret a ꝓposito xp̄iani viri Omne eī qd elaboratū arte ꝫ fraude ↄpositū ē: caret merito simplicitatis In quo q̄ nullū ecclesiastici ordis officiū ī receperit īcōgrua iudicatur affectare ālienas hereditates ī supmo fine vite positos suū hr̄e iudiciū: vt libere testēt qd sentiūt q̄ post ea nō sīt emēdaturi cū honestū nō sit ↄpetētia ↄpēdia alijs vl debita vl parata aūte cū vel sacerdotis vl ministri sit ꝓdesse si fieri pt oībꝫ. obēe nemi Deniqꝫ si nō pt alteri sbueniri nisi alt ledat: ↄmodiꝰ est neutrū iuuari q̄m grauari alterū Ideoqꝫ ī causis pecuniarijs īteruenire non est sacerdotale ī qbꝫ nō pt fieri qn frequēt ledat alt q̄ vincat: qm īcessoris bn̄ficio se victū arbitrēt Sacerdotis est igit nulli nocē: ꝓdesse velle oībꝫ: posse at solꝰ est dī Nā in causa capitis nocē ei quem iuuare debeas piclitatē: nō sine pccō est gͣuiu In causa at pecunie odia q̄rere īsipiēcia est: cū pro salute hoīs grauēs frequēt fiāt molestie ī quo eciā piclitari gl'osū est Posita igit forma ī sacerdotis officio teneat: vt nulli noceat: ne lacessitꝰ q̄dē ꝫ aliq̄ īiuria offensus Bonꝰ eī est vir q̄ dixit: si reddidi retribuētibꝫ m̄ mala Que est eī gloria si eū nō ledimꝰ: qui nos nō leserit: Sꝫ illa v̄tus ē si lesus r̄mittas Qm̄ honestū q̄ cū potuisset regi īimico nocē maluit parcē nō

Nam etiā utile q̄ successori hoc pfuit ut discerent omnes
fidē regi prio seruare: nec usurpare īperiū sed vereri.
Itaq3 et honestas utilitati plata est: et utilitas secuta
honestatē est. Parū est q̄ pepcit addidit q̄ etiā ī
bello doluit occisū et flebilit' deplorauit dicēs Mō
tes gelboe nec ros nec pluuia cadat sup vos. mon
tes mortis. qm̄ ibi sblata est ptectio potenciū ptecti
o saul. Non ē unctꝰ ī oleo et sanguine vulneratoꝝ et
ex adipe belligerāciū. Sagitta ionathe nō ē retro ūer
sa: et gladiꝰ nō est ūersus vacuꝰ. Saul et ionathā
speciosi carissimi īseparabiles ī vita sua et ī morte nō
sūt separati. Sup aqlas leuiores: sup leones potencio
res. Filie isrl' plorate sup saul q̄ vestiebat vos vesti
mēta coccinea cū ornamēto vro q̄ īponebat aurū sr̄
vestimēta vra. Quō ceciderūt potentes ī media pugnā.
Ionathā ī morte vulneratꝰ. Doleo ī te fr̄ ionathan
speciosus mi valde. Cecidit amor tuꝰ ī me sicut a
mor mulierū. Quō ceciderūt potentes et perierūt arma
cōcupiscenda? Que mr̄ unicū sic deflet filiū quē
admodū hic defleuit inimicū? Quis gre autorē ta
tis psequeret laudibꝰ quibꝰ iste psecutꝰ est īsidiato
rē capitis sui? Quā pie doluit quāto īgemuit
affectu? Aruerūt motes pphetico maledcō: et di
na vis sētenciā maledicentis īpleuit. Itaq3 pro re
gie necis spectaculo penā elementa soluerūt. Quid vō
de scō naboth q̄ fuit cā mortis nisi honestatis cōtempla
cio. Nā cū ab eo vineā rex posceret pecunia se datu
rū pollicēs īdecorū prciū pro patria recusauit he
reditate: maluitq3 morte declināre hm̄oi turpitudinē
Nō michi inq̄t fiat a dnō ut dem hereditatē patrū me
orū: hoc ē tantū in oprobriū nō fiat nō pmit
tat deꝰ tm̄ extorqri flagiciū. Nō utiq3 de vitibꝰ

dicit neque ei de vitibus cura est domino neque de terreno spacio sed de iure loquitur patrum. Potuit utique et alteram vineam de vineis regis accipere et amicus esse: in quo non mediocris scilicet huiusmodi utilitas estimari solet. Sed quod turpe erat iudicavit non videri utile: maluitque periculum cum honestate subire quam utilitatem cum obprobrio. Vulgarem utilitatem loquor: non illam in qua etiam honestatis gratia est. Denique et ipse rex potuit extorquere: sed impudens arbitrabatur et occisum doluit. Dominus quoque mulieris osius immanitate quae honestatis immemor turpe antetulit lucrum: congruo supplicio plectendam annunciavit. Turpis itaque est omnis fraus. Denique etiam in rebus vilibus execrabilis est staterae fallacia: et fraudulenta mensura. Si in foro rerum venalium in usu commerciorum fraus plectitur: potestne irreprehensibilis videri inter officia virtutum? Clamat salomon pondus magnum et exiguum et mensure duplices immunde sunt apud dominum. Supra quoque ait Statera adultera abhominacio apud deum: pondus autem equum acceptabile est illi.

In omnibus igitur decora est fides iusticia grata mensura equitatis iocunda. Quid autem loquimur de contractibus ceteris: et maxime de coemptione prediorum vel transactionibus atque pactis? Nonne formule sunt dolum malum abesse eiusque cuius dolus fuit deprehensus duplici pene obnoxium fore? Ubique igitur honestatis preponderat consideracio que dolum excludit fraudem eicit. Unde iure generalem David prophetica proposuit sentenciam dicens. nec fecit proximo suo malum. Non solum itaque in contractibus in quibus etiam vicia eorum que veneant prodi iubentur: ac nisi intimaverit venditor quamvis in ius emptoris transscripserit doli actione vacuatur: sed etiam generaliter dolus in omnibus abesse debet aperienda simplicitas intimanda veritas est. Vetere autem istam de dolo non iurisperitorum formulam sed patriarcharum sente

ciā scriptura diuina eudēt expssit ī libro veteris testame
ti q ihu naue scribit Nā cū exisset fama p pplos sic
citatū ee mare in hebreor trāsitu fluxisse aq de pet. de
celo diuinā ministre alimonia tot ppli milibz habūdātem
corruisse muros ihelo sacro tubarū sono ictu et vlulatu
plebis arietatos. gētiu quoq rēge victū et suspēsū ī lig
no vsqz ad vespā. gabaonite metuētes valida manū
venerūt cū vsucia silantes se de tra lōgiqua ee diu
qz pegrinatos. disrupisse calciamēta detriuisse amictus
vestiū quorū veterascencium īdicia demonstraret. causā
aūt tāti laboris mercede pacis et iūgende cū hebreis ee
amicicie cupiditatē Et rogauert ab ihu naue ponere vt
secū firmet societatem Et q adhuc erat ignarus locor
atqz icolar istius nō cognouit fraudes eor: neqz dūm
īterrogauit et cito credidit Adeo scā erant illis tpibz fides:
vt falli aliquos posse nō crederet Quis hoc repchen
dat ī scis: q ceteros ex suo affcū estimāt Et qz ipis
amica est veritas: mētiri nemīnē putāt falle qd sit ig
norant libēt credūt qd ipi sūt: nec possūt suspicari hoc
qd nō sūt Hinc salomo ait Innocēs credit oi vbo Non
vituperanda facilitas: sed laudāda bonitas Hoc est inno
centem ee ignorare qd noceat: et si circūscribit ab aliquo
de oibz tn bn iudicat q fidē ī oibz arbitrt Hac igit
mentis sue deuocōe credulitq vt credēt testamentū disposu
it pacē dedit cōfirmauit societātē Sz vbi ī terras eorum
ventū est cōphensa fraude qz cū eent finitimi aduenas
se ee simulauerūt: circūscriptū sese pplo pm īdignari
cepit: illis tn pacē quā dederant reuocāda non censu
it qz cōfirmata erat sacrmēti religiōe: ne dū alienā p
fidiā arguūt suā fidē soluēt Multauit eos tn vili
oris obsequio ministerij Clemēcior sētēcia: sz diutinior
Manet eī ī officijs pena veteris astucie: hodierno in
hūc die ministerio deputata.

Capitulū vndecim

Non ego ī hereditatibz adeundis. digitor pcussio
nes et nudi saltaciones notabo.

Nā hec etiā vulgo nōbilia nō similitate piscationis xpositas
copias: vt emptoris illaqueret affectus Cum ei tā studiosus lux
urie ac deliciarū inptus est vt huiusmoi fraude peteret?
Quid in tractare de siracusano illo ameno secreto q̄z re
cessu: et de seculi hois calliditate? Qui cū peritissime
aliquē reppisset: cognito q cupidus eet hortoz venalium
ad cenam in hortos rogauit. pmisisse inuitatū
p9 crastinū venisse. offendisse illic magnā piscatoz
multitudinē. exquisitis copijs ad ornatū conuiuiū in
pspectu cenantiū an hortulos xpositos piscatores
vbi nūq̄ an iacebat recia: vnusquisq̄z qd cepat
certatim offerebat epulantibz Supra mensam pisces i
gerebat resilientes oculos i cubentiū oberrabat Mirari
cepit hospes tantā copiā piscium tantumq̄z numez conum
barū Responsū querenti aquationē illic ee dulcis aq
gratia innabiles eo pisces conuenire Quid multa? Plex
it hospitē: vt sibi extorqueret hortos vendere volens cogit
preciū conuatus suscepit Sequenti die emptor cū amicis ad
ortū venit: nauigiū nudū inuenit Percontatum aliq̄ pis
catoribz eo eet die feriaz solempnitas. respondetur nulla: nec
vmq̄ preter hesternū diē piscari solitos Quā hic redar
guendi habe auctoritatem doli: q tā tpe captauerit aucu
piū deliciaz Qui enī alterū pcī arguit: ipse a pcō
debz alienus ee Non ergo huiusmoi nugas ego i hanc
ecclesiastice cessionis auctoritate vocabo q generalit condempnat
omnem lucri turpis appetenciā. breuiq̄z sermonis xpedio ex
cludit leuitatē ac vsuriā Nā de illo q̄ loquitur q de eo
testamēto qd ab alijs licet fcm falsū tn̄ agnouerit: hedi
te sibi a legatū vendicet et lucrū querat alieno crimine? cū e
tiā leges publice eū q sciens falso vtitur tanq̄ reū facino
ris astringant? Regula aūt iusticie manifesta ē. q a ve
ro declinare nō deceat bono nec dampno iniusto afficere q̄
quē nec doli aliq̄ annectere fraudisue xponere Quo eunde
reus eo q ananias qui fraudauit de precio agri sui q
ipse vendiderat: et porcionē precij tanq̄ summe totius nūm an

pedes posuit apostolorum sic reus fraudis exstitit. Sicut ille
utique nichil offerre: et hoc sine fraude fecisset. Quia fraus
dem admiscuit: non liberalitatis gratiam reportavit sed falla
cie penam exsolvit. Et dominus in evangelio cum dolo accedentes repu
diabat dicens: vulpes foveas habent: quoniam in simplicitate cordis
et innocentia nos iubet vivere. David quoque ait: Sicut novacula
acuta fecisti dolum. Nescie arguens proditorem eo quod
instrumentum huiusmodi ad homines adhibetur ornatum et plerumque ulce
rat. Si quis igitur pretendat gratiam et dolum nectat Doech pro
ditoris exemplo: ut eum quem celare et protegere debeat prodat
ad mortem instrumenti usque comparatione censetur quod ebrie mentis et
titubantis vicio manus vulnerare consuevit: sicut iste ma
licie ebrius vino per funeste proditionis indicium. abimelech
sacerdoti necem detulit: eo quod prophetam in hospicio suscepisset.
quem rex iudee accensus stimulis persequebatur. Capitulum xii
P
verum igitur ac sincerum oportet esse affectum: ut unusquisque
simplicem sermonem proferat: vas suum in sanctificatione pos
sideat: nec fratrem circumspectione verborum inducat nichil promit
tat inhonestum ac si promiserit tolerabilius promissum non facere
quam facere quod turpe. Sepe plerique constringunt se iurisiurandi sacrame
nto: et cum ipsi cognoverint promittendum non fuisse. sacramenti
tamen contemplacione faciunt quod spoponderint: sicut de herode supra
scripsimus qui saltatrici premium turpiter promisit crudeliter solvit. Tur
pe quod regnum pro saltacione promittitur crudele quod mors prophete pro
iurisiurandi religione donatur. Quanto tolerabilius tale fuisset
periurium sacramento: si tamen periurium possit dici quod ebrius inter
vina iuraverat quod decenatus inter saltantium choros promiserat.
Infertur disco prophete caput: et hoc estimatum est fidei esse quod
amencie fuit. Neque unquam adducar ut credam non incaute
promisisse principem iepthe: ut immolaret deo quicquid sibi venien
ti intra limen domus sue occurreret: cum et ipsi votum penituerit
sui postquam filia occurrit sibi. Denique conscidit vestimenta su
a et dixit. Heu me filia: impedisti me: in stimulum dolorum
facta es mihi. Qui licet pio metu ac formidine acerbitatem
dure solucionis impleverit: tamen luctum annuum etiam posteris

deploradū statuit & dēliq̄ Dum ꝑmissio arbior solucio
quā nāe habuit lugē eciā ipē q̄ fecit Deniq̄ factū est ꝑ
ceptū & decretū ī isr̄l ex diebꝫ indies: ābulabāt ī qī fili
e ꝑpli isr̄l lugētes filiā iepthe filiā galathitis q̄tuor di
ebꝫ ī āno Nō possū accusāe virū q̄ nāe habuit cplere
q̄ vouerat ſꝫ tn̄ miserabil necitas q̄ soluit parricidio.
Meliq̄ nō vouē id qd̄ sibi cu ꝑmittit nolit csolui.
Deniq̄ ī ysaac habem̄ exēplū pro q̄ arietem deus
statuit sibi imolai Nō sp̄ igit ꝑmissa soluēda oīa
sc̄ Deniq̄ ipē dn̄s fregit suā mutat sētēciā sicut scrip
tūa cdicat Nā et ī eo libro q̄ īscribit nūi ꝓposuerat
ꝑcutē morte & ꝑdē ꝑpl'm ſꝫ postea rogatq̄ a moyse re
consiliatq̄ est ꝑplo suo Et iterū ad moysē & aaron
ait Diuidite vos de medio synagoge & csūmabo eos
sil' Quibꝫ discedētibꝫ a cetu: datha et abyro sbito
ipsos tra ꝓrupto soluta hyatu absorbuit Precellēti
us & ātiquis istud exēplū de filia iepthe: q̄ illud mco
rabile habet apud philosophos de duobꝫ phitagōreis:
quoꝝ alt' cū tyrāno dyonisio capitis dāpnatq̄ eēt ꝑsump
to. mortis die poposcit: vt domū ꝑgedi ei facultas da
ret: vt cmēdaret suos Ac ne iuertendi metuēt fides
vadē mortis obtulit ei cdicione: vt si ipē deforet
ad cstitutū diē: vades eiq̄ sibi ꝓ eo moriēdu agnos
cēt Nec qlitate sposiōis q̄ offerebat īcusauit: co
stātiq̄ aīo diē necis ꝑstolabat Itaq̄ alt' se nō sbtrax
it: alt' adiē redijt Qd̄ eousq̄ fuit mirabile vt tyrānq̄
eos sibi ī amiciciā ascisceret: quoꝝ vrgebat ꝑicl'm
Qd̄ ergo īspectatis et ī eruditis viris plenū mira
culi est: hoc ī vgīe m'lto magnificenq̄ m'ltoq̄ illus
triuq̄ depr̄hēdit': que īgemiscenti ait Fac m̄ vt exi
uit de ore tuo Sꝫ spaciū duoꝝ mēsiū poposcit vt
cū eqlibꝫ cuētū ageret ī mōtibꝫ q̄ virgitatē eiq̄ pre
destinatā neci pio affctū ꝓseqret Nec fletq̄ eqliū
mouebat puella: nec doloꝝ flectit nec gemitus
retardauit nec dies ꝑterijt nec fefellit hora Redijt

Exm̄ d' phisius & damon

4d

ad prēm qui ad votū ꝑdiet : ⁊ volūtate ꝓpria cunctātem
īpulit feceritq arbitriu spōtaneo : vt qđ erat īpietis for
titudū fiet pietis sacrificiū Capitulū xiii
Ecce tibi iudith se offert mirabilis . q formidatū
populis virū oloferne adque assiriorū triumphali scep
tum alcius : q primo forme grē ⁊ vultus decore pcul :
deinde sermonis cōtustribit elegācia Primus triumphus
eius fuit q integrū pudorē de tabernaclo hostis iuenit :
scđs q femina de viro reportauit victoriā fugauit po
pulos ꝯsilio suo . horruerūt ꝑse audaciā eius Vtrūqz
qđ ī illis duobz phitagoreis mirat̄ nō expauit piculū
mortis : sed nec pudoris qđ ē grauius bonis femis Nō v
nius ictū carnificis : sed nec totius exercitus tela trepidauit .
Stetit inter cuneos bellator femina : inter victricia arma secu
ra mortis Quātū ad molē expectat piculi moritura
processit : quātū ad fidē dimicatura Honestatē igit̄ secuta
est iudith et dū eā seqtur vtilitatē īuenit Honestatis
eē fuit prohibē ne populus di se prophanis dederent : ne ritus
patrios ⁊ sacramēta ꝓderet ne sacras virgines viduas ꝯiuges
pudicas matronas barbarice subiceret īpuritati ne ob
sidione dedicione solueret Honestatis fuit se malle
pro omnibz piclitari : vt omēs eximeret piclo Multa
honestatis auctoritas vt ꝯsiliū de sūmis rebz femina sibi
vēdicaret : nec principibus populi ꝯmitteret Multa honesta
tatis auctoritas vt dm adiutorē presumeret : quāta g
Quid vero heliseus Cap^m xiiii Causa vt īueniret .
rursi honestatem secutus est cū exercitū syrie qui
ad obsidēdū eū venerat captiuū introduxit ī samariā :
cuius oclos cecitate obduxerat ⁊ dixit Dne api oculos
eorū vt videat ⁊ viderūt Itaqz cū rex isrl̄ pcutē ingres
sos vellet eāqz sibi dari a prophā facultatem posceret
respōdit nō pcutiēdos quorū captiuitatē non eēt ma
nu opatus armisqz bellicis sed magis subsidio alimētorū
iuuandos Deniqz epulacionibz refecti copiis : nunqua pos
tea terā isrl̄ pyrate syrie reītēdū putauerūt Multo

hoc sblimius qm̃ illud grecoꝝ q̄ cū duo ppli adůsū se
de gloria īperioꝝ ctarēt : ⁊ alt̃ ex hiis haberet copi
ā queādmodū naues alteius ppli clāculo exureret. tur-
malu ... pe credidit / q̄ minꝰ posse honeste. qm̃ plus tpit. Et
isti qdē sine flagicio hoc facē neqbāt ut eos quos
sūmādi belli psici grā ī societatem cuenerat hac
fraude decipent : quā licet possit negare nō pos
sit tn̄ nō erubescē. Heliseus at̃ nō fraude deceptos lucz
sed potestate dn̄i pcussos : maluit tn̄ seruaē q̄ pdē : q̄
decoꝝ foret hosti pcē ⁊ adůsario donaē vitā quā potu
isset auferre nisi pepasset. liquet igit̃ qd̃ decoꝝ est sp
eē vtile. Nā et iudith sā decoro cceptu ppē salutis
solut obsidiois pictm : et publicā honestate ppia ac
qsiuit vtilitate. Heliseus gloriosiꝰ ignouit qm̃ pcu
lit : ⁊ vtiliꝰ reseruauit hostes q̄ ceperat. Nō eni a
liud iohēs nisi honestatem csiderauit vt ī honestas
nupcias eciā ī rege nō posset ppeti dicēs : nō t̃ licet
illā vxorē hrē. Potuit tacē nisi idecoꝝ sibi iudicas
set mortis metu verū nō dicē : iclinare regi pphetiā
auctoritatē adulacione sbtexē. Sciebat vtiqꝫ morte
dū sibi eē q̄ regi adůsabat̃ : sed honestatē saluti
ptulit. Et tn̄ quid vtiliꝰ : q̄ q̄ passiois duo sc̄o ad
nexit gloriā. Deū quoqꝫ susāna denūciato falsi testio
nij tirore : cū hīc se videt vrgeri picl̄o inde obprobrio
maluit honesta morte vitare obprobriū : q̄ studio sa
lutis turpē vitā sbire ac sustinē. Itaqꝫ dū honestati
tendit eciā vitā reseruouit. Que si id qd̃ sibi vide
bat̃ ad vitā vtile pposuisset nō tātā reportasset
gloriā : ymo eciā id qd̃ nō solū īutile sed eciā piculo
sū foret : penā crīminis forsitā nō euasisset. Aduitimꝰ
igit̃ q̄ id qd̃ t̃pe est nō pt̄ eē vtile : neqꝫ rursus
id qd̃ honestū est īutile q̄ cplex honestatis ē sp vti
litas. ⁊ vtilitatis honestas. Nā Fabricio ... ferūt rethores
q̄ dux rōnoꝝ cū ad eū adůsarij regis medicus venis
set pollicēs se daturū regi venenū victū eū ad hoste

remiserit Et reuera p̄clarū vt q̄ v̄tutis ētame̅ susce
pat: noluit fraude vīcere Nō enī in victoria honesta
tem ponebat: sed ipam̄ nisi honestate q̄sita victo
riā turpē p̄nūciabat Redeam⁹ ad nr̄m moysen at
q3 ad supiora reuitam²: vt q̄nto p̄stāciora tāto a
tiqora p̄mam⁹ Nolebat egipti rex p̄plm dīttē p̄im
Dixit moyses sacdoti aaron vt extendēt v̄gā suā
sup omēs aquas egipti Extendit aarō: et v̄sa est
aqua flumīs ī sāguiē: et nemo poterat bibe aquā
omesq3 egiptij siti piebat: sitera at flueta p̄ibz ha
būdabāt Jactauerunt fauillā ī celū & t̄rā sē vlcea:
et vesice cadētes ī hoīb3 et q̄drupedib3 Deduxeāt
grādine in igne flameo: cōtra erāt sup t̄rā oīa
Rogauit moyses: & oīa in suā gr̄az reūterūt Ora
do sedata est sanata vlcera potus solitos flumīa p̄
buerūt Jterū caligātib3 tenebris opta erat t̄ra p tri
duū Ex quo moyses manū leuauerat & tenebras ex
cusserat Moriebat² oē p̄mogeitū egiptiorum: cū he
breorum oīs eēt īoffensa p̄genies Rogat² moyses:
vt hys quoq3 exicijs fine daret Orauit et īpetrauit
In illo predicādū q a fraudis cōsorcio tpaueit: ī hoc
mirabile q̄m diuinit⁹ ītentata supplicia et virtute p̄pa
ciā ab hoste detorserit Vere nimiū sicut scriptū est ma
suet⁹ et mitis Sciebat q̄d fidē rex nō seruaret p̄missi:
tn̄ honestū putabat vt rogat⁹ oraret lesus benedicē
ret. appetitus īmitteret Dicit v̄gā et serpēs fc̄s est
q̄ deuorauit serpētes egiptiorum: significās q v̄bū carofi
eret q serpētis dūi venena vacuaēt p remissione et in
dulgēciā peccatorum Virga ei est v̄bū diuīm. regale ple
nū ptātis īsigne īperij Virga serpēs fc̄s est q̄m qui
erat filius dei ex dō p̄re natus filius hoīs fc̄us ē nat⁹
ex v̄gie q̄ qi serpēs exaltat⁹ ī cruce mediana vul
neribz īfudit huānus Vn̄ ipē dn̄s ait Sicut moyses
exaltauit serpētē ī deserto ita exaltari oportet filiū
hoīs Deniq3 et alterū signū ad dn̄m ihm̄ ptinet. q̄d

fecit moyses Misit manu suā i sinu et ptulit eā: et
facta est manus eius sicut nix Iterū misit et ptulit eā
et erat sicut carnis huāne spēs: significans dnm ihm p
mū fulgore diuinitatis: postea susceptione carnis in
q fide crede omēs gētes pplosq oporteret Merito ma
nū misit qr dextera dei xpc est i cuius diuinitate et i
carnatione si qs nō crediderit qsi reprobus flagellat:
sicut iste rex qui qm signis nō credidit euidētibz postea
flagellatus orabat ut veniam mereret Quantus igit honesta
tis affcs ee debeat ex hijs probat: et eo maxie qd se
obiciebat pro pplo dicēs: ut remitteret pplō dō a certe de
libro viuēcium dele Thobias quoz forma expssit hones
tatis euidēciis cū relicto diuino mortuos sepeliret et ad
cibos paupis mēse // copes: raguel papue q ateplaci // tiuitaē
one honestatis cū rogaret ut filiā suā in cōiugio da
ret. vicia quoz filie nō tacebat: ne circumueīre petito
rē videret tacendo Itaq cū thobias filius tobis posceret
ut sibi eā daret ~~daret~~ puella. respōdit lege qdā ipi
ipi eā debere tanq ppinquo: sed dedisse eā iā sex viris
et omēs eos ee mortuos Iustus itaq vir alienus fiebat // plus
et malebat inuptā sibi filiā manere: qm ppt nupcias
eius exneos pidum Nam breuit absoluit oēs qstioēs
phoz Illi de vicijs tractāt domoz tegenda an pdē
da a venditore videat: nō iste nec filie vicia celā
da arbitratus est Et cte nō ipse affectabat ut eā t
dēt; sed rogabat Quanto utiq iste honestior sit illis du
bitare nō possumus: si aferamus qnto pstancior sit filie cau
sa qm rei venalis pecunia Considemus aliud qd i captiuitate
gestu est stimū tenuit honestatis decorem Nullis eī
aduersis honestas īpedit q i hijs eminet et magis pre
cellit qm i psperis Inter vincula itaq īt arma flamas ser
uitute q liberis oī supplicio grauior est īter penas morie
ciū exadia prie virorū formidieꝫ peptore saguinem non
excidit tn cura honestatis maioribz mris: sed īt cinse
prie cineres et famulas i affcibz pijs resplenduit et re

fulsit ¶ Nā cū in psidē ducerent̄ pres nrī q tūc dī ōcipote
tis cultores erāt: accep̄tū ignē de altari sacdotes dnī oc
culte ī valle absconderūt. Erat illic velud puteus pa
tens. aque secessu īfrequēs nec populari vsui patens: ig
noto et ab arbitris remoto loco ibi obsignauerūt in
dicio sacro pit ac silēcio ignē ī cōditū ¶ Nō illis studi
ū fuit aurū defode argētū abscōde qd̄ seruarēt pos
teris suis: sed iter extrema sua honestatis curā ha
bētes sacrū ignē seruadū putauerūt: ne vel ipui cōta
minarēt. vl̄ defunctoꝝ sanguis extingueret vl̄ deformiū
ruinarū acinus abolēt. Abierūt itaqȝ ī psidē sola re
ligione liberi: qm̄ sola illis p captiuitatē extorqri nequit.
Post vēo plurimū tpis qn̄ placuit deo dedit hac mē
tem regi psarū vt restaurarī ī iudea tēplū et legitios
reparari ierosolimos ritus iubēt. Cuius grā muneris ne
emiā sacdotē rex psarū duxit. At ille secū deduxit il
loꝝ sacdotū nepotes q̄ pfectum de pio solo sacrū ne
puet ignē abscōderūt. Venientes at̄ vt prīm sermoē
ēst pditū: nō inuenerūt ignē sed aquā crassā. Et cū
deesset ignis quo adolerent altaria. haurie eos aqā
neemias sacdos sibiqȝ deferre et aspgē sup ligna pce
pit. Tūc visu mirabile cū eēt celum itectum nubi
bȝ sol repēte illuxit. accēsus est magnus ignis ita vt
omēs ī tam euidēti dnī grā fcm̄ stupētes leticia p
fūderēt. Orabat neemias psallebāt sacdotes ymnum
deo. Vtqȝ ɔsūptū est sacrificiū: iussit iterū neemias
residua aqua maiores pfūdi lapides. Quo fcm̄ flāma
accēsa est: lumen at̄ refulgēs ab altari ɔsūptū illico
est. Hoc patefcō iudicio rex psarū eo loco ī quo ignis
fuerat absconditꝰ et postea repta ē aq̄. tēplū fieri mā
dauit cui īferebāt dona plurima. Appellauerūt at̄
illud q̄ erāt cū scō neemia epathar qd̄ īterpretacionē
hȝ purificacōis: a pluribȝ nepthe vocat. Inueit at̄
ī descripcoībȝ iheremie pphē q̄ iusserit accipe de igne
eos q̄ postea eēnt futuri. Hic ē ignis q̄ cecidit sup sacri

ficiū moysi et ɔsumpsit illud sicut scriptū ē: q̄r exiuit
ignis a dn̄o & ɔsumpsit vniu͛sa q̄ erāt sup altare holocausta
Hoc igne oportebat sacrificare sacrificiū Deoq̄ʒ et filios aa
ron q̄ alienū ignē īferre voluerūt exiuit iterū ignis a
dn̄o et ɔsumpsit eos ita ut mortui ext͞ castra pīcerēt
Veniens aūt iheremias ī locū īuenit domū ī modū spelū
ce: & tabnaculū et archā et altare īcēsi īntulit illuc et
obstruxit ostiū Nō cū hij q̄ sil venerāt ~~quisil venerat~~
curiosiꝰ ꝑscrutarēt vt notarēt sibi locū: neq̄q̄ ɔphēdē
atq̄ʒ īuenire potuerūt Vt aūt cognouit iheremias qd̄ affec
tauissēt dixit Ignotꝰ erit locꝰ donec cōgreget dn̄s ɔgre
gacionē p̄pli & ꝑpiciꝰ fiet tūc ds̄ ondit hec et apparebit
maiestas dn̄i Cōgregacionē tenemꝰ ꝑpiciacione dn̄i di
mī agnoscimꝰ: quā ꝑpiciator ī sua opatꝰ est passiōe
Arbitror q̄ nec ignē istū ignorare possumꝰ cū legerimꝰ
q̄r baptizat dn̄s ihūs ī spū sc̄o & igni sicut ī euangelio
dixit iohes Merito ɔsumebat sacrificiū qd̄ pro pecc̄o erat
Ille aūt ignis tipus spc̄ sc̄i fuit q̄ descensurꝰ erat erat
post dn̄i ascensiōēʒ & remissurꝰ pcc̄a oīm: q̄ q̄si ignis
īflāmat aīm ac mētē fidelē Vn̄ ait iheremias. ac
cepto spū Et fc̄m est ī corde meo vt ignis ardēs flam
″meis mīgerans ī ossibʒ″et dissolutꝰ sū vndiq̄ʒ: et ferre nō
possū Hʒ et ī actibʒ aplōꝝ cū decidisset sr̄ aplos & ple
rosq̄ʒ q̄ expectabāt promissa dn̄i: tāq̄m ignē dispsas
esse″legimꝰ″linguas Deniq̄ʒ sic vaporabat aīos sin
glorū vt musto īpleti ēē q̄ accepant estimarēt lingua
rū diuisitate Nō ergo sibi vult q̄ ignis aq̄ factus
est? et aqua ignē excitauit? nisi q̄r spūalis grā p
ignē exurit p aquā mūdat pcc̄a nr̄a: fluit ei p̄c
catū et exurit Vn̄ et apl̄s ait Vniuscuiusq̄ʒ opꝰ q̄
le sit ignis ꝓbabit Et īfra Si cuiꝰ opꝰ arserit det
metū paciet: ipē tn̄ saluꝰ erit sic tn̄ q̄i p ignē Nō
ideo posimꝰ vt probaremꝰ p ignē exuri peccata Nō
tū est ergo huc ēē vē ignem sacrū q̄ tūc ī typo fu
turē remissiōis pccōꝝ descēdit sr̄ sacrificiū Hic igitur

ignis absco̅dit᷑ captiuitatis tp̄e quo culpa regnat: tp̄e aūt
libertatis p̄mitt᷑ ⁊ lucet ī aque sp̄e̅ sit mutuatq̄ tn̄ seruat
ignis natura̅ vt ɔsumeret sacrificiu̅ Nec mireris cum
legeris q̄ pr̄ d̄s dixit: ego su̅ ignis ɔsumens Et alibi: me
dereliq̄ru̅t fonte̅ aq̄ viue Ipe̅ quoq̄ dn̄s ih̄s q̄i ignis infla̅
mat: audie̅ciu̅ corda q̄i fons refrigerat Na̅ ip̄e in euange
lio suo dicit q̄ ideo venerit vt igne̅ in t̄ras mitteret et
potu̅ sicie̅tibz aq̄ viue ministret Helie quoq̄ tp̄e desce̅dit
ignis qn̄ p̄uocauit p̄phās gēciu̅ vt altare sine igne ac
cenderet Et cu̅ illi nequissent face̅: hostia̅ sua̅ t̄cio
ip̄e p̄fudit aq̄ et manabat aq̄ ī circuitu altaris et ex
clamauit: ⁊ cecidit ignis a dn̄o de celis ⁊ ɔsu̅psit ho
locaustu̅ Hostia illa tu es. ɔsidera tacitq̄ singula: ī te
descendit vapor sp̄c̄ sc̄i: te videt᷑ exure cum pc̄cā tua
ɔsumit Denīq̄ q̄d ɔsu̅ptu̅ est sacrificiu̅ tp̄e moysi: sa
crificiu̅ pro pc̄c̄o erat. Unde moyses ait sicut ī macha
beorum scriptu̅ est libro eo q̄ no̅ sit ma̅ducatu̅ q̄d erat
pro pc̄c̄o ɔsu̅ptu̅ est Nōne videt᷑ tibi ɔsumi qn̄ ī bab
tismatis sacrame̅to interit ho̅ totq̄ exterior: Vetq̄ ho̅ n̄r
ɔfixq̄ est cruci: ap̄l̄s clamat Illic sicut p̄rim exempla te
docet egipciq̄ demergit᷑: hebreus resurgit sc̄o renouatus
sp̄u Qui ecia̅ p̄ mare rubru̅ ī offenso tn̄siuit vestigi
o: vbi baptisati s̄t p̄res s̄li nube ⁊ ī mari In dilu
uio quoq̄ noe tp̄e mortua est caro oīs iniustus tn̄ cu̅
suo p̄genie saluatq̄ est An no̅ ɔsumit᷑ ho̅: cu̅ absol
uit᷑ mortale istud a vita: Denīq̄ exterior corru̅pit᷑ s̄z
renouat᷑ īterior: nec solu̅ ī baptismate sed ecia̅ ī pe
nite̅cia fit carnis īteritq̄ ad p̄fc̄m sp̄c̄ sicut apostolica
doce̅m᷑ auctoritate dice̅te sc̄o paulo Iudicaui vt p̄
sens eu̅ q̄ sic op̄atq̄ est t̄de h̄mōdi sathane ī inter
itu̅ carnis vt sp̄c̄ saluq̄ sit ī die dn̄i n̄ri ih̄u xp̄i
Uberior excursus admira̅di gr̄a misterii sc̄us videtur:
du̅ studeimq̄ reuelatu̅ plenq̄ sacrametum pa̅de̅: q̄d
eousq̄ plenu̅ honestatis est: vt sit plenu̅ religio
nis Tanta ergo honestatis cura maioribz fuerit

in hoc euidētissiē claruit: vt vnus mlris īiuriam
stupro illatā intēperancū bello psequeret²: et victo pplō
tribus beniamyn obtestaret² i cōiugiū. se eis pprias filias
nō daturos: remāserat eīz sine vllo posteritatis ssbsi
dio nisi fraudis necessario accepisset licenciā. Que
tū cōdulgēcia cogruo cōtēperācie supplicio nō videtur
vacare: qn̄ illis hoc solū promissū est vt rapto iūret
cōiugio. nō cōnubij sacramento Et reuera dignū fuit
vt q̄ alienū cōnubiū soluerāt ipi nupciarū amitteret
solepnitatem Om̄ plena āt miseracōis hystoria Vir
quit leuita accepit sibi cōiugalem qm̄ a cōcubitu cō
cubinā appellatā arbitror Que aliqn̄to post q̄busi
dā vt fieri solet offensa rebz ad prēm se contulit: et
fuit illic quatuor mēsibz Exurrexit vir eius et abijt
ad domū socri sui: vt cū sua cōiugali repararet grā et
reuocaret eā ac reducēet Accīpit eū mulier atz ī do
mū pris sui īntroduxit matitū Letatus est adolescen
tule pr̄. veīt obuiā et sedit cū eo tbz diebz: et
epulati sūt et quieuerūt Et sequēti die surrexit leui
ta diluculo et retētus est a socero: vt tā cito nō deseie
ret cōuiuij iocūditatē Et alio et tcio die nō pmisit pr̄
adolescētule pficisci generū suū: donec leticia et grā
īter eos omīs cōsūmaret² Pz die septīo cū iā ad ves
pm declinaret dies post mēsas et leta cōuiuia²: cū pre
teireit finitime noctis viciniā: vt apud suos pocius q̄
apud extraneos reqēscendū putaret nequiuit teneri et di
misit vna cū filia sua virū Verū vbi fcā est aliq̄
pgressio: cū vesp̄ iā ppinqor vrgeret et appīqtū foret
ad vrbem iebuseoꝝ dicente seruulo vt ad eā dn̄s su
us deflecteret: nō acqēuit dn̄s suus²: qr nō erat ea
ciuitas filioꝝ isrl': sed ītendit pueīre vsqz gaba q̄
habitabat² a pplō tbus beniamyn nec erat q̄sqz qui
aduenientes reciperet hospicio nisi vir pegrinus pgressa
etate q̄ cū aspexisset eos et īterogasset leuitā quo vadis
vl' vn̄ venis? Quo respōdēte q̄ eēt viator et repe

terret mōtē effriem et nō eēt q̄ colligeret eū ī hospi
ciū ei optulit ⁊ adorūit diuiniū At vbi saciatus
epulādi fīā ē ⁊ mēse remote: irruētes pestilētes vi
ri circuierūt domū Tūc senior filiā suā virginē et
cōcub̄le ei⁹ cū q̄ cubitare solita eēt offerebat viris
īiq̄tatis: tm̄ ne vis irrogaret hospiti Verū
vbi parū racio processit et vis preualuit cessit
leuites iugali sua: ⁊ cognouerant eā. ⁊ tota noc
te illuserūt ei Que atrocitate vl' dolore victa
iniurie an̄ ostiū hospitis quo vir su⁹ diuiterat pro
iecit se atq̄ exalauit spm̄ Dupmo licet vite mune
affīm bone cōiugis seruās: ut exequias saltē sui fu
neris marito reseruaret Quo agnito ne mltis mo
rer omib' pe pplus isrl'. ī bellū exarsit: dubioq̄
euētu cū anceps manēt plū: tria tū pliādi vice
cōuict⁹ est pplus beniamī pplo isrl': ⁊ diuina adiudica
t⁹ sua penas intēpācie luit et cōdepnat⁹ quoq̄
ne quis ei ex nrō pat filiā suā ī vxorē cōdet Itaq̄
cōfirmatū iuriiurādi sacmēto est. sed cōpūcti optam
acbā ī fres tulisset sentenciā: ita seueritate tēperaue
rūt: ut orbatas pntib; vgines ī cōiugiū sibi ascis
ceret: quoȝ pēs pro delicto pemti forent: vel
raptu copulā in sociaret: q̄ pro tā turpis cōmis
si facinore q̄ aliciu mrīonij ius violauerāt. in
dignos se ipetrādo exhibuere mrīonio Dz ne puet
vna pplo cībus: fraudis cōsulta ē conibēcia Nū
ta igit honestatis cura maiorib; fuerit hīc prodit
vt xl' milia viroȝ stringent gladiū aduersus fres
suos de cību beniamī dū vlciscisci volūt iniuriā
pudicicie: q̄ temeratores castitatis nō sufferebāt
Itaq̄ ī eo bello cesa sūt vtrīq̄ sexaginta quinq̄ mi
lia bellatoȝ ⁊ cōbuste vrbes Et cū inferior pmo fuisset
pplus isrl': tū nec aduersi metu belli peritus pdicam
de castitatis sequestrit dolorē Ruebat ī preliū vel
sanguine suo peritus cōmissi flagicij diluere notam

Et q̄ mirū si t̄plo dei decoꝛ illud atq̧ honestū cure fuit.
qm̄ etiā leprosi sicut ī libro regnoꝝ legimꝰ honesta
tis nō defuit ꝯsideracio. Famus erat magna ī samaria
qꝛ obsederant eā syroꝝ exercitꝰ Rex militares excubias
sup murū sollicitꝰ recensebat: īterpellauit eū mulier
dicens Persuasit in hec mlr̄ vt afferrē filiū meū et
attuli: et coximꝰ et comedimꝰ et ꝑmisit vt et ipa
postea suū filiū afferret et carnes illiꝰ sil' madu
caremꝰ Nūc aūt filiū suū abscondit et nō vult eū
afferre Motꝰ rex q̄ nō solū humanis sed etiā parri
cidalibꝫ cadaueribꝫ mulieres paste viderent: et tam
atrocis calamitatis exēplo peritꝰ heliseo ꝓphe denū
ciauit necē cuiꝰ ī ꝑtate fore crederet vt obsidio
nē solueret ꝯpulsaret famē: vel qꝛ nō ꝑmiserat
regi vt percuteret syros quos cecitate ꝑfuderat Se
debat heliseus cū senioribus ī bethel: et priusq̄ intro
isset ad eū regis nūciꝰ ait ad seniores viros Si vi
distis quō filius homicide illiꝰ misit auferre caput me
um. Et ītroiuit nūcius: mādatū regis ꝓtulit
denūcians pris capitis piculū Cui respōdit ꝓpheta
Hac hora die crastina mēsura simulaginis ciclo
due mēsure ordei ciclo ī porta samarie Et cū mis
sus a rege nūciꝰ nō credidisset dicens: si pluerit
dns habūdaciā de celo frumēti nec sic q̄dem id pos
sit effici Dixit ad eū heliseꝰ Quia nō credidisti: ocu
lis tuis videbis et nō manducabis Et factus est subito
ī castris syrie velut q̄drigarū sonꝰ et vox q̄si multitu
dinis: et magne virtutis atq̧ ingens belli tumultꝰ
et arbitrati sūt syri q̄ rex isrl' ī societate aduocasset pre
hij regē egipti et regē amorreoꝝ et fugerūt dilu
culo relinquētes tabernacula sua. qm̄ verebātur ne in
puiso aduētu nouoꝝ opprimerētur hostiū: et cōiūctis re
gū vibꝫ nō possēt resistē Id ignotū samarie erat:
qm̄ victi metu et fame tabidi nec ꝑtendē audebāt

Erũt at̃ leprosi quatuor ad portã ciuitatis: qbus vi
ta erat suppliciũ et mori lucrũ Et dixerũt ad se īuicē
Ecce nos hic sedem⁹ et morim̃ Si ingredim̃ vrbē mo
riem̃ fame: si manem⁹ hic nullũ subsidiũ viuēdi sup
petit nobis Eam⁹ ī castris syrie: ã ↄpēdiũ mortis e
rit. aut salutis remediũ Dixerũt itaq et ītuerũt
castra: et ecce oīa nuda Hostiũ īgressi tabnacla pri
mũ rep̃tis alimētis fugauerũt famē: deinde auri
et argenti qñtũ potuerũt diripuerũt Et cũ soli pre
de īcumberēt disposuerũt tñ nũciare regi fuisse syri
os. qr id honestũ arbitrabāt q̃ repsso īdicio fouere frau
dis rapinã Quo īdicio egressus est p̃pls et diripuit
castra syrie et ↄmeat⁹ hostiũ. habundãciã fecit. ãno
ne vilitate reddidit: vt scdm p̃pheticũ dictũ mēsurã
simulaginis siclo et due mēsure ordei pari p̃cio ↄstarēt
In hac leticia plebis nũci⁹ ille ī quo regē stebat rex
ↄstitut⁹ ī porta: īter exeũtiũ festinationē et remeãci
um exultacionē ↄculcat⁹ a plebe mortu⁹ est Ca xv

Quid hest regina: Nōne vt p̃plm suũ piclo
eriperet. qd erat decor atq honestũ morti se
optulit: nec īmitis regis trepidauit furorē Ipē quo
q rex p̃sarũ ferox atq tumido corde. tñ decor iudica
uit iudici. īsidiaz que sibi parate forēt ginũ repre
sentare: p̃plmq liberũ a seruitute eripe. eius neci: nc
prē ei qui tã īdecora suasisset Denique q̃ scdm a se
p̃cipuũ īt omēs amicos habēt cruci tradidit: qd deho
nestatũ se ei⁹ fraudulētis ↄsilijs aīaduertisset Ea enī a
micicia probabil' q̃ honestatē tuet. p̃fereda sane o
pibz honoribz p̃tatibz: honestati vero preferri nō solet
sed honestatem sequi. Qlis fuit ionatha q pro pie
tate nec offensã p̃ris. nec salutis piculũ refugiebat:
Qlis fuit abimelech qui pro hospitalis grē officijs ne
cē pocius subijt q̃ p̃ditionē fugientis amici subeũdã arbi

Nichil igit' p̃feredũ Capitl' xvj Et hatur
honestati: que tñ ne amicicie studio p̃tereatur

eciā hec scriptuā admonet Sūt eā plereqȝ phōrū
q̄stiones. vtrū amici causā q̄sq̄ ɔtra patriam sentire
debeat vt amico obediat. vtrū oporteat vt fi
dē deserat dū indulget atqȝ intendit amici ɔmoditatibȝ:
Et scriptuā q̄dē ait Claua et gladius et sagitta ferra
ta sic hō est falsū dans testimoniū aduersus amicū suū Sȝ
ɔsiderā q̄d astruat Nō testimoniū reprehendit dictū in amicū sȝ
falsū testimoniū Quid enī si dei causa: q̄d si patrie cogat̄
aliquis dicere testimoniū: Nunquid preponderare debȝ amicicia re
ligioni: preponderare caritati ciuiū: In hijs tn̄ ipsis
rebȝ requirēda est veritas testimonij ne amicus appeta
tur amici perfidia cuius fide absolui debeat Amicus itaqȝ ne
qȝ noxio debȝ gratificari neqȝ innocēti insidiari Nā et si
necesse sit dicere testimoniū: si q̄d in amico vicij cognoue
rit corripe occulte Si nō audierit corripe palā Sūt
eā bone correpcioēs et plerūqȝ meliores q̄ tacita ami
cia Et si ledi se putat amicus: tu tn̄ corripe Et si ama
ritudo correpcionis animū eius vulneraret tu tn̄ corripe
ne verearis Tolerabiliora sunt amici vulnerā: q̄ adulā
tū oscula Errantē igitur amicū corripe: innocētē amicū ne
deseras Constans enī debȝ esse amicicia perseuerare in affectū:
nō puerili amicos mutare modo vaga quadam debemus sen
tēcia Aperi pectus tuū amico vt fidelis sit tibi: et capi
as ex eo vite tue iocunditatē Fidelis enī amicus medica
mētū est vite immortalitatis et gratie Defer amico vt
equali nec te pudeat vt preuenias amicū officio Amici
cia enī nescit superbiā Ideo enī sapiens dicit Amicū sa
lutare nō erubescas nec deseras amicū in necessitate:
nec derelinquas eū neqȝ destituas quoniam amicicia vite ad
iumētū est Ideo in ea onera nostra portamus: sicut
apostolus docuit Dicit enī in hijs quos eadē complexa est cari
tas Etenim si amici. secunde res amicos adiuuant cur nō et
in aduersis amici rebȝ amicorū adiumētū suppetat: Iuue
mus ɔsilio: conferamus studio: compaciamur affectu Si ne
cesse est toleremus propter amicū eciā aspera Plerūqȝ in

inimicicie subeunde sunt propter amici innocenciam sepe obtrectaciones
si restiteris vel responderis cum amicus arguitur et ac-
cusatur. nec te peniteat eiusmodi offensiones. Justi enim
vox est. Et si mala mihi euenerint: propter amicum sustineo
In aduersis enim amicus probatur. Nam in prosperis amici omnes
videntur. Sed ut in aduersis amici paciencia et tolerancia neces-
saria est: sic in prosperis auctoritas congrua est ut insolen-
ciam extollentis se amici reprimat et redarguat. Quam
pulchre in aduersis positus iob dixit. Miseremini mei a-
mici: miseremini. Non quasi abiecta vox ista est sed quasi cen-
soria. Nam cum iniuste arguitur ab amicis. respondit. mi-
seremini mei amici: hoc est misericordiam debetis facere. Oppri-
mitis autem vos et impugnatis hominem cuius erumpnis compa-
ti pro amicicia oportebat. Seruate igitur filii initam cum
fratribus amiciciam: qua nichil est in rebus humanis pulchrius. So-
lacium quippe vite huius est ut habeas cui pectus a-
perias tuum cum quo archana participes cui committas secre-
tum pectoris tui: ut colloces tibi fidelem virum qui in prosperis
congratuletur tibi: in tristibus compaciatur: in persecucionibus adhorte-
tur. Quam boni amici hebrei pueri: quos a sui amore
nec fornacis ardentis flamma diuisit. De quo loco su-
perius diximus. Bene ait sanctus dauid saul et ionatha
speciosi et carissimi inseparabiles in vita sua et in mor-
te non sunt separati. Hic est amicicie fructus: non ut fides prop-
ter amiciciam destruatur. Non enim potest homini amicus esse: qui
deo fuerit infidus. Pietatis custos amicicia est et equi-
tatis magistra ut superior inferiori se exhibeat equalem. infe-
rior superiori. Inter dispares enim mores non potest esse amicicia:
et ideo conuenire sibi utriusque debet gracia. nec auctori-
tas desit inferiori si res poposcerit: nec humilitas su-
periori. Audiat quasi parem qui equalem: et ille qui amicus
moneat. obiurget. non iactancie studio sed affectu carita-
tis. Neque monicio aspera sit: neque obiurgacio contu-
meliosa. Sicut enim adulaciones fugitans amicicia de-
bet esse: ita eciam aliena insolencia. Non est amicus nisi

consors amoris: ad q̄ aīmū tuū (ad)iugas atq̄ appli-
ces? ⁊ ita misceas vt vnū velis fieri ex duobꝫ: cui
te alteri tibi cōmittas a quo nichil timeas. nichil ip-
se cōmodi tui causa ī honestū petas. Nō ē vecti-
galis ē amicicia: ſꝫ plena decoris plena grē. Virtus
est eī amicicia nō q̄stus q̄r nō pecūia parit̄ sed grā-
cia. nec licitacione pcioꝝ sed cōtacione beniuolencie. De-
niq̄ meliores amicicie sūt inopū plerūq̄ q̄ diuitū. Et
frequēt̄ diuites sine amicis sūt: qbꝫ habūdāt paupes.
Non ē eī vera amicicia vbi est fallax adulacio. Diui-
tibꝫ itaq̄ plerūq̄ assentatorie ꝯtificant̄: erga paupem
nemo simulator est? verū est q̄d defert̄ paupi: hu-
ius amicicia īuidia caret. Quid amicicia pciosius? que
āgelis cōis ⁊ hoībꝫ est. Vn̄ dn̄s ihs dicit. Facite vo-
bis amicos de īiquo mamona: q̄ recipiāt vos ī etna
tabnacula sua. Ipē nos dē amicos ex seruulis facit sicut
ipē ait: iā vos amici mei estis si feceritis q̄ ego pcepi
pro vobis. Dedit formā amicicie quā seq̄m̄? vt fa-
ciam⁹ amici volūtatē vt apiam⁹ secreta nr̄a amico
q̄cūq̄ ī pectore habem⁹ ⁊ illi⁹ archana nō ignorem⁹.
Ostendam⁹ illi nos pect⁹ nostrū: ⁊ ille nobis ape-
riat suū. Ideo īquit vos dixi amicos: q̄r oīa q̄cūq̄
audiui a prē meo nota feci vob. Nichil e[r]go occul-
tat amicus si verus est effūdit aīm suū sicut effūdebat
misteria prīs dn̄s ihs. Ergo q̄ facit mādatū dī amic⁹
est: hoc honorat̄ noīe. Qui est vnanimis ipē a-
micus est q̄ vnitas aīoꝝ ī amicicia sit. Neq̄ quisq̄ de-
testabilior q̄ q̄ amiciciā leserit. Vn̄ ī proditore dn̄s
hoc ꝯuissimū iuenit quo eius ꝯdepnaret pfidiā: q̄ grā-
cie vice nō represētauerit et cōis amicicie venenū ma-
licie miscuerit. Itaq̄ sic ait. Tu vero hō vnanimis
dux me⁹ ⁊ not⁹ me⁹ q̄ sīl mecū dulces capiebas ci-
bos: hoc ē nō pt sustinē istud q̄r vnanimus appetisti
eū qui t̄ donauerat grāꝫ. Nā si īimic⁹ maledixis-
set michi sustinuissem vtiq̄: et ab eo q̄ oderat me

absco̅dere̅ me Inimicis vitari pt atq no̅ pt insidiari ve
lit Illu̅ cauem9 cui no̅ co̅mittim9 ꝯsilia nr̄a: hu̅c
cauere no̅ possum9 cui ꝯmisim9 Itaq3 ad aciadu̅ pr
tacti iudicia. no̅ dixit tu ve͛o seru9 me9 apl's me9:
ſʒ vnanimis meus hoc est no̅ me9 ſʒ etia̅ tu9 ꝓditor
es q̇ vnanime̅ ꝓdidisti Dn̄s ip̄e cu̅ a t'bz regibz of
fensus eet q͛ sc̄o iob no̅ detulisset ignosce̅ h9s p ai
cu̅ maluit: vt amicie suffragiu̅ remissio fieret pcco͛z
Itaq3 rogauit iob: ⁊ dn̄s ignouit Pfuit illis amicia
a q̄bz obfuit isole̅cia Hec apud vos deposui filij:
q̄ custodiatis i a̅i̅mis vr̄is q̄ vtru̅ aliq̄d profectu9
habeat vos ꝓbabitis Ite͛ri copia m'ltu̅ exe̅ploꝝ
afferet Na̅ ꝓpe oi̅a maioꝝ exe̅pla plurima quoq3
v͛ba h9s t'bz i tc'ls libris tenet'. vt si sermo nichil
deferat gr̄e series tn̄ vetustatis quoda̅ ꝯpe̅dio
expssa plurimu̅ istructiois ꝯferat Explicit lib' t'ci9.
et vltim9 b'ti ambrosij ep̄i de officijs

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

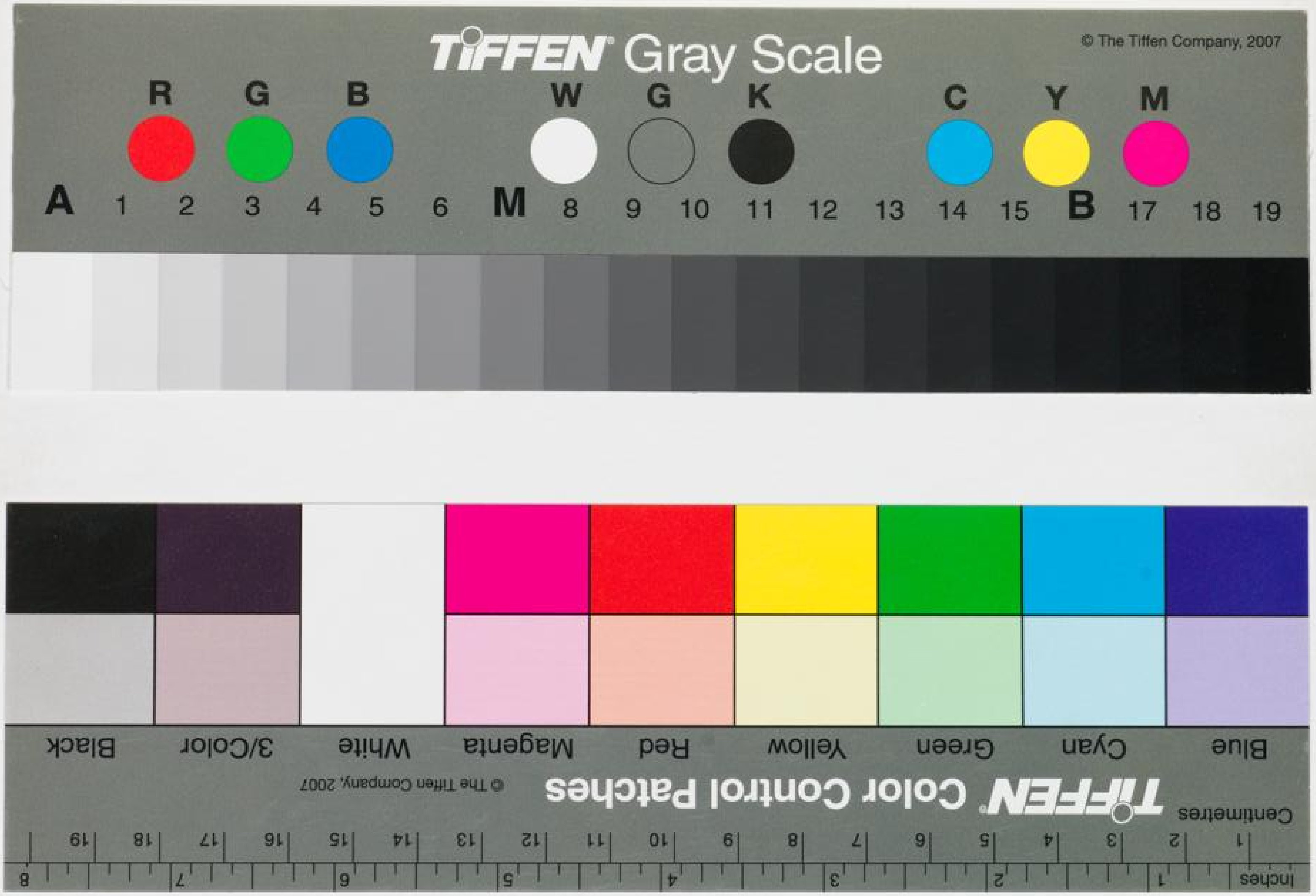
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
R G B W G K C Y M
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Centimetres
Inches